

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARI
METİN ETKİNLİKLERİNİN
GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**DAMLA ÇAĞRITEKİN
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

AĞRI- 2021

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARI METİN ETKİNLİKLERİNİN
GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

DAMLA ÇAĞRITEKİN

TEZ YÖNETİCİSİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ METİN ERKAL

AĞRI-2021

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARI METİN ETKİNLİKLERİNİN
GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Damla ÇAĞRITEKİN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

2021 – 154 SAYFA + xvi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Miriam Zeliha STEBLER

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ahmet AKÇAY

Değişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek için en önemli unsurlar arasında yer alan girişimcilik becerisinin bireyler tarafından geliştirilmesi ve bu becerinin ekonomik fırsatlar yaratmada kullanılması önem arz etmektedir. Toplumdaki tüm bireyler bir şekilde girişimci olabilme potansiyeline ve gücüne sahiptir. Özellikle Türkiye gibi genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkelerde girişimcilik fırsatları ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde kullanılan ders kitaplarının girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında rol oynadığı düşünülmektedir. Bu varsayımın hazırlanan araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından incelenmesidir. Bu kapsamda ortaokul Türkçe ders kitaplarından toplamda “96” okuma metni ve “824” adet etkinlik ele alınmıştır. Çalışmada tarama modelinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen 824 etkinlikten %15,29’unun (126) girişimcilik becerisi içerdiği tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden bazıları birden fazla girişimcilik becerisini içerdiğinden toplamda 224 girişimcilik alt becerisine rastlanmıştır. En az alt beceriye sahip olan ders kitabı 48 beceriyle 7. sınıf iken; en fazla alt beceriye sahip olan ders kitabı 64 beceriyle 6. sınıf kitabı olmuştur.

Araştırma sonucunda ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinde girişimcilik becerilerine yer verildiği ve bu etkinliklerin metin ve Türkçe dersi kazanımlarıyla uygunluk gösterdiği belirlenmiştir. Ancak “üretim, fikir, risk, yenilik” kavramları açısından yetersiz olması sebebiyle bu etkinliklerin girişimcilik becerileri ile doğrudan uyum göstermediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: girişimcilik, metin etkinlikleri, Türkçe eğitimi, ders kitapları

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
EVALUATION OF TEXT ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOL
TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF ENTREPRENEURSHIP SKILLS

Damla ÇAĞRITEKİN

Advisor: Dr. Lecturer Metin ERKAL

2021- PAGE: 154 + xvi

Juror: Dr. Lecturer Miriam Zeliha STEBLER

Juror: Assoc. Prof. Ahmet AKÇAY

It is important to developing entrepreneurship skills which most important factors and use this skill to create economic opportunities in order to changing world conditions. All person in the community have the potential and ability to somehow become an entrepreneur. Entrepreneurial opportunities, especially in countries like Turkey, with its young population potential comes to take over.

It is thought that the textbooks used in our country a role in gaining entrepreneurship skills. The aim of this research is to examine middle school Turkish textbooks text activities in terms of entrepreneurship skills. A total of "96" reading texts and "824" activities were analyzed from secondary school Turkish textbooks. In this research, the document analysis was used. It was analyzed that %15,29 of 824 activities examined including entrepreneurship skills. Some of these activities have more than one entrepreneurial sub-skill so a total of 224 skills were found in activities. While the textbook with the least sub-skill was 7th grade with 48 skills; the textbook with the most sub-skills became a 6th grade book with 64 skills.

As a result of the research, it was determined the text activities of middle school Turkish textbooks included entrepreneurship skills and these activities were in accordance with the text and Turkish curriculum. However, it has been concluded that activities are not directly accordance with entrepreneurship skills due to they are not sufficient in terms of “production, idea, risk and innovation”.

Key Words: entrepreneurship, text activities, Turkish education, textbooks.

ÖN SÖZ

Bireylerin, kendi kültürleri ve topluluklarıyla rahatça iletişim kurabilmek, insan ilişkilerinde uyumlu davranabilmek ve çevresiyle bağ oluşturabilmek amacıyla ana dilinin temel becerilerini öğrenmeleri son derece önemlidir. Bu beceri ve kazanımlar gelişen dünya koşullarıyla değişiklikler gösterse de hayatımızın temeli olan iletişimde her zaman var olacak olan unsurlardır. Öğrenciler, bu beceri ve kazanımları hayat yolculuğunda yeni bir deneyim olarak algılamalı ve Türkçe derslerine ön yargıyla yaklaşmayarak kendi dilinde kendi benliğine ulaşmaya çalışmalıdır.

Türkçe öğretimi ile yapılan çalışmalar incelendiğinde günümüzde en önemli becerilerden biri olan girişimcilik becerisine yönelik çok az çalışma olduğu görülüp bu konu üzerinde durulmuştur. Çalışmada, ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi yönünden incelemesi yapılmış olup elde edilen bulgular analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

1995'ten beri her sevincimde, hüznümde, her deneyimimde yanımda olan ve arkamda dimdik duran; eğitim hayatım için yeri geldiğinde kendilerinden ödün veren değerli ailem Tezcan ÇAĞRITEKİN ve Bahattin ÇAĞRITEKİN'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimin başından itibaren hayat tecrübesi ve akademik bilgi birikimiyle benden desteğini esirgemeyen, tez yazım aşamamda araya giren pandemi sürecindeki sıkıntılarıma çeşitli çözümler üreterek beni rahatlatan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL'a saygı ve şükranlarımı sunarım. Tez yazım aşamasında görüşlerinden yararlandığım Doç. Dr. Ahmet AKÇAY'a, Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN'a, Doç. Dr. Nevin AKKAYA'ya, Öğr. Gör. Feyyaz SAĞLAM'a ve öğrenim hayatım süresince üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime; lisans öğrenimim boyunca yüksek lisans yapmamı gönülden isteyen ve bu konuda beni yüreklendiren arkadaşım Özcan YILDIZ'a, tez yazım sürecinde sabrını ve desteğini esirgemeyip her anımda yanımda olmaya çalışan Fesih KIZILKAYA'ya ve diğer tüm arkadaşlarıma en içten teşekkürü borç bilirim.

DAMLA ÇAĞRITEKİN

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	ii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Sayıtlar	5
1.7. Sınırlılıklar	5
1.8. Tanımlar	5
1.8.1. Beceri	5
1.8.2. Türkçe Dersi Temel Becerileri	5
1.8.3. Türkçe Ders Kitapları	7
1.8.4. Girişimcilik	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve ve Açıklamalar	8
2.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları	8
2.1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramlarının Tanımlanması	9
2.1.2. Girişimciliğin Türkiye’de ve Dünyada Tarihsel Gelişimi	9
2.1.3. Girişimciliğin Önem ve Gerekliliği	11
2.1.4. Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler	13
2.1.5. Girişimcilik Türleri	15
2.1.5.1. İç Girişimcilik	16
2.1.5.2. Kurumsal Girişimcilik	17
2.1.5.3. Kadın Girişimciliği	17
2.1.5.4. Sosyal Girişimcilik	18
2.1.5.5. Kamu Girişimciliği	18
2.1.5.6. Dijital (Sanal) Girişimcilik	19
2.1.5.7. Ticari Girişimcilik (Özel Sektör Girişimciliği).....	19
2.1.5.8. Eko Girişimcilik	20
2.1.6. Girişimcilik Yaklaşımları	21
2.2. Girişimcilik ve Eğitim	22
2.2.1. Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi	23
2.2.1.1. Dünyada Girişimcilik Eğitimi	23
2.2.1.2. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi	24
2.2.3. Okulöncesi Eğitim Programında Girişimcilik	27
2.2.4. İlköğretim Eğitim Programlarında Girişimcilik	29
2.2.4.1. Türkçe Öğretim Programlarında Girişimcilik	29
2.2.5. Ortaöğretim Öğretim Programlarında Girişimcilik	30

2.2.6. Üniversitelerde Girişimcilik	34
2.3. Etkinlik Temelli Eğitim	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İlgili Araştırmalar	37
------------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Yöntem	53
4.1. Araştırmanın Modeli	53
4.2. Evren ve Örneklem	54
4.3. Veri Toplama Araçları	54
4.4. Veri Analizi	54

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Bulgular ve Yorum	55
5.1. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	55
5.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	55
5.1.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	56
5.1.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	57
5.1.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	57
5.2. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	58
5.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	59
5.2.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	59

5.2.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	60
5.2.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	61
5.3. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisine Göre Dağılımı	63
5.3.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	63
5.3.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri	64
5.3.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	76
5.3.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri	77
5.3.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	92
5.3.3.1. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri	93
5.3.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	105
5.3.4.1. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri	106
5.4. Alt Problemlere Ait Bulgular	125
5.4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	125
5.4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	126
5.4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	126

ALTINCI BÖLÜM

6. Tartışma, Sonuç ve Öneriler	127
--------------------------------------	-----

6.1. Tartışma ve Sonuç	127
6.2. Öneriler	130
KAYNAKÇA	133
ÖZGEÇMİŞ	153

Tablolar Listesi

Tablo 2.1: Türkçe (5-6-7-8) Öğretim Programlarındaki Girişimcilik Bulguları.....	30
Tablo 2.2: Girişimcilik Eğitimi Öğretim Programı Değerlendirme Süreci.....	33
Tablo 5.1.1: Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	56
Tablo 5.1.2: Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	57
Tablo 5.1.3: Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	58
Tablo 5.1.4: Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı	59
Tablo 5.2.1: Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Temalara Göre Dağılımı	60
Tablo 5.2.2: Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	60
Tablo 5.2.3: Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	61
Tablo 5.2.4: Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı	62
Tablo 5.3.1: Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	64
Tablo 5.3.2: Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	77

Tablo 5.3.3: Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	93
Tablo 5.3.4: Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı	106
Tablo 5.4.1: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisine Göre Dağılımı	126
Tablo 5.4.2: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerileri	127

Şekiller ve Görseller Listesi

Şekil 2.1: Girişimciliğin Gelişim Süreci	10
Şekil 2.2: İşletmenin Başarısında Girişimcilik Faktörü	13
Şekil 2.3: Girişimci Olmayı Etkileyen Bireysel Değişkenler	15
Şekil 5.1: Halk Eğitim Kurslarının, Girişimciliğe Katkısı	117
Görsel 5.1: Afiş Örnekleri	67
Görsel 5.2: Azmin Zaferi	84
Görsel 5.3: Bazı İnsanlar Metni Karikatür Örneği	100
Görsel 5.4: Ampulün İlk Yanışı	102
Görsel 5.5: Aile İçi İletişimsizlik	104
Görsel 5.6: Örnek E-Posta	110
Görsel 5.7: Yenilenebilir Dünya	119
Görsel 5.8: Etik İlkeler	121

Kısaltmalar Listesi

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development / Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü

GEM: Global Entrepreneurship Monitor /Küresel Girişimcilik Endeksi

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

STEM: Science, Technology, Engineering, Math /Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

ÇEVKO: Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

GİSEP: Türkiye Girişim Stratejisi ve Eylem Planı

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

DMO: Devlet Malzeme Ofisi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

AB: Avrupa Birliği

TÜSİAD: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği

TDK: Türk Dil Kurumu

akt.: Aktaran

vd. : ve diğerleri

vb: ve benzeri

çev. : Çeviren

t.y. : tarih yok

Ed. : Editör

s. : sayfa

Ekler Dizini

Ek 1. Öz Geçmiş Formu

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Türkçenin temel becerileri, bireylerin günlük hayatını sürdürebilmeleri ve insan ilişkilerindeki uyumları etkileşimli bir şekilde yönetebilmek konusunda önemli bir yere sahiptir. Bu beceriler ve kazanımlar sadece okulda belli bir puan karşılığında öğrenilmesi gereken ve yalnızca okul hayatında karşılaşılabilecekleri beceriler değildir. Temel beceriler 21. yüzyılın en temel ihtiyacı olmakla birlikte gelişen yaşam standartlarıyla hayatımızın hemen hemen her alanında kullandığımız ve kullanmaya devam edeceğimiz becerilerdir. Bu becerilerden girişimcilik becerisi ise öğrencilerin hem sosyal hayatındaki ilişkilerini hem de geleceğe dönük olarak kendi ekonomik çizgisini, kendi girişimlerini belirleme yönünden öğrenciye kazandırılması gereken bir beceri alanıdır. Son yıllarda, bu beceri alanına yönelik olarak yapılan araştırmalarla öğrencilerin temel becerileri kullanma düzeyleri, bu becerileri hangi yönde kullandıkları, öğretmenlerin ise bu becerileri hangi etkinliklerle ve çalışmalarla kazandırdığı gibi çalışmalar önem kazanmıştır.

Girişimcilik konusunda çeşitli tanımlar bulunsa da her alan kendi içinde girişimcilik açısından farklıdır. Bir şirketin yöneticisinin girişimcilik açısı farklıyken bir öğretmenin öğrencisi için girişimcilik algısı farklıdır. Gürol (2000) bir ekonomiste göre girişimcinin, kaynakları, yeterli işgücü ve malzemeyi birleştirerek bunlardan yeni yapılar, ürünler ortaya çıkarmakla birlikte değişim, yenilik ve düzen getiren kişi olduğunu; psikoloğa göre girişimcinin, bir şey elde etmede ya da bir gaye için tecrübeli olmak, başarıya ulaşma ya da başkalarının kontrolünden kaçma gibi güçlere sahip olan kişi olduğunu; bir iş adamına göre girişimcinin, bir tehdit, rakip ya da aksine dost, tedarik kaynağı veya bir müşteri olarak görülebilen bir kişi olduğunu ifade etmektedir. Zevfi (2015) bu konuda öğrenciler açısından bakıldığında girişimciliğin, kendini ifade etme, derslere katılma, yeni fikirler üretme, ürettiklerini başkalarıyla paylaşma, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyebilme, yeni şeyler öğrenmeye istekli olma, toplum içinde kendine güvenebilme ve sürekli bir şeyler üretme istek ve gayreti olarak düşünülebileceğini ifade etmiştir.

Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler, toplumun her parçasını değiştirirken girişimciliğin ve girişimcinin önemini gitgide artırmaktadır. Kişilerde bireysel

yeteneğe dayalı girişimler ve kendi becerilerini kullanarak iş yapabilme arzuları artmaktadır. Erkan (1998) dünyanın şu anki durumunun “bilgi toplumu” veya “iletişim toplumu” olarak adlandırıldığını ve ekonomik anlamda ürün yaratma kaynağı ve becerisinin, fiziki güçten çıkarak tamamen bireyin beyninde toplandığını belirtmiştir.

“Girişimciliğin gelişmesinde en önemli etkenlerden biri bu alanda verilen eğitimlerin yaygın bir hale getirilmesi ve bireylerin girişimcilik yeteneklerinin geliştirilmesidir.” (Bakır, 2020: 3) Bu bağlamda okullarda verilen gerek dil becerileri dersi gerekse sosyal bilgiler dersinde “girişimcilik” kavramı ön plana çıkartılmakta ve metin, metin etkinlikleri bu çerçevede oluşturulup geliştirilmektedir.

Bu çalışmada, Türkçenin temel becerilerinden olan ve günümüz dünyasında ihtiyaç yöneliminin en çok arttığı “girişimcilik” becerisinin, ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metin etkinliklerinde yer verilip verilmediği, bu etkinliklerin alt becerilerden hangilerine sahip olduğunun incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Toplumda yaşayan tüm bireyler kendi ilgi ve ihtiyaçlarına, yönelmek istedikleri alanlara göre bir şekilde girişimci olabilme potansiyeline ve gücüne sahiptir. Günümüz şartları, imkanları, gelişen teknoloji, değişen iş alanları düşünüldüğünde bireyler klasik mesleklerden daha çok kendi bireyselliğini ön plana çıkaracak yeni fırsat arayışlarına yönelmektedirler. Ülkeler dünyanın değişimine ayak uydurabilmek için sürekli olarak değişim ve gelişim halindedirler. Özellikle gelişmekte olan ülkeler bu değişime ayak uydurabilmek için eğitim programlarında girişimcilik becerilerini ön sıralara çıkarmıştır.

Okuma, dinleme, konuşma ve yazma Türkçenin dört temel dil becerisi olarak yer alsa da girişimcilik becerisi 2005 Türkçe Dersi Programında temel beceriler başlığı altında değerlendirilmektedir. 2019 Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programında ise temel yeterlilikler çerçevesinde inisiyatif alma ve girişimcilik becerisi yer almaktadır.

İnisiyatif alma ve girişimcilik özellikleri bireylerin kendi fikirlerini eyleme dönüştürmeleridir. Girişimcilik insanlarda özerklik, başarıma hissi ve finansal kontrol gibi avantajlar sağlar. Yenilikçi ve değişime dönük olmak, risk almak, hedefine ulaşması için bir girişimcinin yapması gerekenlerdendir. Bu beceri, insanları sadece

iş hayatında değil sosyal yaşantılarında ve evlerinde de hayatlarını desteklemek ve onların özgüven sahibi olmaları açısından önemlidir.

Tutsak ve Batur (2011) ders kitaplarının eğitim programlarının tamamlayıcısı konumunda olduğunu derslerde ve sınıf içi diğer uygulamalarında kılavuz gibi öğretmen ve öğrencilere kaynaklık ettiğini, bu kitapların bilgiyi transfer işlevinin yanında milli kültür ve temel fikirlerin de çocuklara aktarılmasını sağladığını belirtmektedir. Bu yönüyle düşünülecek olduğunda ders kitaplarında programda yer alan temel beceriler, bu temel becerilerin alt becerileri ve öğrencilere ülkenin kültür ve değerlerini aşıl原因an metin ve metin etkinlikleri yer almalıdır.

Ders programında yer alan beceri ve kazanımlara yönelik metin ve metin etkinliklerinin en genel öğretim aracı olan ders kitaplarında yeterli düzeyde bulunmaması ya da hiç yer almaması ders kitabının güvenilirliği açısından problem teşkil etmektedir. Bu çalışmada günümüzde bireye kazandırılması gereken en temel becerilerden biri olan girişimcilik becerisinin ortaokul Türkçe ders kitabı metin etkinliklerinde ne oranda yer verildiği incelenecektir.

1.2. Problem Cümlesi

Ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinde girişimcilik becerisine Türkçe Dersi Öğretim Programı amaçlarına göre yer verilmiş midir?

1.3. Alt Problemler

1. Ortaokul Türkçe ders kitabı metin etkinliklerinde girişimcilik becerisine ne oranda yer verilmiştir?

2. Okuma metni etkinliklerinde girişimcilik becerisi yönünden hangi alt becerilere yönlendirmeler yapılmıştır?

3. Girişimcilik becerisi hangi sınıf kademesi okuma metni etkinliklerinde en az ve en çok yer almıştır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile, Türkçe dersinin en genel ders öğretim aracı olan Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metnlerinin etkinliklerinde Türkçenin temel becerileri arasında yer alan girişimcilik becerisinin hangi alt beceriler ve etkinliklerle verildiği

incelenecektir. Çağımızın en önemli becerilerinden biri olan girişimcilik becerisinin öğrenci etkinliklerinde hangi oranda verildiğine bakılacaktır. Bu oranın neticesinde girişimcilik becerisinin Türkçe ders kitaplarında daha detaylı ve kalıcı etkinliklerle verilmesi beklenilmektedir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları, metinler ve metin etkinlikleri en genel öğretim araçlarıdır. Bu araçların çocuğa yönelik olması, onların becerilerini artıracak düzeyde metin ve etkinliklere yer vermesi, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştiren içeriğe sahip olması gereklidir.

Dünyanın her yerinde gelişen ve değişen hayat şartları, teknoloji ile birlikte önlenemez bir ilerleme kaydetmeye devam etmektedir. Eğitim-öğretim sürecinde bu durum öğretim programlarının yenilenmesi ve geliştirilmesi gibi ihtiyaçları ön plana çıkarmıştır. Bu doğrultuda günümüz eğitim programları ilerlemeci ve yapılandırmacı bir bakış ile yenilenmektedir. Tüm bu yeniliklerden Türkçe dersi de etkilenecek gerek öğretim yöntem ve teknikleri gerekse metin içerikleri yönüyle değişmiş olup 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile son halini almıştır.

“Bu program, öğrencileri merkeze alan, öğretmenlerin süreçte rehberlik ettiği, öğrencilerin bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, eleştirel düşünen, kararlı, girişimci, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklere sahip bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlayan yapılandırmacılık anlayışı ile oluşturulmuştur.” (Kalaycı ve Yıldırım, 2020: 242)

Girişimcilik, öğrencilerin sosyal hayatına katkı sağladığı gibi Scarborough (2014) bu kavramın zevk aldığı işi yapabilme fırsatı, kişinin hobilerini ve tutkularını işe çevirmesi ile ilgili olduğunu da ifade etmiştir. Bu sebeple öğrencilerin Türkçe ve sosyal bilimler dersinde toplumun refahına katkıda bulunma ve tanınma fırsatı, ülke ekonomisi için neler yapabileceği, var olan çeşitli meslek dallarını öğrenmesi, bunlarla ilgili araştırmalar yapması gibi etkinliklerin yer alması gerekmektedir. Bu çalışma ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinde bulunan girişimcilik becerisinin hangi oranda ve hangi alt becerileriyle verildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Türkçe dersi okuma metni etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından incelenmesi müfredat

programı ile girişimcilik alt becerilerinin uyumunu ve öğretmenlerin etkinliklerde yer almayan diğer alt becerilere öğrencileri yönlendirmesinin yer alacağı öneriler yönüyle önemlidir. Bu açıdan literatüre katkı sağlaması düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

a) Çalışmada kullanılan veri toplama araçları geçerli ve yeterli niteliğe sahiptir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Çalışmada EBA’da (Eğitim Bilim Ağı) yer alan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarından yalnızca 5. sınıf Anıttepe; 6. sınıf Ekoyay; 7. sınıf Özgün ve 8. sınıf MEB Yayınları kullanılacaktır.

2. Ders kitaplarının yalnızca okuma metni etkinlikleri incelenecektir.

3. Araştırmanın yöntemi doküman incelemesi ile sınırlıdır.

4. Girişimcilik becerileri MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerileri ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Bu bölümde, tezin ana hatlarını oluşturan ve sık kullanılan anahtar sözcüklerin tanımı yapılmıştır.

1.8.1. Beceri

Beceri TDK’ye göre (2020) kişinin, yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak, bir işi başarma, bir işlemi ereğine uygun olarak, gerektiği gibi sonuçlandırma yeteneği olarak tanımlanır. “Piaget ve Vygotski’ye göre beceri, fiziksel ve sosyal etkileşim sonucu elde edilen bilgilerin ön bilgilere dayalı olarak zihinde yapılandırılmasıdır.” (Güneş,2012:3, Quiesse, 2007’den naklen) Beceri ve davranış birbirinden ayrılması gereken iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Davranış bir uyarana verilen refleksif hareketler iken beceri bilinçli olarak yapılan eylemlerdir.

1.8.2. Türkçe Dersi Temel Becerileri

Türkçe dersinde en temel dil becerileri okuma, konuşma, dinleme ve yazma becerisi olsa da programda geliştirilmesi amaçlanan temel beceriler aşağıdaki gibi sıralanır:

- “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel Düşünme,
- Yaratıcı Düşünme,
- İletişim Kurma
- Problem Çözme,
- Araştırma,
- Karar Verme,
- Bilgi Teknolojilerini Kullanma,
- Girişimcilik” (MEB, 2006: 5)

Bununla birlikte yeni Türkçe öğretim programında öğrencilerin hem yerel hem de uluslararası seviyede; hayatlarının çeşitli alanlarında gereksinim duyacakları bazı beceri ve yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- “Ana dilde iletişim
- Yabancı dillerde iletişim
- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
- Dijital yetkinlik
- Öğrenmeyi öğrenme
- Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- İnisiyatif alma ve girişimcilik
- Kültürel farkındalık ve ifade.” (MEB, 2019: 4-5)

Yapılandırmacı yaklaşım metin temelli eğitimin yanında aynı zamanda etkinlik ve beceri temelli bir yaklaşımdır. Dolayısıyla Türkçe derslerinde başarılı olabilmek için öncelikle okunanlar, dinlenenler doğru anlaşılmalı ve Türkçe doğru ve etkili konuşulmalıdır. Öğrencilerin öğrendiklerini anlayabilmeleri ve sorgulayabilmeleri açısından eleştirel düşünme boyutlarına ayrıca önem verilmelidir.

Günümüzde zor bulunan özelliklerden biri olan girişimci ve yaratıcı olmak ise önemli becerilerden biridir. Öğrenci yaratıcı kişiliğini kullanırken dolayısıyla problem çözme becerilerini de işe koşacaktır. Yapılandırmacı anlayışa göre hayatın kendisi bir

problemidir ve bu problemi çözebilmek için yaratıcı düşünmek, girişimci olmak, problemlerle başa çıkabilecek hipotezler yaratmak önemlidir.

Bu çerçevede Türkçenin tüm temel becerileri doğru ve etkili bir şekilde ders kitaplarında metin ve metin etkinliklerinde öğrencilere verilmelidir.

1.8.3. Türkçe Ders Kitapları

Türkçe ders kitapları Özbay'ın tespitine göre (2003) Türkçe öğretmenlerinin %94,44 oranında yararlandıkları en genel öğretim aracıdır. Ders kitapları özellikle dil derslerinde, temel dil becerilerini kazandırmada önemli bir işleve sahiptir ve bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerdeki dil becerilerinden kaynaklanır (Çeçen ve Çiftçi,2003). “Türkçe ders kitaplarında okutulacak metinler belirlenirken öğrencilerin yaş, merak ve hayal dünyalarına yönelik tercihler yapılmalıdır.” (Yurt ve Arslan, 2014: 318)

Eğitim-öğretim ortamının vazgeçilmez unsuru olan ders kitapları çocuğa görelilik ilkelerine göre hazırlanmasının yanı sıra temel ve alt becerileri de içeren metin ve metin etkinliklerini de bünyesinde barındırmalıdır.

1.8.4. Girişimcilik

Girişimcilik denildiği zaman akla ilk gelen kavram yapılan bir iş ve bu işi yapan girişken, sorumluluk sahibi ve yaratıcı bir bireydir. Ancak girişimcilik, işi yapan ve yapılan iş açısından bakıldığında farklı tanımları oluşabilecek bir konudur. Bu nedenle her girişimcinin kendine has bir tanımı olmakla birlikte en genel tanımlar aşağıdaki gibidir:

“Girişimcilik, fırsatların önemine dikkat çeken bir düşünce biçimi ve planlı bir davranış türüdür.” (Krueger,Reilly ve Carsrud, 2000: 411)

“Girişimcilik, bir fırsatı yakalamak ve değerlendirmek için kaynakların bir araya getirilmesi ile oluşan bir değer yaratma sürecidir.” (Morris ve Davis, 1994: 65)

“Girişimcilik, niyet kaynak sınır ve değişim faktörleri ile davranışa ve süreç perspektifine yönelik olarak yeni birleşimler yaratma sürecidir.” (Gundry ve Kıcıkul, 1996: 334-350)

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE AÇIKLAMALAR

2.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

“Girişimci denildiğinde, ekonomik alanda düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara transfer sürecinde baş aktör olarak kabul edilen kişidir. Kendisinin ya da başkasının kazanımlarını ekonomiyle buluşturan kişi girişimci olarak kabul edilmektedir. En küçük bir yenilik ya da fikir dahi, üretim sürecinde iyileştirmeler ve üretkenlik artışı sağlayabilmektedir. Belirsizlik ortamında yeni iş kaynaklarını görebilen, fırsatları ve kaynakları kazanca ulaşmak ve büyüebilmek için kullanabilen kişiye “girişimci” denilmektedir. Girişimciler genelde sorumluluk alan ve bu yönde isteği olan, hesaplanmış risk alan, başarma isteği güçlü, enerjisi yüksek, fırsatları ve geleceği sezebilen, vizyonunu gerçeğe dönüştürmek isteyen, başarıyı paradan daha çok önemseyen, değişen olaylara dayanabilen, değişiklikleri benimseyebilen ve şartlara adapte olabilen kişilerdir.” (Bozgeyik, 2005: 37)

Girişimcilik gerek bireysel ve gerekse toplumsal manada refah meydana getirdiği için ilgi odağı haline gelmektedir. Yapılan araştırmalar kapsamında birçok soru gündeme gelirken, bu konular içerisinde (Baron, 1998) aşağıdaki sorulara dikkat çekmektedir:

- “Bazı insanlar çeşitli fırsat ve imkanları görme yeteneğine sahip iken bazıları neden bu yeteneğe sahip değildir?
- Neden bazı insanlar hayallerini ve iş fikirlerini gerçek bir işletmeye dönüştürebilirken diğerleri bunu başaramamaktadır?
- Neden bazı girişimciler başarılı olmakta ve bazıları ise başarısız olmaktadır?”

Tüm bu açıklamaların ardından konumuza ışık tutması amacıyla girişimci ve girişimcilik kavramlarının tanımlanması, girişimcilerde ve özellikle başarılı girişimcilerde olması gereken özellikler, Türkiye’de ve dünyada girişimcilik tarihi, girişimciliğin önem ve gerekliliğinin yanı sıra, girişimcilik türleri üzerinde durulması önem arz etmektedir.

2.1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramlarının Tanımlanması

Girişimcilik, Fransızca “entreprendre”; Türkçede ise üstlenmek anlamına gelen bir eylemi ifade etmektedir. Casson vd (2006), girişimci kavramının iktisat kuramında ve ilk olarak Richard Cantillon tarafından 1759’da ortaya konduğunu, Cantillon’un girişimciyi *risk alma konusunda uzman kişi* olarak tanımladığını ifade etmektedir. 1921’de Frank Knight, girişimcilik kavramını yeniden gözden geçirerek, risk ve belirsizlik ayrımı üzerinden girişimciliği tanımlamaktadır. Bunun yanında girişimcilik kavramının popüler tanımı, Schumpeter tarafından 1934’de yapılır. Girişimciyi, yeni endüstriler yaratan ve ekonomide major değişimlere neden olan inovatif aktör olarak tanımlanır (Başer, t.y.). Bu doğrultuda değerlendirildiğinde; yeni iş planlarını hayal eden, tasarlayan, uygulayan, değer, güç, prestij yaratmak üzere planlama yapan kişi girişimci olarak kabul edilmektedir.

“Girişimcilik konusu ele alındığında, geleneksel ve kavramsal boyutları öne çıkmaktadır. Geleneksel açıdan bakıldığında, girişimcilik, bir vizyonu başarılı bir işletme girişimine dönüştüren bireysel çaba olarak tanımlanmaktadır. Kavramsal açıdan girişimcilik ise yeni bir işletmenin kurulması ve işletilmesi olarak anlam ifade etmektedir (Morris and Lewis, 1991: 22).”

2.1.2. Girişimciliğin Türkiye’de ve Dünyada Tarihsel Gelişimi

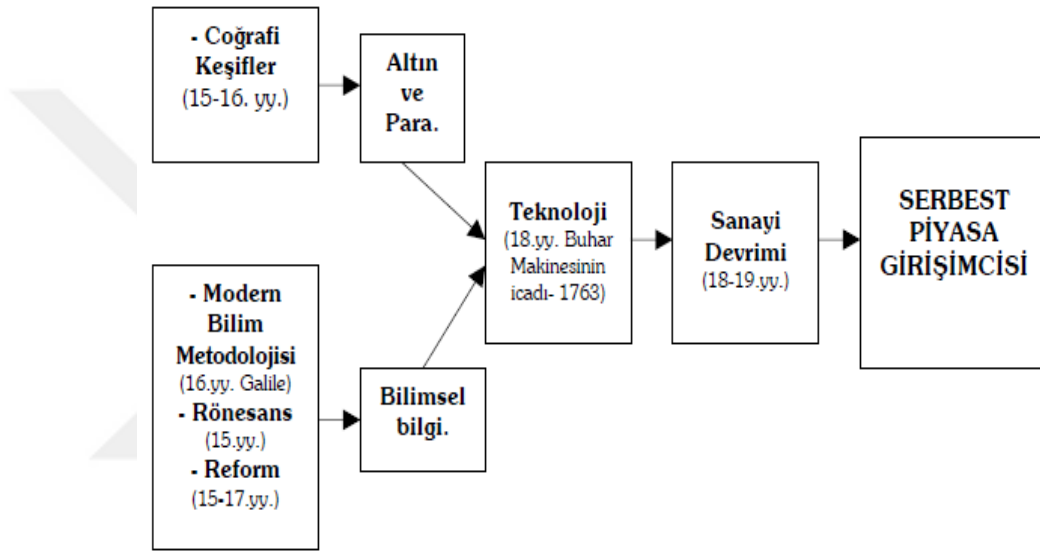
18. yüzyılın başlarında İrlandalı ekonomist Richard Cantillion tarafından ilk kez henüz belirginleşmemiş bir bedelle satmak üzere üretimin girdilerini ve hizmetlerini bugünden satın alan ve üreten kişi olarak tanımlanan girişimciliğin şimdilerde ise çok çeşitli tanımlamaları yapılmaktadır. Genel anlamda girişimcilik:

- “Çevresel faktörlerden doğan,
- Fırsatlardan yararlanma şeklinde,
- Yeni fırsatlar yaratabilme amacı ile,
- Ekonomik mal ya da hizmet üretmek için üretim faktörlerine sahip olma,
- Öğütleme yeteneği ve risk alma faktörleri ile bağdaştırılmaktadır.” (Türkiye Genç İş adamları Derneği, 1993)

İnsanoğlu dünya var olduğundan beri çeşitli ihtiyaçlar içerisinde. Hangi çağda olursa olsun bireyler, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için türlü girişimlerde

bulunmuşlardır. Geçmişten günümüze ortaya çıkan her türlü buluş, bir ürünün gerekliliğinden ortaya çıkmıştır.

“Girişimcilik, insanoğlunun avcılık ve toplayıcılık devrine son verip (civalı taş) neolitik dönemde üretime başlamasıyla birlikte ilk şekillerini oluşturmaya başlar. Bu dönemden kısa bir süre sonra yerel olsa dahi maden devrinin başlamasıyla bu günkü anlamda olmasa bile iş yerlerinin kurulması neticesinde ticari hayat da başlamış; tunç devrinde şehir devletleri kurulmuş ve ticaret yerel olmaktan çıkıp şehirlerarasına yayılmıştır.” (Ercan ve Gökdeniz, 2019: 60)

Şekil 2.1: Girişimciliğin Gelişim Süreci (Ercan ve Gökdeniz, 2019: 62)

Şekil 2.1’de de görüldüğü üzere, girişimciliğin gelişimini coğrafi keşiflerin başlangıcından serbest piyasa girişimciliğine gelinceye dek sıralamak gerekmektedir. Her olay ve durum birbirinin tetikleyicisi olmakta ve bir diğerine açılan kapıyı temsil etmektedir. Bu durumda serbest piyasa girişimlerinin, coğrafi keşiflerin sonunda ulaşılan sermaye ve Rönesans ve reform hareketleri sonunda ulaşılan bilimsel bilgi ışığında birleşerek ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Türkiye’de girişimcilik faaliyetleri, Cumhuriyet tarihi ile yaşıt olmasına rağmen iş hayatında iki yüz yılını doldurmuş yalnızca üç işletme ve yüz yaşını doldurmuş az sayıda işletme bulunmaktadır (Demir, Alpugan, Oktav ve Üner 1997). Bu durumun en büyük sebebi Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türklerin, imalat ve ticaretle pek ilgilenmemesi ve bu işlerin daha çok azınlıklar tarafından yürütülmüş

olmasıdır. “Türklerin girişimciliğe ilgi duymamalarının en iyi göstergesi mevcut işletmelerin yaşları olarak kabul edilmektedir.” (Demir vd., 1997: 60-63)

Türkiye ekonomisinin kapalı ekonomiden küresel rekabete çevrilmesi serüveninde büyük rol oynayan TÜSİAD milli burjuvazinin gelişimini etkileyen en önemli kuruluşlardan biri olmuştur.

“Türk girişimci profilinin ortaya çıkması, özel sektörün bir iktisadi sınıf olarak serpilmesi, Türkiye ekonomisinin önce ticarete sonra sermaye hareketlerinde liberalleşmesi, rekabetçi bir piyasa ekonomisinin kurum ve kurallarının çalıştırılması ve en nihayetinde Türkiye'nin AB üyeliği sürecinin resmiyet kazanması aşamalarında TÜSİAD, gönüllü ve bağımsız bir iş dünyası örgütü olarak sürekli öncülük görevi üstlenerek kalkınma sürecinin tüm aşamalarında bir çözüm ortağı gibi mücadele etmiştir.” (TÜSİAD, t.y.)

2.1.3. Girişimciliğin Önem ve Gerekliliği

Girişimciliğin günümüzde çok büyük bir değere sahip olduğu görülmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Çin'in küçük işletmelere önem vermesi ile ekonominin girişimci ruhu olmadan kalkınamayacağı görülen bir gerçektir. Dünyadaki ülkeler baz alındığında, büyük çoğunluğunun içerisinde hükümetlerin girişimciliği destekledikleri görülmektedir. Bu çabalar, gelişmiş ülkelerin üniversitelerinde girişim derslerinin verilmesi ile sağlanmaktadır. Türkiye’de ise girişim dersleri veren üniversite sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Bunun yanı sıra bu dersler, öğrencilerdeki girişim ruhuna katkıda bulunmak yerine küçük işletmelerle ilgili bilgiler veya fizibilite raporlarının hazırlanmasına yönelik olarak sunulmaktadır (Yurtsever, Atış ve Yurtsever, 2006: 10).

Girişimciliğin son dönemde böylesine popüler olmasının başlıca sebepleri arasında aşağıdaki üç önemli gelişme sıralanabilmektedir (Foss ve Klein, 2002; Swetberg, 2000; TÜSİAD, 1999):

- “İstihdam sorunun artması,
- Yeni ekonominin gittikçe güçlenmesiyle değişen ekonomik yapı,
- Ekonomi ve işletme alanlarında teorik gelişmelerle girişimciliğin genel kabulü olarak görülmektedir.”

Girişimcilerin ekonomiye sağladığı yararlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- “İş olanakları yaratmak,
- Öğrenci ve ev hanımları gibi kesimlere yarı zamanlı olarak iş olanakları sunmak,
- Kadınlara iş olanakları sunmak,
- Azınlıklara iş imkanları sunmak,
- İşten çıkarılan veya emekli olan kişilere iş olanakları sunmak,
- Düşük eğitim seviyesine sahip olanlara iş imkânı sunmak” (Güney, 2008: 69).

Giriřimcilik, sosyal ve ekonomik yaşamın en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Arkadař gruplarıyla oturułan bir kafe, izlenmeye gidilen bir tiyatro oyunu, yemek yenilen restoranların hepsi bir girişim sonucunda meydana çıkan ürünlerdir. Bu mekânlar ekonomik varlıklarının yanında sosyal ve insani varlıklarıyla da ayakta kalırlar. Tüm kuruluşların bireye karşı bazı sosyal sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumlulukları Başar (2019: 39-40):

- “Çalışanlarına karşı sorumluluk,
- Müşterilere karşı sorumluluk,
- Çevreye karşı sorumluluk,
- Ailesine ve topluma karşı sorumluluk,
- Bağlı olunan odalara karşı sorumluluk,
- Sivil toplum kuruluşlarına karşı sorumluluk” olarak gruplamıştır.

Bu sorumluluklar ele alındığında bir girişimcinin çalışanlarına her ay düzenli olarak ödemelerini yapması, ek çalışmalarını karşılıksız bırakmaması; müşterilerine huzurlu ve güvenli bir ortamda hizmet vermesi, dilek ve şikâyetlerine önem göstermesi; çevredeki diğer girişim ürünleri ile iyi ilişkilerde olması ve çevrenin ekolojik dengesinin bozulmaması yönünde hareket etmesi; girişimleri sırasında ailesine karşı sorumluluklarını da unutmaması; bir vakıf ya da odaya üye olması durumunda bu odanın görev ve gerekliliklerini yerine getirmesi; sivil toplum çalışmalarında kurum olarak görev almaları gerektiğinin bilincinde olması gerekmektedir. Tüm bu durumlar girişimciliğın sosyal hayatla olan ilişkisini ve

girişimcilikte asıl amacın para kazanmak düşüncesinin yanında toplumsal yaşam kalitesinin artırılmasının da gerekli olduğunu yansıtmaktadır. (Başar,2019: 39-40)

2.1.4. Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler

Her işletmenin başında bir işletmeci bulunmaktadır ve işletmelerin başarısında bu girişimciler özel bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı da girişimcinin özellikleri önemlidir.

Şekil 2.2: İşletmenin Başarısında Girişimcilik Faktörü (Çetin, 1996: 34).

Bir işletmenin yahut bir girişimin başarılı olması için bireyin kendi kişisel başarısı, işletmenin yeri, işletmenin amacı, işin kurulması, fikrin uygulamaya geçmesi yeterlidir. Ancak sürekliliğin sağlanması bireyin kendi kişisel özellikleriyle ilgilidir. Bu özellikler girişimcilerde bulunması gereken özelliklerle uygunluk gösterir.

“Girişimcilere ilişkin bazı özellikler üzerinde durulduğunda; Güven, kararlılık, risk yönetimi, yaratıcılık, başarısızlığa rağmen vazgeçmeme, değişimi fırsata dönüştürme, iş kurmaya hevesli olmak, detaylara önem verme, mükemmeliyetçilik, belirsizliğe karşı tolerans, öneyak olma ve başarı ihtiyacı şeklinde sıralanmaktadır (Lambing ve Kuehl, 2000: 15-18).”

Günümüz girişimci önderlerini başarıya taşıyacak özellikleri toplamak gerekirse;

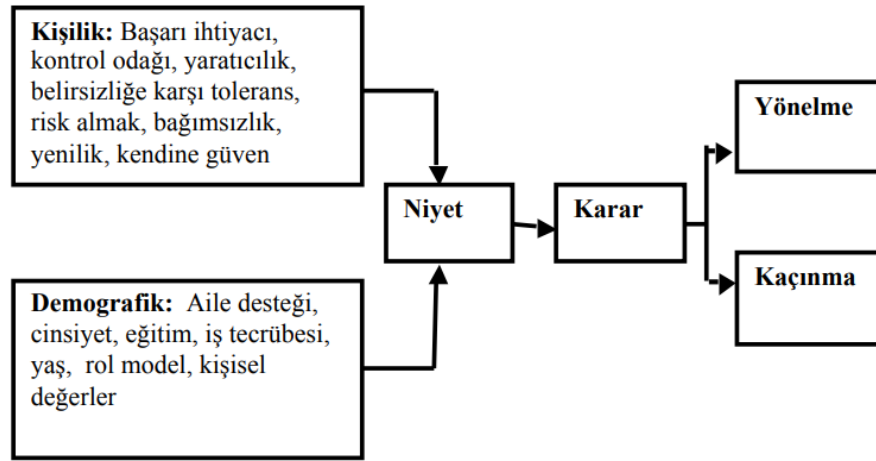
- “Azim,
- Kararlılık,
- Çalışmak,
- Başarıya duyulan ihtiyaç, hatalardan ders almak,
- Vizyon sahibi olmak,
- Öncü olmak,
- Önderliğe istek duymak,
- Sorumluluk sahibi olmak,
- Güçlü bir kişilik olarak özetlenebilir (Peker ve Aytürk, 2000: 59-61; Müftüoğlu 2004: 14; Ercan ve Gökdeniz, 2009: 69).”

Tüm araştırmalar ve değerlendirmeler sonunda girişimcinin başarı sahibi olabilmesi için öncelikle risk alan bir yapıda olması gerektiği görülmektedir. Güçlü bir başarılı olma isteği, azim, sorumluluk alabilme, liderlik ve hedefleri için başkalarına yön gösterebilme, yaratıcı düşünme ve bu fikirleri uygulayabilme, fırsatları sezebilme yeteneği gibi özellikler bir girişimcide bulunması gereken olmazsa olmaz özelliklerden birkaçıdır.

Girişim faaliyetlerinde girişimcinin birçok kişisel özelliği bulunmakla birlikte Bozkurt ve Erdurur (2013) kişisel özelliklerin yanında finansal özelliklerin, kişisel deneyim ve tecrübelerin, eğitim durumunun, aile yapısı ve demografik özelliklerin de başarılı bir girişimci olma yolunda önemli rol oynadığını belirtir.

Bir bireyin ailesinde daha önceden girişimcilik faaliyetlerinde bulunmuş bireylerin olması ve bireyin bu girişimciler tarafından desteklenmesi, kendisinin de girişimcilik faaliyetlerinde başarılı olması ya da bu faaliyetlerle uğraşmasını, ilgi duymasını sağlayabilir.

Girişimcilik faaliyetlerinde her ne kadar kendi imkanları ile başarılı olabilen bireyler bulunsa da vizyon sahibi olabilmek ve başarıyı uluslararası boyutlara taşımak isteyen girişimcilerin eğitim almaları gerekmektedir.

Şekil 2.3: Girişimci Olmayı Etkileyen Bireysel Değişkenler (Kaygın ve Güven,2015a: 36)

Yapılan bazı araştırmalarda (Koh, 1996; Hisrich ve Peters, 2002; Sünbül ve Yılmaz, 2008; Çetin ve Taşdemir,2017) bireyin yaşı ile girişimcilik eğilimleri arasında bir ilişki bulunduğu saptanmış olup çoğunlukla 22-25 yaş arasındaki üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerine çok daha fazla ilgi gösterdikleri belirlenmiştir.

Bir işte başarılı olabilmenin bir diğer unsuru o konuda tecrübe sahibi olmuş olmakla ilgilidir. İş deneyimlemeden direkt atılmak bazı olumsuz sonuçlar doğurabilir, hedeflenen başarı yakalanamadığı gibi sonu iflas ya da öz güven kaybı olabilir. Bu yolda her zaman tek başına olunmayacağı gibi girişimcinin yanında kendisine rol model olan bir büyüğü bulunabilir.

2.1.5. Girişimcilik Türleri

Girişimcilik kavramı, her girişimciye göre farklı özellikler gösterir. Bu özellikleri ise tek tür altında toplamak imkansızdır. Tarih içinde araştırmacılar girişimciliği farklı noktalardan ele almış olsalar da günümüz girişimcilik kitaplarında girişimcilik türleri genel olarak 5 ana kategoride incelenmektedir.

Başar (2019: 18-29) girişimcilik türlerini;

- “İç Girişimcilik- Dış Girişimcilik,
- Kadın Girişimciliği,
- Sosyal Girişimcilik,
- Kamu ve Özel Sektör Girişimciliği,

- Fırsat Girişimciliği ve Yaratıcı Girişimcilik” olarak;
- Kaygın ve Güven (2015a: 87-179) girişimcilik türlerini;
- “İç Girişimcilik,
- Sosyal Girişimcilik,
- Kamu Girişimciliği,
- Eko Girişimcilik,
- Kadın Girişimciliği,
- Dijital Girişimcilik” olarak;

Eroğlu ve Dündar (2018: 20-21) ise girişimcilik türlerini;

- “İç Girişimcilik,
- Ticari Girişimcilik,
- Kadın Girişimciliği,
- Sosyal Girişimcilik,
- Kamu Girişimciliği ve Sanal Girişimcilik” olarak;

Top (2006:8) girişimcilik kavramını türlere ayırmak istediğinde ise;

- “Bağımsız girişimcilik,
- İç girişimcilik,
- Kurumsal girişimcilik,
- Yönetici girişimcilik,
- Teknik girişimcilik,
- Girişimci girişimciliği,
- Çevreci girişimcilik türleri” olarak belirler.

Araştırmacıların sınıflandırmaları göz önünde bulundurulduğunda hepsinin hemen hemen aynı türleri işledikleri ifade edilebilir.

Bu gruptan yola çıkarak girişimcilik türleri için farklı tanımlar ve yorumlar olduğunu söylemek mümkündür.

2.1.5.1. İç Girişimcilik

İç girişimcilik; bir işletmenin içinde farklı bir girişim fırsatı yakalamaktır. “Firmanın kendi içinde yeni pazarlar bulması, yeni teknolojiler kullanması,

otomasyona geçmesi vb. durumlar iç girişimcilik sayılır.” (Eroğlu ve Dündar, 2018:20). Var olan işletmenin içinde bulunan girişimciler bu işyerinde kazandığı deneyimlerle kendilerini geliştirmesinin yanında yalnızca yeni girişimleri değil, var olanın da üstüne katarak, geliştirerek de iç girişimciliği yerine getirmiş olurlar. İç girişimciliğin başlıca konuları Başar (2019:18):

- “Riskli girişimleri dikkate almak,
- Ürün ve hizmetlerde yenilik yapmak,
- Üretim sürecinde yenilikler yapmak,
- Kendini yenileme” olarak sıralar.

Bu durumda, uzun süredir terzilikle uğraşan bir bireyin kendi diktiği ürünlerle butik açması, market ya da bakkal sahibi bir bireyin online sipariş sistemine dönmesi iç girişimciliğe örnektir.

2.1.5.2. Kurumsal Girişimcilik

Kurumsal girişimcilik, Top’a göre (2006:9) büyük veya küçük işletmelerin kendi aralarında küçük girişimleri organize ettikleri bir girişimcilik; Yiğit’e göre (2014) ise mevcut bir işletme içindeki girişimcilik olarak tanımlanmakla birlikte iç girişimcilik, kurum içi girişimcilik, kurumsal teşebbüs, içsel kurumsal girişimcilik, inovatif ve girişimsel stratejiler gerçekleştirme, işletme seviyesinde girişimcilik yönelimi kavramları gibi kavramların da aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir.

2.1.5.3. Kadın Girişimciliği

Tüm dünyada ve ülkede erkekler gibi kadınlar da kendi ayakları üzerinde durmak ve geleceğini güven altına almak istemektedir. Kadınların ekonomik hayattaki yeri ve önemi arttıkça kadın girişimciliği de konuşulan konular ve girişimcilik türleri arasında yerini almıştır.

“Belirli bir meslek dalında riske girmeden mesleğini icra eden kadınlar girişimci olarak kabul edilmemekle birlikte bu tanımın içine giren grup kendi ev ortamından uzakta, kendi işletmesinde tek başına ya da grup olarak çalışarak işletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan, bu planlarda kazanç, kazancın bölüşülmesi gibi konularda söz sahibi olan, işletmesi adına tüm riski üstlenen kadınlar olarak bilinmektedir (Soysal, 2010: 90).”

“Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta hem iş gören hem de işveren olarak daha fazla sayıda ve daha aktif bir düzeyde yer almaları ülkelerin refah seviyelerini yükseltmeleri açısından stratejik bir önem taşımaktadır.” (Gül, 2013: 50)

Kendi işini yapan kadın girişimcilerin sayısının günden güne artması ülkemizde kadınların söz hakkının daha da artmasını sağlamaktadır. Kadınların eğitim, üretim, finans gibi konularda bilinçlenmesi gelecek nesillerin eğitimine de büyük katkı sağlamaktadır.

2.1.5.4. Sosyal Girişimcilik

1980 yılında Bill Drayton’un yüzlerce yıldan beri var olan hayırseverlik hareketini “sosyal girişimcilik” olarak adlandırmasıyla hayatımıza giren yeni model; küreselleşen ve tek seçeneğin kapitalizm olmadığını düşündüren yeni bir eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır (Taş ve Menteşe, 2016: 306).

Tüm dünyada ve ülkemizde bugüne kadar her zaman toplumların problemlerini gören, bu problemlerin çözüm aşamasında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, fikri ve düşünceleriyle topluma yön veren kişiler var olmuştur ve olmaya devam edecektir. “Girişimciler maddi kazanç elde etmek amacıyla risk alıyor olsalar da sosyal girişimciliğin temelinde kâr amacı ön planda değildir. Bunun yerine öncelikle toplumsal sorunların azaltılması hedeflenir (<https://girisimcikafasi.com/girisimcilik-turleri/>)”.

Sosyal girişimcilerin proje alanları ihtiyaç sahibi bir bölge ya da bireylerin problem çözümlerine yönelik fikir ve projeler üretmektir. Kadınlara, engelli bireylere, genç yatırımcılara, yaşlıların ihtiyaçlarına dönük girişimcilik projeleri yapmak ya da ülkenin temel gereksinimlerinin karşılanacağı vakıfları faaliyete geçirmek sosyal girişimcilerin etkinlik alanlarındandır.

2.1.5.5. Kamu Girişimciliği

1970’li yıllarda dünya ekonomisinin içine girdiği bunalımla birlikte kamu düzeninde yenilik yaratmak veya olanı canlandırmak için girişimcilik kavramı kamu sektörü üzerine odaklanmaya başlar. Ancak vergi gelirlerinin elde edilememesi ile birlikte mali kaynaklarda gerileme oluşarak bu problemlerin giderilmesi için artan baskı, girişimci ve yenilikçi davranışların sergilenmesi zorunluluğunu doğurur. Kamu

girişimciliği; kamusal sorunların çözümünde kullanılan insan gücü, yaratıcı çözüm önerileri ve maddi kaynakların kullanımında etkin bir yöntem olarak benimsenmektedir. (Wieman, 1993 Akt. Karaca vd, 2016: 96).

Atatürk Orman iftliği tarafından üretilen dondurma, bal, süt ya da yoğurt gibi ürünlerin satışının gerçekleştirilmesi ve elde edilen karın devlete ait olması, Devlet Malzeme Ofisi (DMO) tarafından hayata geçirilen “Tekno Katalog” uygulaması kamu girişimciliğine örnek olarak gösterilebilir. (<https://girisimcikafasi.com/girisimcilik-turleri/>) Bunlara ek olarak pandemi döneminde meslek liseleri tarafından üretilen maske ve dezenfektanların kamu binalarına gönderilmesi, kamu bankalarının yatırım ortaklığı çalışmalarının yapılması da örnek olarak verilebilir.

2.1.5.6. Dijital (Sanal) Girişimcilik

Dijital (sanal) girişimcilik günümüzde hemen hemen herkesin üzerine yorum üretebileceği bir girişimcilik türüdür. İhtiyaçların çeşitlenmesiyle birlikte ihtiyaçların karşılanması alanındaki çözüm yolları da çeşitli boyutlar kazanmıştır. Dünyada internet kullanımının artmasıyla meydana gelen bu dijital değişim mobil telefon, bilgisayar, bulut bilişimleri, sosyal medya gibi teknolojik fırsatlarla buluşarak girişimcilikte yeni bir ağ başlatmış olup girişimcilik ve bilgi teknolojisi kavramının birleşmesiyle “dijital girişimcilik” adlı yeni bir girişimcilik yaklaşımını ortaya ıkarımıştır (Yaghoubi vd.,2012, Akt. Kişi, 2018:391).

İnternet üzerinden özellikle e-ticaret yoluyla gerçekleştirilen bu girişimcilik türü, dijital alanlardaki alışveriş platformları, mağazalar, sosyal medya platformlarında yaygın olarak kullanılır. Sanal girişimcilik kâr amacı güder ve geleneksel girişimcilik platformlarına göre daha düşük bir sermaye ile gerçekleşir. Sanal girişimcilik hizmetleri günümüzde bireyin temel ihtiyaçlarına yönelik ürünler sunan internet sitelerinde, yemek hizmeti veren internet sitelerinde, tatil platformlarında, teknoloji ürünleri alımında hatta kamu kuruluşlarının vergi ödemelerinde de hizmet vermektedir.

2.1.5.7. Ticari Girişimcilik (Özel Sektör Girişimciliği)

“Üretim faktörlerinin bir araya getirilip kâr amacıyla mal veya hizmet üretilmesine ticari girişimcilik denir. Ticari girişimcilik, özel sektör girişimciliği olarak da adlandırılabilir.” (Eroğlu ve Dündar, 2018: 21) Ticaretle ilgili olarak akla

gelen ve yapılan her şey bu girişimcilik türüne dâhildir ve bu girişimcilerin amacı her zaman kâr elde etmektir.

Ticari girişimcilikte, risk alabilen bireyler bir ürünün, kurumun gerekliliğini sezerek inandıkları bir mecrada iş kurmaya karar verir. Gerekli olan sermayeyi sağlayan girişimcinin işinde başarılı olabilmek için bir girişimcide bulunması gereken özellikleri taşıması ve uygulaması gerekir. Piyasayı değerlendirmesi, iş planlama ve yönetme yeteneği, pazar araştırması yapması ve pazarlayabilme becerilerinin kuvvetli olması işinde başarılı olabilmesinde faydalı olacaktır.

Kafenin az olduğu bir bölgede kafe açmak ya da çok kafesi bulunan bir mekânda farklı konsept ile kafe açmak, çeşitli ihtiyaçları karşılayan mağaza açmak, kış mevsiminin ağır geçtiği bölgelerde yünlü ürünlerin bulunduğu market açmak gibi birçok ticari faaliyete başlamak ticari girişimcilik olarak adlandırılır.

2.1.5.8. Eko Girişimcilik

Yeryüzünde insan nüfusunun artması, fabrikaların, şirketlerin ekolojik dengeye zarar vermesi, teknolojiye meydana gelen gelişmeler ve bu gelişmelerin olumsuz sonuçları çevreye zarar verir. Şirketlerin ekolojik çevreye vermiş olduğu zararları Çelik (2015: 146);

- “Çevre Kirliliği (Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, katı atık kirliliği, besin kirliliği ve gürültü kirliliği)
- İklim değişikliği
- Bazı bitki ve hayvan türlerinin yok olması
- Tehlikeli sanayi atıkları” olarak belirtmiştir.

Buna bağlı olarak sürdürülebilir çevre ile ilgili endişeler artmış olup bu endişeler küresel anlamda çevreci ürünlerin daha çok talep edildiği yeni bir pazarın ortaya çıkmasını sağlamıştır (Efeoğlu, 2014).

Çevre bilincinin artması, toplumların ekoloji ve çevre dostu girişimcilere ihtiyaç duyması sonucunda ortaya çıkan eko girişimcilik ile ilgilenen firma ve şirketler doğal kaynakların tüketimine ilişkin farkındalık oluşturarak sürdürülebilir daha temiz ve yeşil bir çevre amacını sağlamaya çalışmaktadırlar. (Allen ve Malin, 2008; Zampetakis et al., 2006; Aydın ve Çakar, 2013: 57).

2.1.6. Girişimcilik Yaklaşımları

Girişimcilik kavramı birçok alanda kullanılır ve içinde pek çok faktörü bulundurur. Bu sebeple çok yönlü incelenmesi gereken bir alandır. Girişimcilik; yalnızca girişimci, sermaye ve içinde bulunduğu örgüt ya da kurumla ilgili değil bulunduğu çevrenin sosyokültürel, ekonomik ve diğer kültür boyutlarıyla da ilgili durumları içerir.

Girişim ve girişimci içinde bulunduğu toplumu şekillendirip organize ederken, geçen zaman diliminde toplum bu girişimden etkilenerak kültür, ekonomi, siyasi alanlarda değişime uğrar aynı zaman da toplumun kişiliği ve karakter özellikleri de girişim alanında değişikliklere neden olabilir (Bruyat ve Julian, 2000). Bütün bunlar dikkate alındığında girişimcilik yaklaşımlarını üç başlıkta toplamak mümkündür. Bunları Kaygın ve Güven (2015a: 36):

- “Bireysel yaklaşım,
- Çevresel yaklaşım,
- Firma yaklaşımı” olarak sıralar.

Bireysel yaklaşım, büyük oranda, girişimcinin bireysel özelliklerine ve yeteneklerine dayalı olan çalışmaları içerir. Bireysel yaklaşımı kullanan çalışmalarda temel soru, “niçin belirli kişilerin bir işletme kurdukları ve girişimci olarak başarı gösterdikleriyle” ilgilidir (Littunen, 2000: 296 Akt. Durak,2011:197). Bireysel yaklaşımda girişimci kişilerin demografik özellikleri, aile ve eğitim durumları, yaş, cinsiyet gibi faktörler üzerinde durulmaktadır.

Birey canlı bir varlık olduğundan insanın yaşadığı çevre kişinin düşünüş tarzı, etkileşimleri, kişilik özellikleri üzerinde etkili olabilmektedir. Doğa da bireyle karşılıklı etkileşime girerek şekillendirip dönüştürebilir. Bu düşünceden yola çıkarak girişimcinin ve girişimcilik faaliyetinin de doğaya, kültüre ayak uydurabilen canlı bir yapı olduğu söylenebilir. Çünkü çevre, kendi yapısı ve doğası itibariyle, girişimci faaliyetlerle karşılıklı etkileşim içinde iken, girişimciliği destekleyebilir veya engelleyebilir (Durak, 2011: 198).

Çevresel yaklaşımda, girişimcilik faaliyeti, bulunduğu bölgenin kültürel değerleriyle kopmaz bir ilişki içindedir. Çünkü toplum üyeleri risk almada, yeniliklere

ve değişimlere karşı direnç göstermede girişimi yönlendirmede rol üstlenmektedir. Bu sebeple girişimcilik, farklı kültürler açısından farklı şekillerde ortaya çıkmakta, ülkeler hatta bölgeler arasında farklılık göstermektedir (Aytaç ve İlhan, 2007).

Girişimcilik yalnızca yeni bir iş, fabrika kurmak, yeni bir fikir üretmek değildir. Var olan işletmedeki faaliyetlere yeni dokunuşlar yaparak işletmenin kendi içindeki faaliyetlerini de etkilemektir. Firma yaklaşımına göre bir girişimcinin işletmeyi kurduktan sonra o işletmenin büyümesi için de yeni girişimler içinde olması gerekmektedir (Kaygın ve Güven, 2015b: 21).

2.2.Girişimcilik ve Eğitim

Eğitim en bilinen tanımıyla bireyde istendik yönde geliştirilen davranış değişikliğidir. Günümüzde okullar eğitimin temel ayağıdır. Eğitim seviyesi arttıkça milli gelirde de artış yaşandığı birçok araştırmada kanıtlanmıştır (OECD, 2005; Türkmen,2005; Çakmak, 2008). Son yıllarda dünyanın ve Türkiye'nin birçok bölgesinde ve eğitim kademelerinde girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaşması, eğitimin girişimciliği belirleyen ve geliştiren bir faktör olarak değerlendirildiğinin göstergesidir. Küresel Girişimcilik Endeksi (GEM, 2019) raporunda girişimciliğin, toplumsal sağlık ve refah için temel bir itici güç olduğuna ve bu süreçte eğitimin yeni fırsatların üretilmesinde ve istihdam yaratmasında büyük rolü olduğuna, bir ekonomide girişimciliğin gelişmesine izin verilmesi gerektiğine değinilmiştir.

Bireyin girişim faaliyetlerinde yeterli bilgiyi sağlaması ve bu bilgiyi kendi deneyimleriyle birlikte iş başında faaliyet olarak göstermesi eğitimin girişimcilik sürecindeki temel fonksiyonudur. Eğitim ve girişimcilik denildiğinde sadece girişimcilik odaklı eğitim anlayışı düşünülmemelidir. Bireyin kendi kişisel gelişiminin önemsendiği, bireyin becerisine ya da fikri düşüncelerine katkıda bulunacak kurumsal ya da uzaktan eğitimler de dikkate alınmalıdır. Birey görevi başında ustalık, çıraklık gibi rolleri yanında beceri geliştirici kurslar, kişisel gelişim kursları gibi aktivitelerde de aktif olarak rol almalıdır. Bunun yanında anaokulundan başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar devam eden kurumsal eğitim türleri de dikkate alınmalıdır (Eren, 2019: 109-110).

Eğitimin girişimcilik üzerindeki etkisini Roach (1999, Akt. Eren, 2019:111) aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

- “Eğitim sayesinde girişimci adayının ilgili alandaki entelektüelliği artar. Herhangi bir alanda yeterli bilgiye sahip olan birey bu alanda yapılabilecek işleri tahmin edebilir ve süreci planlayabilir.
- Eğitimli bir girişimci pazarda gördüğü fırsatların geri planını veya sürecini tahmin edebileceği için fırsatı değerlendirme potansiyeli artar.
- Eğitim sayesinde elde edeceği beceri be bilgiyle belirsiz durumlarda esnek davranacak kaynaklar ortaya koyabilir.
- Eğitim sayesinde girişim yapabileceği alanı belirleyerek girişim yapar. Eğitim sayesinde gerekli olan eğitim türünü ve kaynaklarını belirleyebilir.”

Tüm düşünceler ve araştırmalar ışığında girişimcilik becerisinin eğitimle birlikte artırılabilirliği ifade edilebilir. Birey ya da öğrenci kendisine balık verilmesini değil, balık tutmasını öğrenmek istediği takdirde kendi yöntem ve metotlarıyla girişimcilik yolunda kendi güdülenmesini sağlayacaktır. İyi geliştirilmiş bir yöntem ya da girişimcilik uygulaması ile birey kafasında planladığı fikre destek bularak uygulamaya yönelik girişimlerde bulunacaktır. Dolayısıyla iyi planlanmış girişimcilik eğitimleriyle birey ister yüz yüze, geliştirilebilir beceri atölyelerinde isterse de uzaktan eğitim faaliyetleriyle girişimcilik eğitimlerini alarak kendisine yeni rotalar belirleyebilir. Bu yönelimlere anaokulundan itibaren küçük yaşlarda başlanması bireyin kararlı olmasında büyük rol oynar.

2.2.1. Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

2.2.1.1 Dünyada Girişimcilik Eğitimi

Dünyada insanlığın ilk zamanından itibaren problemlerin çözümü aşamasında girişimcilik ön plana çıkmış olmakla birlikte bugün tüm dünyada yükselen bir değer haline gelmiştir. Bütün ülkeler, girişim kültürünü geliştirmek ve ekonomilerini canlandırmak için kendi kültürleri doğrultusunda teşviklerde bulunmuşlardır.

Yapılan çalışmalar sonucunda dünyadaki girişimcilik eğitimi serüveni aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- “Girişimcilik eğitimi, Japonya’daki Kobe Üniversitesinde 1938 yılında Shigeru Fijii tarafından başlatılmış,
- Dünyada küçük işletme yönetimi kursları 1940'larda ortaya çıkmaya başlamış,

- 1947’de Myles Mace, ABD’de Harvard Business School’da ilk kez girişimcilik dersini tanıtmış,
- Dünyada 1970 yılından itibaren girişimcilik eğitimi kök salmaya başlamış, 1980’lerin başında 300’ün üzerindeki üniversitede girişimcilik dersleri verilmeye başlanmış,
- Katz (2003) girişimcilik eğitimi hakkında en kapsamlı kronolojiyi geliştirmiş,
- İlk kez işletme yönetimi mastırı Southern California Üniversitesinde başlatılmıştır.” (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 30)

Dünyada girişimcilik eğitimleri hemen hemen her ülkede uygulanmakta olup 2003’te Litvanya’da, 2004’te Norveç ve Birleşik Krallık’ta, 2007’de Hollanda ve Finlandiya’da, sonraki yıllarda sırayla diğer ülkelerin de eğitim planlarında yer almaya başlar. Bulgaristan, Letonya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya ve Polonya gibi ülkelerde zorunlu derslerin bir parçası olarak okutulan girişimcilik dersi ülkeler tarafından önemi anlaşılan bir değerdir (Eurydice,2012; Akt: Uğur, 2015:67).

Girişimciliğin küresel ekonomide her geçen gün önemi artmakta ve ilerlemesi gerçekleşmektedir. Girişimcilik eğitimleri bu ilerlemede büyük pay sahibidir. İnsanoğlu var olduğu sürece ihtiyaçları da var olacak dünyanın düzenine göre ihtiyaçlar farklılık göstererek girişimlerin, fabrikaların, şirketlerin gelişimi sürecektir.

2.2.1.2. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda “ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973:2342) genel amacı bulunmaktadır. Türk eğitim sistemi bu sayede başarılı girişimciler yetiştirerek ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda kalkınmayı amaçlar.

Millî Eğitim Bakanlığı, 2000-2010 AB ortak hedeflerinde, AB ortalamasının altında bulunduğunu bildirmekle birlikte (MEB, 2009a: 191) Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) ve 2010-2014 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı’nda girişimcilik dersini ilk ve orta öğretim için müfredata dâhil etmiştir.

Girişimciliğin yaygınlaştırılması amacıyla hükümetlere belirlediği politikalar ve eğitim yönlendirmeleri noktasında büyük görev düşmektedir. Bir ülkede girişimcilik ne kadar desteklenirse, girişim faaliyetleri o derece artar ve ülke ekonomik anlamda kalkınır.

Araştırmalarda Türkiye’de verilen girişimcilik eğitiminin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılsa da (Küçüktekin, 2006; Tanrıverdi vd, 2016; Maya ve Yılmaz, 2018; Tarhan, 2019) var olan kazanımlarla ve çeşitli kurum ve kuruluşların düzenlediği programlarla girişimcilik etkinlikleri artış göstermektedir. Bu çerçevede girişimcilik eğitiminin, bazı kademelerde kazanım bazı kademelerde ise girişimcilik dersi olarak verilmesi alınan önlemlerden birkaçıdır. Millî Eğitim Bakanlığı, diğer bakanlıklarla ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile iş birliği yapmaktadır. İş birliği ile oluşturulan projelerden bazıları aşağıdaki şekildedir:

- “Girişimcilik Destek Programı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Protokolü”

Bu protokolün temel hedefi, ülkede girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasını sağlayarak başarılı işletmelerin kurulması, girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında tecrübe kazanmaları, kendi iş fikirlerine yönelik iş planı hazırlayabilmelerinin sağlanmasıdır. (<https://www.kosgeb.gov.tr>)

- “Girişim Sermayesi Destekleme Programı”

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile TÜBİTAK’ın ortak yürüttüğu “Girişim Sermayesi Destekleme Programı” ile ülke ekonomisine değer katabilecek nitelikte KOBİ değerlendirmesindeki teknoloji tabanlı şirketlerin Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri sonucundaki ürün ve teknolojilerini ticarileştirme aşamasında gereksinim duyacakları sermayenin girişim sermayesi fonları aracılığıyla karşılanması amaçlanmaktadır. (<https://www.tubitak.gov.tr>)

- “Öğretmenlik, Girişimcilik ve Liderlik Eğitimleri İşbirliği Protokolü”

Millî Eğitim Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK arasında imzalanan protokolde Türkiye’nin ekonomik ve sosyal sorunlarının çözümünde girişimcilik eğitimlerinin önemi dile getirilerek girişimcilik eğitimlerine öncelikle eğitimcileri eğiterek başlanması gerektiği vurgulanmıştır. Meslek liselerinde

hem öğretmen kalitesini hem de materyal kalite ve içeriği artırma çalışmaları yapıp on beş bin yönetici ve öğretmene eğitim verilmiştir (<http://www.meb.gov.tr>).

- “GençBizz Liseler Arası Girişimcilik Programı”

İş dünyası gönüllüleri ve öğretmenlerinin rehberliğinde; sıfır sermaye ile kurdukları küçük ölçekli şirketleriyle okul sınırları içerisinde gerçek ürün üreterek satış yaptıkları bu sayede yaparak öğrenmeye dayalı olan GençBizz 16- 18 yaş grubu lise öğrencilerinin yer aldığı ekonomik bir eğitim programıdır. (<http://www.gencbasari.org/#>)

- “İşteBU”

Boğaziçi Üniversitesinin düzenlediği yarışmada, yenilikçi iş fikirlerini uygulanabilir bir işe dönüştürme konusunda öğrencilerin deneyim kazanmalarının desteklenmesi amaçlanmaktadır. (KOSGEB, 2015: 64)

- “MEB ve TÜBİTAK Bilim ve Toplum Destek Programları”

2007 yılından bugüne kadar MEB çatısındaki kurumlar Araştırma Destek Programları, Bilim ve Toplum Destek Programları vb. TÜBİTAK’ın sağladığı birçok destek programına çeşitli düzeylerde katılım göstermektedir. Katılım gösterilen bazı etkinlikler aşağıdaki gibidir:

- “4004–Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları,
- 4005–Yenilikçi Eğitim Uygulamaları,
- 4006–Bilim Fuarları,
- 4007–Bilim Şenlikleri Destekleme Programları” çerçevesinde birçok kurum gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlayarak aktif öğrenme süreçlerinden yararlanmıştır (MEB,2019:11).

Bu program çerçevesinde toplam 25.816 projeden 15092’si kabul edilmiş olup toplamda 104.848.000 TL destek sağlanmıştır.

- 2023 Eğitim Vizyonu

2023 Eğitim Vizyonu, Millî Eğitim Bakanlığı’nın 3 yıllık hedef ve yaklaşımlarının yer aldığı bir eylem planı niteliği taşımaktadır. 2023 Eğitim Vizyonunda ders müfredatlarının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre

düzenleneceğinden, tüm okullarda tasarım, beceri atölyelerinin kurulacağından, okul gelişim modellerinden ölçme ve değerlendirmede yapılacak değişimlere ve çeşitliliklere, okulların finansmanından rehberlik hizmetlerine kadar her türlü konuda neler yapılacağından bahsedilmiştir (MEB, 2018a).

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin mevcut durumu ele alınarak dünyadaki meslekî eğitimdeki yeni yaklaşımların örnek alınması ve hedeflere ulaşmada yeni yolların benimsenmesi 2023 Eğitim Vizyonunda önemli konular arasında yer almaktadır.

Türkçe derslerinde görsel okuma ve okuduğunu anlama konusundaki yöntem ve teknikler çeşitlilik gösterse de bilimsel okuryazarlık becerilerini geliştirmek ve okulların bu alanda projeler hazırlamaları, üretmeleri Eğitim Vizyonunda ele alınan bir diğer konudur.

Özetle; Türkiye’de geliştirilen öğretim programları, ders kitapları, düzenlenen etkinlikler ve projeler öğretmen ve öğrenci davranışlarına etki etmekle birlikte kişisel gelişimlerini de etkilemekte ve girişimcilik becerilerine katkı sağlamaktadır. (Eraslan, 2011) Girişimcilik dersleri ve girişimcilikle ilgili etkinlik ve projeler gelişmiş ülkelerin yükselen bir trendidir ve Türk Milli Eğitim Sisteminde de önemi giderek anlaşılmakta bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar artmaktadır. Ancak Türkiye’de girişimciliğin teşvik edilmesi ve geliştirilmesine yönelik tek başına bir kurumsal yapı sorumluluğunda bağımsız ve özgün politikalar geliştirilememekte girişimciliği teşvik politikaları daha çok KOBİ’leri teşvik politikaları kapsamında ele alınmaktadır. (Ağca ve Conkar, 2007:190)

2.2.3. Okulöncesi Eğitim Programında Girişimcilik

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı okulöncesi eğitimi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimler için öğretim programları hazırlamaktadır.

Okulöncesi eğitiminin temel ilkeleri arasında çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarının geliştirilmesi yer almaktadır. Okul öncesi dönemde bu becerilerin eğitiminin önemi günden güne artarak girişimcilik özellikleri bulunan bireyler yetiştirilmek istenmektedir. Tuğluk ve Altın (2018) 21. Yüzyıl becerilerine yönelik bu tutumların 0-6 yaş döneminde şekillenmeye başladığını ve bu süreçte kazanılan

becerilerin sonraki yıllarda bireylerin problemlerle başa çıkabilme ve üretken bir birey olmaya karşı olumlu tutum geliştirmede önemli yeri olduğunu ifade etmektedir.

OECD 2009 raporunda Türkiye'nin ortak becerilerinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma gibi girişimcilik becerilerine yer verilmiştir. Bu becerilerden çoğunun müfredat içinde geçtiği ancak ayrı bir ders olmadığı ve bu becerilere özel olarak ayrı öğretmenlerin de tanımlanmadığı vurgulanmaktadır (OECD, 2009: 28).

Okulöncesi Eğitim Programında çocukların gelişim özellikleri yaş gruplarına göre, kazanım ve göstergeler ise bütün olarak ele alınmış olup gelişimsel bir program özelliği taşımaktadır. Program çocuk merkezli, esnek, dengeli, oyun temelli ve keşfederek öğrenme özelliğindedir. Yaratıcılığın geliştirilmesinin ön planda tutulduğu programda bu beceri ayrı bir beceri olarak ele alınmamış olup kazanımların içerisinde geçmektedir. Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılmasını bu sayede materyal sağlanmasında kolaylık sağlamayı amaçlar. (MEB,2013).

Tuğluk ve Özkan (2019) okul öncesi eğitimi programında gelişim alanlarındaki kazanımları incelemiştir. Psikomotor ve öz bakım alanlarında 21. yüzyıl becerilerine yönelik amaç ve kazanımlarının hiç yer almadığını bulgulayan araştırmacılar diğer becerilerin de yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Programda sosyal-duygusal, bilişsel ve dil becerileri alanlarındaki 21. Yüzyıl becerilerine yönelik yalnızca 16 kazanım bulunduğunu ve bu kazanımların tüm programdaki kazanımları içerisinde %25,9'luk bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tuncer (2015) MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programını dünyada uygulanan bazı okul öncesi eğitim programları ile karşılaştırmıştır. Diğer programlar ile MEB 2013 programının amaçlar yönünden incelendiğinde, genel olarak benzerlik gösterdiklerini ancak MEB 2013 programının, incelenen bütün programlardan uygulama yönünden farklılık gösterdiğini belirtmektedir. MEB 2013 programında her ne kadar öğrenci merkezli program düşüncesi temele alınmış olsa da diğer programlara göre öğrencinin daha pasif durumda olduğu, diğer programlarda öğrencinin uygulama aşamasında daha çok seçme şansının olduğu vurgulanmıştır. MEB 2013 programının karşılaştırıldığı bütün programlardan farklı olarak, sadece belirli bir coğrafyada

kullanıldığını oysa Montessori programının tüm dünyada tanınan bir eğitim sistemi olduğunu ifade etmektedir.

2.2.4. İlköğretim Eğitim Programlarında Girişimcilik

İlköğretimde her dersin kendine özel bir programı bulunmaktadır. Her derse ait bu programlarda 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıf kazanımları yer almaktadır. Girişimcilik dersi ilköğretim programlarında direkt bir ders olarak yer almamakla birlikte girişimcilik unsurları ders programları içinde kazanımlarla ilişkilendirilmiştir.

2.2.4.1. Türkçe Öğretim Programlarında Girişimcilik

Girişimcilik becerisi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ve Türkiye Yeterlilik Çerçevesinde yer alan sekiz temel beceriden biridir. Bilgi çağında yaşanan hızlı değişimle ders programlarında da yapılanmalar meydana gelmiştir. Programların amacı duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, girişimci, bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen bir bireyin yetişmesine yardımcı olmaktır (MEB,2019). Girişimcilik Türkçe programlarında ara disiplin olarak yer almakta ve Türkçe dersinde işlenecek tema/metinlerle ilişkilendirilmektedir. (MEB, 2006)

Türkçe Öğretim Programında yer alan temel becerilerle ilgili yapılan çalışmalarda girişimcilik becerisine yeterli oranda yer verilmediği bulgular arasındadır (Kan,2006; Temizkan, 2014; Kurudayıoğlu ve Çetin, 2015; Zevfi, 2015). Girişimcilik becerisi Türkçe Öğretim Programı'nda bir başlık altında kazanım olarak verilmese de ders ve etkinlik kitaplarında girişimciliğin alt becerilerini öğrencilere kazandırmak amaçlanmıştır. Bu becerilerden; insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme, planlarını uygulama ve amacına ulaşmak için harekete geçme, grup olarak ya da tek başına çeşitli sosyo-kültürel etkinlikler düzenleyebilme gibi beceriler etkinliklerde sezdirilmiştir. Temizkan (2014) çalışmasında Türkçe ders kitaplarını incelemiş alt becerilerine ilişkin herhangi bir bulgu bulamamıştır. Bireylerin günümüz dünyasında sıklıkla başvurduğu girişimcilik becerisinin öğrencilere kazandırılması için etkinlikler düzenlenmesi gerekirken Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerde 5. sınıftan 8. sınıf

düzeyine kadar bu becerilere yer verilmemiş olmasını önemli bir eksiklik olarak dile getirmiştir.

Ders adı	Seviye	Temel Becerilerde Girişimcilik	Yıllık planda "girişimcilik"	Kazanımlarda "girişimcilik"	Yaratıcılık	Değer üretmek	Üretim	Başarı ilişkisi	Disiplinler arası ilişki	İlişkili ana disiplinler ilişkili olduğu disiplinler	İlişkili ara disiplinler ilişkili olduğu ara disiplinler
Türkçe	5	*	*		*		*		*	Matematik Fen ve teknoloji Müzik	İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kariyer Bil.Gel.- Özel eğitim Rehberlik ve Psk.Danışmanlık Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Karşılaşmaları
	6	*			*					Müzik	Girişimcilik
	7	*									
	8	*							*	Müzik	

Tablo 2.1: Türkçe (5-6-7-8) Öğretim Programındaki Girişimcilik Bulguları (Kahya,2006: 41)

Kahya (2006) araştırmasında öğretim programlarını ve yıllık planları inceleyerek “girişimcilik”, “yaratıcılık” ve “üretim” kavramlarının kullanıldığını belirlemiştir. 5. Sınıf Türkçe dersi, sağlık kültürü, girişimcilik, insan hakları ve vatandaşlık, kariyer bilinci geliştirme, özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma, spor kültürü ve olimpik eğitim, afetten korunma ve güvenli yaşam ara disiplinleri ile ilişkilendirilmiştir (MEB,2006:8).

Kazanımlarda direkt olarak “girişimcilik” kavramı bulunmamakla birlikte tüm seviyelerde “girişimcilik” temel beceriler içinde yer almakta, 5. Sınıfların yıllık planlarında “girişimcilik” adı bulunmakta ve öğrenci üretime yönlendirilmekte, 5. ve 6. sınıflarda yaratıcılık kavramları kullanılmaktadır.

2.2.5. Ortaöğretim Öğretim Programlarında Girişimcilik

Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı’nda gençlere ve kadın girişimcilere verilen eğitimlerin yaygınlaşması, girişimcilik konusun ortaöğretim programına yerleştirilmesi, ortaokullarda girişimcilik projelerinin gerçekleştirilmesi, “girişimci okul” kavramı oluşturulması, okullarında girişimcilik kulüplerinin kurulması stratejik hedefler olarak belirlenmiştir (GİSEP, 2015).

Günümüzde 15-16 yaşlarında lise çağındaki öğrencilerin dijital girişimcilik yolu ile girişimciliğe başladıkları görülmektedir. Bu da öğrencilerin erken yaştan itibaren iş kurma konusundaki riskler ve fırsatlar konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi incelendiğinde Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde girişimcilik dersinin seçmeli ders olarak okutulduğu görülmektedir (MEB, 2018b).

Disiplinler arası bir anlayışla geliştirilen Girişimcilik Dersi Öğretim Programı ülkenin mevcut durumu, potansiyeli ve ihtiyaçları çerçevesinde geliştirilmiştir. Bu programda öğrencilere temel bilgilerin verilmesinin yanı sıra girişimci olabilmek için gerekli becerilerin kazandırılması esas olarak benimsenmiştir. Lise çağındaki öğrencilerin önüne gelen iş fırsatlarını görebilmesi ve bu fırsatları yatırıma dönüştürebilmesine ilişkin ipuçları sunulmuştur (MEB,2009b).

Girişimcilik dersi Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesinde haftada bir saat olarak görülmektedir. Bu sürede teorik ve pratiğin aynı anda verilmesi olası görülmesi de KOSGEB, TUBİTAK vb. kamu ve özel kuruluşların yardımıyla süreç olumlu yönetilmektedir. Girişimcilik dersindeki temel nokta üniversite sınavlarında başarı gösteremeyen öğrencilerin önünde yeni bir açılım yapmak ve bu öğrencilere bir vizyon kazandırmaktır.

Girişimcilik Dersi Öğretim Programında (2009b) girişimciliğin alt becerileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- “Empati kurma,
- İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışları gösterebilme,
- Plan yapma ve planlarını uygulayabilme,
- Risk alma,
- Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme,
- Ürünü planlama ve üretme
- Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme” alt becerilerini içerir.

Girişimcilik becerilerini Iredale ve Motsa (Iredale ve Motsa, 2002 Akt. Kan, 2006);

- “Kendi inisiyatifinde bağımsız hareket etme,
- Amaca ulaşmak için aktif olmak,
- İtirazlara karşılık verebilme esnekliği,
- Belirsizliklerle uğraşmak ve bu durumdan keyif almak,
- Risk almak,
- Problemlere yaratıcı çözümler sunmak,
- Zıtlıkları aramak/belirlemek,
- Yapabileceklerini vaat etmek,
- Başkalarını ikna etmek” olarak incelemiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel ve Alt Beceriler Ölçeğinde Zevfi (2015) girişimcilik alt becerilerini;

- “İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme,
- Görev ve sorumluluklarını planlama,
- Risk alma,
- Planlarını uygulama ve amacına ulaşmak için harekete geçme,
- Sosyal, kültürel vb. alanlarda çeşitli etkinlikler düzenleyebilme,
- İkna edebilme,
- Kendine güvenebilme” olarak ele almıştır.

Girişimcilik Dersi Öğretim Programına bakıldığında, derslerde uygulanacak olan üniteler, süre ve kazanımların analiz edilmesi önem arz etmektedir.

Öğretmen, ünitenin yapısına göre ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanarak tüm süreci değerlendirmelidir. Program öğrencilere girişimcilik ruhu kazandırmayı amaçlamakla birlikte iş fırsatlarını nasıl değerlendireceğini de anlatmaktadır. Bu sayede öğrencilerde ders programları ve çeşitli projeler yoluyla girişimcilik becerisi geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Öğretmen, ünitenin yapısına göre ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanarak tüm süreci değerlendirmelidir. Program öğrencilere girişimcilik ruhu kazandırmayı amaçlamakla birlikte iş fırsatlarını nasıl değerlendireceğini de anlatmaktadır. Bu sayede öğrencilerde ders programları ve çeşitli projeler yoluyla girişimcilik becerisi geliştirilmeye çalışılmaktadır.

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE-DERS SAATİ	ORAN(%)
Girişimcilik ve Girişimciliğin Önemi	9	9	25
Girişimci ve Başarılı Girişimcilerin Özellikleri	7	4	11
Bir İş Fikrinin Projeye ve Yatırıma Dönüştürülmesi	10	8	22
İşletmelerin Fonksiyonları ve İşletme Türleri	11	7	20
Girişimcilikteki Gelişmeler ve Genç Girişimcilere Öneriler	9	8	22
TOPLAM	48	36	100

Tablo 2.2: Girişimcilik Dersinde Üniteler, Süreleri ve Kazanımları (MEB, 2009b: 37)

Öğretmen, ünitenin yapısına göre ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanarak tüm süreci değerlendirmelidir. Program öğrencilere girişimcilik ruhu kazandırmayı amaçlamakla birlikte iş fırsatlarını nasıl değerlendireceğini de anlatmaktadır. Bu sayede öğrencilerde ders programları ve çeşitli projeler yoluyla girişimcilik becerisi geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Girişimcilik eğitimlerinde hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin, amaçlanan, çıktıların hedeflenenler temelinde gerçekleştirilmesinden ibarettir. Burada önem arz eden konuları Tarhan (2019: 671-672) aşağıdaki gibi sıralar:

- “Müfredatta hangi konuların yer almasının gerekli olduğu,
- Konuların hangi biçimde öğretileceği,
- Hangi seviyede eğitim sunulacağı,
- Materyal çeşitliliğine dayalı planın yeterliliği,
- Planın amaçlanan çıktıları gerçekleştirmesi,
- Verilen eğitimler neticesinde hedeflenen kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit edilmesi”

MEB 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde girişimcilikle alakalı bazı aksaklıklar tespit edilmiştir. Bunlar 4 kategoride incelenmiştir. Bunlar arasında:

- “Girişimcilik eğitiminin tanımlanmasına ait sorunlar,

- Girişimcilik eğitiminin kuramsal çerçevesine yani unsurlara yönelik aksaklıklar,
- Girişimcilik becerisi ve öğretim programlarının değeriendirilememesine yönelik aksaklıklar,
- Girişimcilik becerisinin kazandırılması noktasında kullanılacak yöntemlerin eksikliğine yönelik aksaklıklar yer almaktadır (Tarhan, 2019: 677).”

Girişimcilik eğitimi kapsamında ise müfredata ilişkin konuların seçiciliğine önem verilmesi gereklidir. Ayrıca, öğrencilerin aktif katılımlarının sağlanmasının gerekliliği gözetilerek gerekli uygulamaların yapılması ve sınıf içerisinde çalışmaya ilişkin olanakların artırılması ve yöntemlerin tespit edilmesi öne çıkmaktadır. İş fikirlerine ilişkin tartışma ortamının sınıf içerisinde yaratılması ise artı değer teşkil etmektedir. Tüm bunların yanı sıra, gerekli tekniğin ve araçların etkin şekilde kullanılmasının sağlanması da pozitif etkiler yaratmaktadır.

2.2.6. Üniversitelerde Girişimcilik

Bilgi çağında tarım toplumundan bilgi toplumuna geçildikçe ekonomik büyümenin girişimci bireylerle birlikte geliştiğı görölmektedir. Toplumsal hayattaki değışimler, farklılaşan ihtiyaçlar her alanda her gün yeni bir girişimin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu farklılıklara ayak uydurabilmek için, ölkemizde son yıllarda girişimciliğe yönelik politikalar ve uygulamalar artış göstermeye başlamıştır. Resmî kurumlar başta olmak üzere, üniversiteler, bankalar, çeşitli vakıflar, büyük işletmeler, destek programlarıyla girişimcileri desteklemekte, fikirleri önemsemektedir.

Girişimciliğin gelişebilmesi, değışen koşullara uyum ve ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmesi için yenilikçi ve yaratıcı girişimcilerin yetiştirilmesi önemlidir. Bu ise girişimci üniversitelerin varlığını ve bu üniversitelerin gelişimini kaçınılmaz kılmaktadır (Yelkikalan vd.,2010:52).

Türkiye’de 2000’li yıllardan önce girişimcilik eğitimi üzerine araştırmalar yapılmamakla birlikte 22.02.2011 tarihinde imzalanan protokolde YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) ile KOSGEB iş birliğiyle üniversitelerin tüm bölümlerinde girişimcilik dersinin işlenmesi; “Girişimcilik” dersinin üniversitelerin tüm bölümlerinde, örgün eğitim programlarında zorunlu veya seçmeli ders olarak

müfredata alınması kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 2011). Bu çerçevede Özdemir (2016) 93 üniversitenin katıldığı araştırmada üniversitelerden %67,2'sinde 1-5 yıldır, %18,6'sında 6-10 yıldır ve %14,2'sinde 10 yıldan fazla bir süredir girişimcilik eğitimi verildiğini ifade etmiştir.

Türkiye’de, Sabancı Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Koç Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Özyeğin Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi gibi üniversitelerin girişimciliğe odaklanan üniversitelerin başında bulunduğu ifade edilebilir (Karadeniz ve Özkan,2020: 876-877). Buradan hareketle Marmara Bölgesindeki üniversitelerin girişimcilik konusuna daha eğilimli oldukları ve vakıf üniversitelerinin de bu konuda oldukça çaba sarf ettikleri ifade edilebilir.

Girişimcilik programlarının etkinliğinin ölçülmesinde (Vesper ve Gartner, 1997, Akt. Tarhan, 2019):

- “Haftalık veya aylık olarak verilen ders sayısı veya saati,
- Yarışmalar ve bu yarışmalar bünyesinde kazanılan ödüller,
- Yenilikçi manada gündeme gelen sonuçlar,
- Girişimciliğin topluma olan yansımaları ve etkileri,
- Öğrenciler ve genç mezunlar tarafından meydana getirilen girişimler,
- Girişimcilikle alakalı öğretmenlerin ve akademisyenlerin bilgilisel donanımı ve yayınları,
- Doktora programlarına ilişkin boyutlar” gündeme gelmektedir.

Girişimcilik kültürünün yerleşmesi için özgüvene sahip, risk alabilecek, öngörülü bireyler yetiştirecek bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın çözümü için insanımızın girişimcilik eğilimlerini, özelliklerini, niyetlerini arttıracak çabaların, devlet, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve bireysel düzeyde sarf edilmesi çok önemlidir (Pazarcık, 2016: 163).

2.3. Etkinlik Temelli Eğitim

Birey toplumun değişimlerine ayak uydurmak için sürekli gelişme göstermek zorundadır. Teknolojinin insan hayatında aktif olmasıyla bireyler becerilerini yaşam

boyu geliştirme üzerinde durmakta, bu amaçla yeni yaklaşım ve yöntemlerden yararlanmaktadırlar. Bu yaklaşımlardan biri de etkinlik yaklaşımıdır.

“Öğrenme etkinlikleri tarihsel süreç içerisinde alıştırma, ödev, etkinlik, görev, performans ödevi, atölye, proje gibi çeşitli türlerle karşımıza çıkmaktadır. Bunlar içinde en yaygın kullanılan alıştırma ve etkinlik olmaktadır (Güneş, 2017: 50).” Etkinlik kavramı öğrencinin öğrenmede bireysel olarak etkin olmasıyla ilişkilidir. Bireysel gelişimi desteklemede büyük katkısı olan etkinlikler, Türkçe öğretiminde önemli olan unsurlardan biridir ve öğrenciler için kaynak konumundadır (Sarıkaya, 2019). Temur (2014) etkinliği, öğretim programlarında belirlenen kazanımları gerçekleştirmeye yönelik, öğretmenlerinin rehberliğinde öğrenciler tarafından yapılan çeşitli eğitsel çalışmalar olarak tanımlar. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında metin ve metne bağlı etkinlikler, öğrenciye görelilik hususuyla ele alınıp hedeflenen kazanımlara kaynaklık etmelidir.

Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerinde kullanılan soru modellerine dikkat edilmeli, etkinlikler metinlerle ilişkili olmalıdır. Sorularda, öğrenme-öğretme sürecine yönelik olmakla birlikte öğrenciyi aktif kılacak dil ve zihinsel becerilerini geliştirecek etkinliklerin yer almasına özen gösterilmelidir. Öğrenci değerlendirilmek yerine öğrencinin gelişimine ağırlık verilmelidir. Etkinliklerde cevabı zihinden bulunan sorularla, geliştirme ve çıkarım yapmaya yönelik sorulara öncelik tanınmalıdır. Bunlar metni okumadan önce, metni okuma sırasında veya sonrasında verilecek etkinliklere dengeli olarak dağıtılmalıdır (Güneş, 2012c: 40).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Girişimcilik konusundaki araştırmalar incelendiğinde bu konunun çeşitli boyutlar temelinde ele alındığı gözlenmektedir. Günümüz dünyasının en önemli becerilerinden biri haline gelen girişimcilik becerisi aslında bireyseliğin vazgeçilmez bir unsurudur. Yapılan araştırmalar girişimci hareketin büyük ölçüde bireysel bir hareket olduğunu ortaya koymuştur.

Girişim kavramı her meslek ve kişiler grubu açısından farklı tanımlanmaktadır. Her girişimci bir iç motivasyona sahiptir ve bu özelliği ile girişimci, girişimcilik kavramları farklı araştırmalarda farklı boyutlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Azumah (2019) “The Effect Of Entrepreneurial Characteristics On Entrepreneurial Intention” isimli tezinde girişimcilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. İstanbul Ticaret Üniversitesinde ve İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde ve Bremen Üniversitesi'nde araştırma yapan Azumah seçtiği girişimcilik özelliklerinin girişimcilik niyetini etkilediğini bulgular.

Z kuşağı öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini incelemeyi amaçlayan Bakır (2020) Nizip ilçesindeki lise öğrencilerinin girişimcilik eğitimi almadıklarını ancak, girişimcilik eğitimi almak istediklerini ve bu eğitimin öğrencilerin girişimcilik eğilimini olumlu yönde artırdığını ifade etmiştir. Çalışmasını anket, demografik faktörler ölçeği, kişisel tutumlar ölçeği, sosyal değerler ölçeği, algılanan davranışsal kontrol ölçeği, girişimcilik eğilimi ölçeği ve girişimcilik eğitimi ölçeği kullanarak tamamlayan Bakır, girişimcilik derslerinin okulun ilk seviyelerinden itibaren müfredatta yer almasının bireylerin erken yaşlarda girişimcilik ruhuna sahip olabilmesine etki edeceğini belirtir.

Coşkun (2008) "İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının ve Ders Kitaplarının Çeşitli Açılardan İncelenmesi" isimli çalışmada ders kitabındaki öğrenme-öğretme etkinliklerini yöntem, teknik, kazanım açısından değerlendirir. Ders kitaplarında metinlerin, zorunlu ve seçmeli temaların dağılımını, metin türleri ve kazanımların öğrenme alanları açısından değerlendirmesini bulgular. Coşkun bu araştırmada ders kitaplarının öğretmenler tarafından daha iyi anlaşılması

açısından önemli olduğunu ifade eder. Araştırma sonuçlarında öğrencilerin etkinlikleri gerçekleştirmelerinde en çok yararlandıkları bilgi kaynağının kitapta yer alan metinler olduğunu ayrıca bu etkinliklerin daha çok bireysel etkinliklerden oluştuğunu, iş birliği yapmayı gerektiren etkinlik sayısının ise çok az olduğunu ifade eder. Metne ait etkinliklerin %42 oranında anlamlandırma stratejisi ile yapılabilecek etkinlikler olduğunu belirterek Türkçe ders kitaplarında yapılandırmacı kuram gereği konuşma alanındaki etkinliklerin de artırılabilceğini önerir.

“Girişimcilik Özellikleri ile Holland’ın Kişilik Tipleri Arasındaki İlişki Üzerine Nitel Bir Çalışma” isimli makalesinde Uğur ve Devcar (2018) girişimcilik özelliklerini taşıyan bireylere kişilikleri ile ilgili bilimsel gerçekleri ortaya çıkararak daha gerçekçi davranışlarla rehber olabilmeyi amaçladıkları bu çalışmada Holland'ın kişilik tiplerinin birbirleri ile benzer ve farklı yönlerini incelemişlerdir. Uğur ve Devcar (2018) kişilerin fiziki çevrelerinin girişimcilik potansiyeline göre yeniden düzenlenmesi ve tasarlanması gerektiğini, bu kişilerin ortamlarını bu kural üzerinde oluşturabildikleri takdirde geleceğe daha güvenle bakmalarının mümkün olabileceğini ifade etmişlerdir.

Ay ve Acar (2016) "Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmaya Yönelik Görüşleri"ni konu edinir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile 21 sınıf öğretmeni ile yüz yüze görüşme gerçekleştiren araştırmacılar girişimcilik becerisi kazandırma da en çok hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve Türkçe dersinin vurgulandığını belirtmişlerdir. Bu çerçevede drama yönteminin, iş birlikli etkinliklerin, kurum ziyareti ve röportaj yapmanın girişimcilik becerisini artırdığını ifade etmişlerdir. Girişimcilik becerisini kazandırma aşamalarında ailelere kaynak olarak hikâye, film ve internetten yararlanmaları açısından önerilerde bulunurlar.

Kurudayıoğlu ve Çetin (2015) “Temel Beceriler ve Türkçe Öğretimi” başlıklı makalesinde ilköğretim Türkçe dersi öğretim programında yer verilen temel becerileri açıklamaya ve bunları geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri sunmaktadırlar. Tarama modeli kullanarak yaptıkları araştırmalarında temel becerileri kısaca açıklayarak MEB 7. sınıf kitaplarında girişimcilik becerisini geliştirmeye yönelik hiçbir etkinliğe rastlamadıklarını bu sebeple yeni programda kitaplarda eksiklikler olduğunu ifade ederler. Bir sınıfın öğrenci özelliğine uygun hazırlanmış etkinliklerin öğrenci gelişimi

için daha verimli olacağını ve öğretmenlerin kitaptaki etkinliklere bağlı kalmamaları gerektiğini vurgularlar.

“6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Derse (2019) öğretmenlerin değer algılarını öğrenmek için görüşme formları kullanmıştır. 6. sınıf ders kitabında toplamda 40 metni inceleyen Derse metinlerde estetik duyguların geliştirilmesi ve alçakgönüllülük değerlerine hiç rastlanmadığını, 26 değer cümlesi ile metinlerde en çok rastlanan değer sorumluluk değeri olduğunu, değerlerin en fazla yer aldığı metin türlerinin hikâye edici metinler olduğunu, en az yer aldığı metin türünün ise şiir olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin metinlerde en çok yer verilmesini istedikleri değerlerin saygı değeri olduğunu belirterek değerlerin aktarımında canlandırma, soru-cevap ve tartışma gibi yöntemlerin yararlı olacağı sonuçlarına ulaşmıştır.

“Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel Beceriler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Zevfi (2015) tarama modelini kullandığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında temel becerilerin metinlerde dengeli olarak dağılım göstermediğini, eleştirel düşünme becerisinin diğer temel becerilere oranla tüm ders kitaplarında daha yoğun olduğunu belirtmiştir. Yaratıcı düşünme becerisinin en çok 7. sınıfta, problem çözme becerisinin en çok 6. sınıfta yer aldığını ifade etmiştir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarının temel becerileri yansıtması ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması açısından yeterli olmadığını ilgili ders kitaplarının geliştirilmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması gerektiğini ortaya koyar.

“Yeni İlköğretim Programında Öngörülen Temel Becerileri Kazanmada Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ve Türkçe Derslerinin Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde Kan (2006) 2004-2005 eğitim-öğretim yılında pilot uygulamayla başlatılan Yeni İlköğretim Programında öngörülen sekiz temel becerinin kazandırılmasında, beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkçe Dersi öğretim programlarının etkililiğine ilişkin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlar. Bu çalışma sonucunda Kan (2006), programdan daha fazla verim alınabilmesi için okulların

sosyo-ekonomik imkânlarının olumlu düzeye çıkarılması gerektiğini vurgular. MEB'in bütün okullarda araç-gereç tespiti yapması, programın etkilerini sağlayabilmek amacıyla sınıf mevcutlarına belirli bir standart getirmesi ve programdaki yeniliklerin toplantılar yoluyla ailelere ulaştırması gerektiğini belirtir.

Uygun ve Güner (2016) genç girişimci adayların girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceler. Yaptıkları araştırma sonucunda bu adayların aldıkları girişimcilik eğitiminin, girişimciliğe yönelik tutumlarına davranışsal, kontrol ve öz yeterlik değişkenlerine olumlu açıdan etki ettiğini belirtirler. Girişimcilik çabasının düşük olduğu ve girişimciliğin kariyer olarak görülmediği Avrupa ülkelerinde bu eğitimin büyük ölçüde fark yaratacağını ifade ederler. Türkiye gibi genç nüfusa sahip ülkelerin de girişimcilik eğitime ayrıca önem vermelerini, bu ülkelerin üniversitelerinde girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaşması gerektiğini vurgularlar.

Kuvan (2008) “Örgün ve Yaygın Eğitimin Girişimciler Üzerindeki Etkileri” ni Malatyalı girişimciler üzerinde uygulamış ve tarama modelini kullandığı araştırmasına konu etmiştir. Girişimcilik özellikleri ile eğitim durumlarının demografik özelliklere bağlı olarak değişimini, örgün ve yaygın eğitimin girişimciliğe etkisini incelemiştir. Kuvan girişimcilerin yaşları arttıkça girişimcilik özelliklerinin giderek zayıfladığını ifade ederek girişimciliğin erken yaşlarda eğitim-öğretim programlarına dâhil edilmesi gerektiğini vurgular.

Korkmaz (2000) araştırmasında üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Girişimci bireylerin bağımsız, yenilikler için fırsat kollayan, yenilikçi ve risk üstlenen bireyler olduğunu dile getiren Korkmaz araştırmasında işletme bölümü son sınıf öğrencilerini ele alır. Bu öğrencilerin kendilerini yaratıcı olma ve yenilik yapma kavramları açısından nasıl değerlendirdiklerini inceler. Sonuçlar doğrultusunda gençlerin girişimcilik ve girişimcilik özellikleri konusunda kararsız bir tutum sergilediklerini, kendilerine güvenmek yerine daha çok verilen görevi yerine getiren bir profil çizdiklerini ifade eder. Ülkemizde olayları geniş bakış açısıyla yorumlayabilen ve yaratıcılık yönleri gelişmiş bireylere gereksinim olduğunu vurgular.

“İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi”ni yapan Epçaçan ve Erzen (2008) öğretmenlerin ilköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı hakkındaki görüşlerini araştırmışlardır. Türkçe Öğretim Programı’nın öğretmenleri geleneksel öğretimden farklı olarak yeni rol ve görevler ile karşı karşıya getirdiğini ifade eden Epçaçan ve Erzen araştırmasında 411 öğretmenden görüş almıştır. Bu sonuçlara göre öğretmenler hazırlanan Türkçe ders kitaplarının yeterli olmadığını ve Türkçe Öğretim Programı’na uygun olarak etkinliklerin yıl içinde yetiştirilmesinde zorluk yaşandığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte yeni programla derslerin öğrenci merkezli işlenebildiğini, programın öğrencileri sebep-sonuç ilişkisi kurmaya teşvik ettiğini, programdaki etkinliklerin güncel yaşamla yeterince ilişkilendirildiği, akıl yürütme, eleştirel düşünme gibi becerileri geliştirdiğini, araştırma ve girişimcilik becerilerini etkilediğini belirtmişlerdir. Epçaçan ve Erzen programın amacına ulaşabilmesi için öğretmenlerin program geliştirme uzmanları tarafından desteklenmeleri ve hizmet içi eğitim seminerlerinden yararlanmaları gerektiğini ifade eder.

“Eğitimde Zihinsel Bağımsızlık” başlıklı makalesinde Güneş (2012) günümüz eğitim anlayışında öğrencilerin sosyalleşmelerine ve bağımsız olmalarına büyük önem verildiğini, bunun için öğrencilere girişimci olma, kendi öğrenme sorumluluğunu üstlenme gibi görevler yüklendiğini belirtmektedir. Zihinsel bağımsızlığın yalnızlık olmadığını, bunun grupla çalışma, paylaşma ve iletişim kurma işi olduğunu belirten Güneş, öğrenciye girişimci ruhu vererek bağımsız hareket etmeye yönlendirecek okul etkinliklerinin artırılması gerektiğini ifade eder.

Yansıtıcı düşünen bireylerle girişimci bireylerin birçok açıdan birbiriyle benzer noktaları olduğunu ifade eden Köstekçi (2016) öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Tarama modeliyle yapılan araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre girişimcilik özelliklerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmadığını, girişimcilik özelliklerinden ise yüksek girişimcilik düzeyinde olduğu belirlemiştir. Bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının yüksek girişimcilik özelliklerini taşıyan ve yansıtıcı düşünme düzeyleri yüksek bireyler olduğu ifade edilmiştir.

Berk (2009), “Girişimcilik Dersinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında, mesleki ve teknik ortađđretim okullarında okutulan girişimcilik dersinin mezunların kendi işlerini kurmalarında ne derecede yeterli olduğunun belirlenmesini amaçlayarak girişimcilik dersinin piyasa gerçeklerine uyumunu incelemiştir. Anket sonuçlarına göre, girişimcilik dersinin mevcut program yapısı, mezunların kendi işlerini kurmalarında yeterli bulunmuştur. Girişimcilik dersi konularının bir işletmenin ayakta kalabilmesi için gerekli planlamaları yeterince açıkladığını ancak işletme kapasitesinin geliştirilebilmesi için gerekli planlamaları açıklamada yetersiz kaldığına anket sonuçlarında ulaşılmıştır.

“Eğitim Fakültesinde Verilen Girişimcilik Dersinin đđretim Etkinliğinin đđrenciler Tarafından Değerlendirilmesi” makalesinde Arpacı (2015) girişimcilik dersinin işlenişine ilişkin uygulama rneği sunmayı ve dersle ilgili olarak đđrenci görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamıştır.

“Atılđanlılık Eğitiminin niversite đđrencilerinin Kişiler Arası Problem zme, Algılanan Sosyal Destek ve Atılđanlılık Düzeyleri zerine Etkisi” isimli çalışmalarında Güneş, Arslan ve Elişk (2014) n test-son test kontrol gruplu desen kullanmışlardır. Çalışma sonunda atılđanlılık eğitiminin đđrencilerin sosyal aktivitelerinde problem zme becerilerini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Uygulanan rehberlik etkinliklerinin atılđanlılık eğitimine ihtiyaç duyan bireylere uygulanabilir olduğunu ifade eden araştırmacılar sosyal etkinlikleri yetersiz ya da sınırlı olan bireylere bu eğitimlerin uygulanabilir olduğundan bahsetmektedirler.

İşletme đđrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörleri inceleyen Balaban ve zdemir (2008) araştırmasının başında girişimcilik ve girişimcilik kavramları ile ilgili kuramsal bilgilere vermiştir. Sonrasında bir ülkenin kalkınması ve değişmesinde en önemli faktörlerden birinin girişimcilik olduğunu belirtip girişimcilik eğitiminin ise bireyin potansiyelini keşfetmesini hızlandırdığını ve bunun da girişimcilik eylemini pozitif yönde etkilediğini ifade eder. Yaşamın her alanında eğitimin, başarılı olmayı etkilediğini ve girişimciliğin de ona bağlı faktörlerin de olumlu desteklerinin gerekliliğinin söz konusu olduğunu vurgular.

5. sınıf Türkçe ders kitabını ve bu kitabın đđretim programına uyumunu inceleyen alışkan (2016) Türkçe đđretim Programı’nın bilgiyi yapılandıran bireyler

yetiştirme anlayışı ile bütünleştiğini ifade eder. Ancak kitaptaki edebi metinlerin birkaçı dışında çocuklara uygun olmadığını, metin ve etkinliklerde devinişsel ve duyuşal becerilerin göz ardı edildiğini bilişsel becerilerin daha ön plana çıktığını belirtmiştir. İncelenen metinlerde, bu metinlerin okuma alışkanlığı ve dil bilincini kazandırma sürecinde yetersiz kaldığını, öğrencide okuma isteğine olumlu düzeyde katkı sağlamadığını açıklamıştır.

Müfredat içeriklerinin girişimcilik eğitimine yönelik oluşturulması için farkındalık yaratmayı amaçlayan Kâhya (2016) alışmasında ortaokul ve ortaöğretimdeki girişimcilik eğitimini araştırmıştır. Günümüze kadar uygulanan ğretim programlarının öğrencilerin girişimcilik özelliklerini desteklemekte yeterli olmadığını, girişimcilik temelli bir eğitim sisteminin oluşturulması gerekliliğini belirtmektedir. Zorunlu derslerin “girişimcilik” becerisi ile ilişkilendirildiğini ancak bu becerinin alt becerilerine hiç yer verilmediğini bu çerçevede eğitim programının yeterli düzeye getirilmesi gerektiğini ifade eder.

Üniversite ğrencilerinin girişimciliğe bakışını değerlendirmek ve gelecekte kendi işlerini kurmayı bir kariyer seçeneği olarak görüp görmediklerini belirlemeyi inceleyen araştırmasında Yılmaz ve Günel (2011) girişimcilik özelliklerini ve girişimciliği engelleyen faktörleri ele almışlardır. Anket tekniği ile ulaşılan veriler sonucunda niversite ğrencilerinin gelecekte kendi işini kurma isteklerinin üniversitede aldıkları eğitimden bağımsız olarak geliştiği ifade eder. Araştırmacılar ğrencilerin girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak görmede bazı engellerin olduğunu ve bu engellerin eğitimlerle ortadan kaldırılması gerektiğini ve bu konuda niversite paydaşlarının iş birliği yapmalarını vurgular.

İlkokul 4. sınıf ğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemek için kullanılacak bir eğilim envanteri geliştirmeyi amaçlayan Yurtseven ve Ergün (2018) araştırmasında genel tarama modelini kullanmışlardır. Girişimcilik becerilerine sahip bireylerin yetiştirilebilmesi için eğitim faaliyetlerinin bu yönde uygulanması ve bunun küçük yaşlardan itibaren eğitim programında yer alması gerektiğini ifade ederler. Yaptığı çalışmaların sonunda araştırmacılar dört faktörlü bir ölçek geliştirmişlerdir.

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerisini tespit etmek amacıyla oluşturulan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan Ocak ve Didin (2018) ölçeğe girişimci kişilerin özelliklerini dikkate almıştır. Likert tipi ile derecelendirilen ölçeğin ortaokul öğrencilerine yönelik geçerli ve güvenilir bir girişimcilik becerisi ölçeği olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar ölçeğin uygulanması sırasında öğrencilerin girişimcilik kavramını tam olarak anlayamadıklarını ve bu becerinin derslerde kullanımının artırılması gerektiğini belirtir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarının müfredatta yer alan temel beceriler açısından değerlendirilmesini konu edinen Temizkan (2014) çalışmasında tarama modelini kullanmıştır. Araştırmaları sonunda temel becerilerden eleştirel düşünme becerisinin ortaokul ders kitaplarındaki metinlerde düzensiz bir dağılım gösterdiğini, eleştirel düşünmenin bazı alt başlıklarının ders kitaplarında hiçbir ifadede rastlanmadığını bulgulamıştır. Yaratıcı düşünme ve iletişim kurma becerisine 5. sınıf ders kitaplarında hiçbir ifadede rastlanmadığını belirten Temizkan, bu durumun öğrencilere yaratıcı düşünmenin kazandırılması açısından Türkçe ders kitaplarının çok yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Karar verme ve girişimcilik becerisinin beşinci sınıf düzeyinden sekizinci sınıf düzeyine kadar hiçbir metinde yer almadığını belirtir. Günlük hayatta bireylerin en çok ihtiyacı olan bu iki becerinin öğrencilere her fırsatta kazandırılması ve buna uygun etkinliklerin ders kitaplarında yer alması gerektiğini belirtir.

“Girişimcilik Kapasitesi ve Bireysel Yenilikçiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi” isimli çalışmasında Çetin ve Taşdemir (2017) birçok etkenden etkilenen girişimcilik niyetinin, iş kurmanın hayatı bir parçası olduğunu belirtir. Girişimcilik niyetindeki artışın %62 oranında girişimcilik kapasitesine bağlı olduğunu, bu yönden girişimcilik kapasitesinin girişimcilik niyeti üzerinde etkili olduğunu ifade ederler. Girişimcilik kapasitesi yüksek olan öğrencilerin yenilikçi kişiliğe sahip olan öğrenciler olduğunu belirlerler.

Genç girişimci adayların aldıkları girişimcilik eğitimi ile girişimcilik motivasyonları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaç edinen Uygun, Güner ve Mete (2018) anket ile veri toplamışlardır. Girişimcilik eğitime katılanlarda anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemişlerdir. Bu yönden bakıldığında girişimcilik farkındalığını artıran eğitim programının, akılcı girişimciliğin yanı sıra duygusal

girişimcilik motivasyonlarının da gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Türkiye gibi fazla genç nüfusa sahip ülkelerde girişimcilik eğitiminin uygulanmasının önemini belirten araştırmacılar bu eğitimlerin yalnızca teknik boyutta kalmamasını işlevsellik ve eleştirel düşünme becerileri ile de bütünleştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

“İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri”ni belirlemek amacıyla Elazığ’da yaptıkları çalışmada Semerci ve Yelken (2010) tarama modelini kullanmışlardır. Araştırmacılar sınıf öğretmenlerinden topladıkları veriler ışığında girişimcilik becerisinin %20,1 ile Türkçe dersinde ve %16,6 ile Sosyal Bilgiler dersinde gelişebileceğini ifade etmişlerdir. Temel becerilerin performans ödevleri ve teknoloji ile gelişebileceğini söyleyen araştırmacılar öğretmenlerin temel dil becerileri konusunda yeterli olduğunu ancak bilgi teknolojilerini kullanma açısından yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir. Tecrübeli öğretmenlerin program geliştirme çalışmalarında yer almaları ve öğretmenlere girişimcilik ve bilgi teknolojileri kullanma becerilerine ilişkin hizmet içi eğitim verilmesi gerektiği de bulguları arasındadır.

Güven (2010) “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Girişimcilik Özellikleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında; ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1–3.sınıflar) programlarını girişimcilik özellikleri bakımından incelemiştir. Araştırmasında girişimcilik ile ilgili özellikleri tanımlamaya çalışan araştırmacı Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçlarını sistemli bir şekilde incelemiştir. Güven analizleri doğrultusunda 2005’ten önce hazırlanan öğretim programlarında girişimcilik özellikleri kazandırmaya yönelik amaç ifadelerinin bulunmadığını belirlemiştir. 2005 programında ise girişimcilikle ilgili kazanımların, önceki programlarda yer alan kazanımlardan sayı ve içerik bakımından daha kapsamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

“Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Birinci Basamaktaki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri ve Değerleri Kazanma Düzeyleri”ni belirlemek amacıyla Aslan (2007) tarama modeli kullanarak 310 ilköğretim sınıf öğretmeni ile çalışmıştır. Aslan öğretmen görüşlerine göre en yüksek düzeyde kazandırılabilen becerinin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi, en düşük düzeyde kazandırılabilen becerinin

ise girişimcilik becerisi olduğunu belirtir. Araştırmacı, öğretmenlerden aldığı görüşlere göre öğrencilerin temel becerileri yeterince yerine getirememelerinin bir sebebinin de velilerin ilgisiz ve okulların fiziki şartlarının yetersiz olduğundan kaynaklandığını dile getirir.

Girişimcilerde bulunması gereken özellikleri, girişimci ve öğrenci görüşleriyle irdeleyen Çetinkaya Bozkurt ve Alparslan (2012) en önemli girişimcilik özelliklerinin neler olduğunu bulmaya çalışmışlardır. Araştırmaya katılanlara herhangi bir kısıtlayıcı seçenek sunulmamıştır. Çalışma sonunda girişimcilerden ve öğrencilerden hemen hemen aynı cevaplar alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre en fazla üstünde durulan girişimcilik özelliği özgüvenli olmaktır. Bu özelliği iş yaşamında dürüst olma, ticari ahlaka sahip olma, risk üstlenme gibi özellikler takip eder. Araştırmacılar bu özelliklerin geliştirilmesi için öğrenim programlarının girişimcilik dersi açısından düzenlenmesi gerektiği önerisinde bulunur.

Girişimciliğin tanınmasının ve teşvik edilmesinin önemini belirten Bekar ve Sevim Korkut (2006) girişimcinin özelliklerini ve ekonomideki önemini açıklamaya çalışmışlardır. Araştırmacılar insanları girişimci olmaya yönlendiren en önemli etkenin girişimcilik kapasitesi olduğunu belirtir. Gelişim stratejilerinin belirlemesi, teknolojiye ayak uydurabilmesi, endüstri alanında yeni organizasyonlar yapılabilmesinin girişimcilerde bulunan temel özellikler arasında olduğunu dile getirirler.

Dönüştürücü liderlik ve sosyal girişimcilik konularını ele alan Kılıç Kırılmaz (2013) araştırmasında, girişimcilik özelliklerinden başarı ihtiyacı, risk alma eğilimi, yenilikçi olma gibi kişilik özellikleri üzerinde durur. Türkiye’de STK liderlerinin demografik özelliklerine ve örgüt bilgilerine göre girişimcilik, dönüştürücü liderlik ve sosyal girişimcilik algılamaları arasında farklılık olup olmadığını anketler aracılığı ile araştırır. Araştırmada tüm STK örgütleri baz alınmamıştır. Yapılan araştırmada risk alma eğilimi en yüksek olan yaş grubunun 40-49 yaş aralığındakiler olduğu sonucuna ulaşılır. Doktora mezunu sosyal girişimci liderlerin sosyal ağlardan faydalanma düzeyinin lise, lisans ve yüksek lisans mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bulunur.

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerini değerlendiren Akyürek (2013) İstanbul ili Kartal ilçesindeki sınıf öğretmenlerine anket

uygulayarak verilere ulaşır. Araştırmada öğretmenlerin ve öğrencilerin risk alma eğiliminde olduklarını ancak bu tutumun öğrencilerde çok sınırlı olduğunu ifade eder. Yaratıcılıkla ilgili olarak öğrencilerin yaratıcı çözümler bulma noktasında sıkıntı yaşadıklarını buna bağlı olarak öğretmenlerin, öğrenciler için alternatif çözüm yolları geliştirmelerini sağlayacak eğitim faaliyetleri yapmaları gerektiğini belirtir. Karar verme aşamasında öğretmenlerin, öğrencilerin başladıkları işi bitirmesi gerektiğinin farkında olduklarını ancak bunu uygulamaya geçiremediklerini dile getirir. Girişimcilik becerisinin kazandırılması noktasında da öğretmenlerin yetersiz olduğu sonucuna varır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının eleştirel, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlayan Gömleksiz ve Kan (2009), Diyarbakır'da yeni programın uygulandığı beş pilot ilköğretim okulundan 600 öğrencinin görüşünü almıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler, eleştirel düşünme becerisini kazandırma yönünden sosyal bilgiler programını etkili bulduklarını ifade eder. Yaratıcı düşünme becerisinin, bireyin düşüncelerini rahat bir biçimde ifade etme imkânına sahip olmasıyla geliştiğini (Gömleksiz ve Kan,2009: 45) ifade eden araştırmacılar yaratıcı düşünme becerisinin sosyal bilgiler programında öğrenciler tarafından etkili bulunduğunu ifade eder.

Baysal ve Özkul (2009), çalışmasında ders kitaplarının girişimciliğin anahtar kelimeleri üzerinden içerik analizini yapmıştır. Risk alma, yenilik yaratma gibi kavramlara ne kadar ve nasıl yer verildiği incelenmiştir. 2008-2009 yılında ilköğretimin ilk beş yılında okutulan 5 adet Sosyal Bilgiler ve 5 adet Türkçe ders kitabı olmak üzere toplam 10 kitap incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında 1. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında girişimcilik öğelerine hiç yer verilmediği, ara sınıflarda ise girişimcilik öğelerinin çok az yer aldığı bulunmuştur. Sosyal bilgiler kitaplarından ise 3. sınıf kitabında girişimcilik öğelerinin hiç yer almaması dikkat çekmektedir. Diğer kademelerde de az yer verilen öğeler en çok 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitabında yer almıştır.

İlkokul Türkçe çalışma kitaplarında yer alan dinleme metni etkinliklerinin hangi zihinsel becerileri geliştirdiğini incelemeyi amaçlayan Özkanal ve Bayrak (2016) bu çalışmalarında doküman incelemesi yöntemini kullanmışlardır. 1-4. sınıf

Türkçe dersi öğrenci kitaplarını inceleyen araştırmacılar programda yer almasına rağmen sorgulama, eleştirel düşünme, sentez, girişimcilik gibi zihinsel becerilere yer verilmediğini belirlemişlerdir. Kitapta yer alan zihinsel becerilerinden en yüksek pay, tahmin etme becerisine aittir. Araştırmacılar çalışma kitaplarının beceri temelli anlayışla biçimlendirilmesi ve bununla birlikte geliştirmeyi hedeflediği kazanımlara uygun etkinlikler içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ders ve çalışma kitaplarının niteliğinin artırılmasının eğitimin kalitesine yansıtacağını öngörmüşlerdir.

Önel (2018) araştırmasında günümüz dünyasındaki problemlerin giderilebilmesi için ülkemizdeki girişimci insanların artırılması gerektiğini ve öğrencilere girişimci kültür ve ruhunun kazandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yolunun da girişimci ruha sahip öğretmenler yetiştirmekten geçtiğini belirtmiştir. Eğitimdeki sorunların çözülebilmesinde ilk basamağın nitelikli öğretmen yetiştirmek olduğunu ifade eden araştırmacı girişimci bir toplumun ancak öğretmenler aracılığıyla oluşturabileceğini belirtmiştir. Bu sebeple eğitim fakültesi öğrencilerine girişimcilik derslerinin verilmesi gerektiğini önererek öğretmen adaylarına girişimci kültürün aşılması ve sınıflarda da öğrencilere bu becerinin kültür aktarımı yoluyla geçirilmesini önermiştir.

“Girişimcilik Odaklı Stem Etkinliklerinin 7.Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerine ve Stem Tutumlarına Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde Şirin (2020) 7. sınıfa giden 23 öğrenci ile çalışmıştır. Fen, teknoloji, mühendislik ve matematik becerilerini merkeze alan bu öğrenme yaklaşımının uygulanmasında girişimcilik etkinliklerinin bir araç olduğunu belirten araştırmacı, 6 modüllük çalışmasını 6 haftada tamamlamıştır. Öğrencilerin girişimcilik algılarının belirlenmesinde STEM etkinlikleri öncesinde ve sonrasında açık uçlu sorular kullanılmış, bunun sonunda girişimcilik algılarının daha çok bireysel özellikler, azimli olma davranışları ve meslek türleri üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırma öncesindeki STEM tutumlarının ise araştırma sonrasına göre arttığı gözlemlenmiştir.

Çevik ve Güneş (2017) 2016-2017 eğitim öğretim yılında MEB tarafından hazırlanan 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının etkinliklerini incelemişlerdir. Doküman incelemesi yöntemini kullanan araştırmacılar etkinlikleri 7 alt kategoride incelemişlerdir. Araştırmaları sonunda, etkinliklerin Türkçe dil becerilerini geliştirme

yönünden istenilen düzeyde ve nitelikte olmadığı etkinliklerin sürekli birbirini tekrarladığı ifade edilmiştir. Çabuk ezberlenebilen ve dil öğrenmeye fazla katkısı olmadığı bilinmesine rağmen bu tarz etkinliklerin kitaplarda sıkça bulunduğu gözlemlenmiştir.

Sosyal etkinlik aktivitelerinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin girişimcilik kapasitelerine etkisi üzerine ebeveynlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan Türkoğuz, Cin, Kaçak, Zule, Tuştaş ve Bilkay (2018) 8. sınıf velisi olan 24 ebeveyn ile mülakat yapmışlardır. Okul ve aile birliğinin öğrencinin girişimcilik becerisi kazanmasında rol oynadığını belirten araştırmacılar velilerden alınan görüşlere göre okul dışındaki öğrenme ortamlarından yeterince yararlanılmadığını ifade etmişlerdir. Ebeveynler çocuklarına girişimcilik becerileri kazandırmak istediklerini belirttikleri de bu konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukları spora, sosyal ve kültürel etkinliklere yöneltmenin, onlara kitap okutmanın girişimcilikle ilgili olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir.

Yaratıcı drama yönteminin girişimcilik becerisi kazandırmasına yönelik bir araştırma yapan Akbayrak (2019) bu çalışmasını özel yetenekli ilkokul 4. sınıf öğrencileri ile yürütmüştür. 5 haftada toplam 20 saat yaratıcı drama dersleri yürüten araştırmacı çalışmada girişimcilik yeterlilikleri ölçeği, araştırmacı notları, öğrenci günlükleri, öğrenci ürünleri ile çizim ve görüşme tekniklerini kullanmıştır. Araştırma sonucunda özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin girişimcilik tutumları, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik becerileri puanlarında artış olduğu görülmüştür. Araştırmacı öğrencilerin hazırlamış oldukları logoların büyük çoğunluğunun özgün ve yaratıcı olduğunu, uygulama sonrasında öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri açısından yaratıcı drama etkinliklerinin deney grubunda anlamlı bir farklılık yarattığını ve yaratıcılığın gelişmesinin girişimcilik becerisini de doğrudan etkilediğini belirtmiştir.

Girişimcilik becerisinin sosyal bilgiler derslerinde mini şirketler kurmaları yoluyla kazandırılmasını amaçlayan Gönülcü (2019) araştırmasında kontrol listesi, yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacı ve öğrenci günlüklerini kullanmıştır. Öğrencilere hangi alanlarda şirket kurmak istedikleri sorulup etkinlikler buna bağlı olarak yürütülmüştür. KOSGEB'in yardımlarıyla öğrenciler mini şirketlerini kurmuş olup veliler de öğrencilere bu sırada yardım etmişlerdir. Ürettikleri ürünleri Pazar ve

kermeslerde satan ve para kazanan öğrencilerin araştırmanın sonunda girişimcilik özelliklerini edinmelerine, sorun çözmelerine ve kendi yeteneklerini keşfetmelerine katkı sağladığı görülmüştür.

Girişimcilik becerisinin sosyal bilgiler derslerinde nasıl kazandırılacağı çalışması yapan Tarhan (2018) eylem planı üzerinde çalışmıştır. Bu eylem planına göre eğitiminin unsurları ve etkinliklerin neler olabileceği, bu süreçte nasıl kullanılabilceği, bu konuda ne kadar etkili olabileceği; bu becerinin edinmesinde hangi öğrenme yöntem-tekniklerine ihtiyaç olduğu sorularına cevap ararken doküman inceleme formu ve etkinlikler kullanılmıştır. Çalışmada kullanılacak girişimcilik etkinlikleri için oluşturulan alt tema, beceri, yöntem ve teknikler bu süreçte uygulanır. Bu uygulamada öğrencilerin girişimcilik becerisini edinmede başarılı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak bu derste girişimcilik becerisinin edinilmesinde etkinliklerin etkili olduğu dile getirilmiştir.

Uçar (2018) argümantasyon temelli öğrenmenin öğrencilerde girişimcilik, bilimsel yaratıcılık ve sorgulayıcı öğrenme becerileri üzerine etkilerini araştırdığı çalışmada; ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanmıştır. Kontrol grubunda müfredatın önerdiği yaklaşım ile hazırlanmış etkinliklerle öğretimi sürdüren araştırmacı, deney grubunda argümantasyon temelli etkinlikler yapmıştır. Deney ve kontrol grubunun ön test- son test verileri karşılaştırılıp araştırmanın sonucu incelendiğinde; deney gruplarıyla yapılan argümantasyon temelli öğrenme etkinliklerinin girişimcilik, bilimsel yaratıcılık ve sorgulayıcı öğrenmede etkili olduğu görülmüştür. Kontrol gruplarında fen-teknoloji programı içeriği etkinlikleri uygulanmıştır ve etkili bir sonucun olmadığı görülmüştür. Çalışmada argümantasyon temelli öğrenmenin öğrencilerde girişimcilik, bilimsel yaratıcılık ve sorgulayıcı öğrenme becerileri üzerine etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin öğrenme stillerine bağlı olarak girişimciliğin alt boyutları kapsamında girişimcilik becerilerini incelemeyi amaçlayan Çetin (2015) çalışmada hem nitel hem nicel yöntem kullanmıştır. Girişimcilik becerisi açısından kinestetik öğrenme stiline sahip olan öğrencilerin daha yüksek seviyede olduğu bulunmuştur. Araştırmacı bu durumun beklenen bir durum olduğunu, kinestetik stile sahip öğrencilerin dokunma duyu organlarını öğrenme ortamına kattıklarını ve bu

ortamların düzenlenmesi için yaparak yaşayarak öğrenme tekniklerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Çetin, girişimci davranışları gösteren öğrencilerin ders içi etkinliklerinde ve yaptığı çalışmalarda gözlenmesi ve bu davranışların desteklenmesi gerektiğini önermektedir.

İşletme yönetimi bölümü öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi analiz etmek isteyen Yüksel, Cevher ve Yüksel (2015) araştırmalarında anket yöntemini uygulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların en fazla tercih ettikleri girişimcilik özellikleri sırasıyla yenilikçilik, duyarlılık/yardım etme, fırsatçılık, iletişim, araştırmacılık, risk alma, güler yüz vb. şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Bu anlamda katılımcılara göre yenilikçilik özelliği bir girişimci de bulunması gereken en temel özelliktir.

“Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerisine İlişkin Yeterlik Algıları” isimli çalışmalarında Anagün ve Atalay (2017) hemen hemen her ülkenin girişimcilik becerisine sahip bireyler yetiştirilmesini amaçladığını belirtir. Ancak bu amacın öğretmenler aracılığıyla gerçekleştirebileceğini ifade eden araştırmacılar sınıf öğretmenliği dördüncü sınıfta öğrenim gören 14 sınıf öğretmeni adayı ile yarı-yapılandırılmış görüşme formları yoluyla bilgi edinmişlerdir. Çalışma sonunda öğretmen adaylarının girişimcilik kavramını dikkat çeken, kendine güvenen, risk alan gibi kişilik özellikleri ile açıkladığı görülmüştür. Araştırmacılar öğrencilerin girişimci özelliklerinin geliştirilmesi için ilkokuldan itibaren girişimciliğin yararlarının fark ettirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ören ve Biçkes (2011) girişimci kişilerin sahip oldukları girişimcilik potansiyelleri ve bu potansiyelleri iş kurmak ve istihdam alanları açmak arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarını Nevşehir Üniversitesi MYO ikinci sınıf öğrencileri ile yürütmüşlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, başarıma ihtiyacı ile girişimcilik potansiyeli arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Kişilik ve girişimcilik özellikleri arasında anlamlı bir bütünlük bulunduğu ayrıca bireylerin amaçları doğrultusunda gerektiğinde diğer kişilerle birlikte hareket etme eğiliminde olduğu da çıkan sonuçlar arasındadır.

Öğretmen adaylarının eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerilerinin girişimcilik becerileri üzerinde çalışma yapan Gözübüyük (2019) bu çalışmada

ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Bu model ile araştırmaya konu olan beceriler ölçeklerle ölçülmüştür. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarında; cinsiyette erkek öğretmenlerin, sınıf kademesinde 4. Sınıfların ve ebeveyni girişimci olan adayların girişimcilik becerisi ediniminde ilgili oldukları ve eleştirel düşünmenin de girişimcilik üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

İn (2015), ülkemizin genç nüfus potansiyeline rağmen gelişmiş dünya ülkeleri karşısında girişimcilik eğiliminde yetersiz olduğunu ve ülkemizde girişimcilik kültürünün oluşmadığına değinmiştir. Bahsedilen eksiklerin giderilmesi amacıyla yapılan araştırmada geçmişten günümüze sosyal bilgiler ders kitabında girişimciliğin nasıl ele alındığı ve girişimciliğin küçük yaşlarda kazanılması gereken bir beceri olduğu vurgulanmıştır. 1968, 1998 ve 2004 yıllarına ait farklı kademedeki 6 ders kitabında; kişisel, iletişimsel ve ekonomik alanlarda girişimcilik alt becerilerine yönelik inceleme yapılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda girişimcilik becerilerinden azim, risk alma, fırsatları değerlendirme, başarıma arzusu, güvenilirlik, liderlik, inisiyatif gösterme ve sıkı çalışma, ikna etme, meslekleri ve iş yerlerini tanıma, başarılı girişimcileri tanıma ve girişimcilerin karşılaştığı zorlukları anlama alt becerileri, yenilikçi fikirler sunma, ürünler tasarlayabilme ve yaratıcılık ve sorumluluk, başkalarıyla çalışma, ekonominin temel kavramlarını bilme, kişilerin ekonomideki rolünü keşfetme becerilerine göre daha az yer aldığı görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, veri toplama araçları, evren ve örneklem ve veri analizleri yer almaktadır.

4.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle ele alınacaktır.

Nitel araştırma yöntemi Altunışık vd. (2010) tarafından disiplinler arası bir bakış açısıyla incelenen ve araştırma problemi yorumlanan bir yöntem olarak tanımlanır. Araştırmaya konu olan olgu ve olaylar, bağlamsal olarak ele alınır ve bireylerin yükledikleri anlamlarla yorumlanırlar (Altunışık ve Diğerleri, 2010: 302).

Nitel araştırma esnek bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle süreç içinde yöntem ve desenlerde araştırmacıya olanak verir. Olayların niteliklerine göre farklılıklar göstererek yöntem ve yaklaşımların geliştirilmesine imkân sağlar. Zira sosyal durumlar bağlamdan bağımsız olamaz ve sürekli değişim geçirir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 52).

Çalışmada kullanılan yöntem doküman incelemesidir. “Tarama; geçmişte ya da süreç içinde bulunan bir durumu var olduğu şekliyle saptamayı amaçlayan araştırma modelidir. Bir araştırmada var olan olay, kişi ya da obje kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılır.” (Karasar, 2016 :108-111)

Doküman incelemesi yöntemi, incelenen olgu veya bunlarla ilgili tüm bilgileri bulunduran yazılı gereçlerin detaylı bir şekilde çözümlenmesidir. Bu veriler, nitel araştırma yöntemiyle yapılan tüm çalışmalarda etkili bir şekilde kullanılan önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 141).

4.2. Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini 2020-2021 yılında Talim Terbiye Kurulu kararlarıyla seçilen ortaokul Türkçe ders kitapları, örneklemini ise sırasıyla Anıttepe, Ekoyay, Özgün ve MEB Yayınları oluşturmaktadır.

4.3. Veri Toplama Araçları:

Araştırmada ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları okuma metni etkinlikleri veri toplama aracı olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda Türkçe ders kitaplarından, 5. sınıftan “24”; 6. sınıftan “24”; 7. sınıftan “24” ve 8. sınıftan “24” olmak üzere toplamda “96” okuma metni ve bu okuma metinlerinden 5. sınıflarda “246”; 6. sınıflarda “184”; 7. sınıflarda “202”; 8. Sınıflarda “192” toplamda “824” adet etkinlik incelenmiştir.

4.4. Veri Analizi:

Araştırma için veri toplanması aşağıdaki gibidir:

- 1) Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe Kitabı; Ekoyay Yayıncılık 6.sınıf Türkçe Ders Kitabı; Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe Ders Kitabı ve MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı edinilmiştir.
- 2) Kitaplar içerisinde okuma metinleri belirlenip okuma metni etkinlikleri incelenmiştir.
- 3) İncelenen etkinlikler Türkçe becerileri yönünde gruplandırılarak girişimcilik becerisi ile ilgili olanlar ele alınmıştır.
- 4) Girişimcilik becerisinin alt becerilerine göre bu etkinliklerin hangi alt beceriye yönlendirildiğine bakılmıştır.
- 5) Etkinlikler MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerilerine göre incelenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna göre oluşturulan alt problemlere ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Ders kitaplarındaki metin etkinliklerinin temalara göre dağılımı, metin etkinliklerinin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve metin etkinliklerindeki girişimcilik becerisinin dağılımı incelenecektir.

5.1. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin etkinliklerin temalara göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

5.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar	Temalarda Yer Alan Etkinlik Sayısı	
	f	%
1. Tema Birey ve Toplum	29	11,78862
2. Tema Millî Mücadele ve Atatürk	34	13,82114
3. Tema Doğa ve Evren	33	13,41463
4. Tema Millî Kültürümüz	28	11,38211
5. Tema Vatandaşlık	30	12,19512
6. Tema Sağlık ve Spor	30	12,19512
7. Tema Erdemler	34	13,82114
8. Tema Bilim ve Teknoloji	28	11,38211
TOPLAM	246	100

Tablo 5.1.1 Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.1.1’de görüldüğü gibi “Birey ve Toplum” temasında 29, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında 34, “Doğa ve Evren” temasında 33, “Millî

Kültürümüz” temasında 28, “Vatandaşlık” temasında 30, “Sağlık ve Spor” temasında 30, “Erdemler” temasında 34, “Bilim ve Teknoloji” temasında 28 etkinlik yer almaktadır. Etkinlik sayılarında temalara göre büyük farklılıklar yoktur.

Tablo 5.1.1’e göre, en çok etkinlik “Erdemler” ve “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarında; en az etkinlik ise “Millî Kültürümüz” ve “Bilim ve Teknoloji” temalarına aittir.

5.1.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar	Temalarda Yer Alan Etkinlik Sayısı	
	f	%
1. Tema Doğa ve Evren	20	10,86957
2. Tema Millî Mücadele ve Atatürk	23	12,5
3. Tema Çocuk Dünyası	26	14,13043
4. Tema Erdemler	22	11,95652
5. Tema Millî Kültürümüz	29	15,76087
6. Tema Bilim ve Teknoloji	18	9,782609
7. Tema Sanat	22	11,95652
8. Tema Vatandaşlık	24	13,04348
TOPLAM	184	100

Tablo 5.1.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.1.2’de görüldüğü gibi “Doğa ve Evren” temasında 20, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında 23, “Çocuk Dünyası” temasında 26, “Erdemler” temasında 22, “Millî Kültürümüz” temasında 29, “Bilim ve Teknoloji” temasında 18, “Sanat” temasında 22, “Vatandaşlık” temasında 24 etkinlik yer almaktadır.

Tablo 5.1.2’ye göre, en çok etkinlik “Millî Kültürümüz”; en az etkinlik ise “Bilim ve Teknoloji” temasına aittir.

5.1.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar	Temalarda Yer Alan Etkinlik Sayısı	
	f	%
1. Tema Erdemler	30	14,85149
2. Tema Millî Mücadele ve Atatürk	22	10,89109
3. Tema Duygular	22	10,89109
4. Tema Millî Kültürümüz	22	10,89109
5. Tema Doğa ve Evren	26	12,87129
6. Tema Sanat	27	13,36634
7. Tema Kişisel Gelişim	29	14,35644
8. Tema Bilim ve Teknoloji	24	11,88119
TOPLAM	202	100

Tablo 5.1.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.1.3'te görüldüğü gibi “Erdemler” temasında 30, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında 22, “Duygular” temasında 22, “Millî Kültürümüz” temasında 22, “Doğa ve Evren” temasında 26, “Sanat” temasında 27, “Kişisel Gelişim” temasında 29, “Bilim ve Teknoloji” temasında 24 etkinlik yer almaktadır.

Tablo 5.1.3'e göre, en çok etkinlik “Erdemler”; en az etkinlik ise “Millî Mücadele ve Atatürk”, “Duygular” ve “Millî Kültürümüz” temasına aittir.

5.1.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında toplamda 192 adet etkinlik bulunmuş olup temalara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar	Temalarda Yer Alan Etkinlik Sayısı	
	f	%
1. Tema Erdemler	25	13,02083
2. Tema Millî Mücadele ve Atatürk	22	11,45833
3. Tema Bilim ve Teknoloji	26	13,54167
4. Tema Birey ve Toplum	22	11,45833
5. Tema Zaman ve Mekân	21	10,9375
6. Millî Kültürümüz	26	13,54167
7. Tema Doğa ve Evren	26	13,54167
8. Tema Vatandaşlık	24	12,5
TOPLAM	192	100

Tablo 5.1.4 Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.1.4’te görüldüğü gibi “Erdemler” temasında 25, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında 22, “Bilim ve Teknoloji” temasında 26, “Birey ve Toplum” temasında 22, “Zaman ve Mekân” temasında 21, “Millî Kültürümüz” temasında 26, “Doğa ve Evren” temasında 26, “Vatandaşlık” temasında 24 etkinlik yer almaktadır.

Tablo 5.1.4’e göre, en çok etkinlik “Bilim ve Teknoloji”, “Millî Kültürümüz” ve “Doğa ve Evren”; en az etkinlik ise “Zaman ve Mekân” temasındadır.

5.2. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır. Öğrenme alanları okuma (akıcı okuma, söz varlığı ve anlama), konuşma, dinleme ve yazma alanlarını içermektedir. İncelenen okuma etkinliklerinin büyük çoğunluğu anlama alt becerisini geliştiren kazanımların yer aldığı etkinliklerdir.

5.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Etkinlikler	
	f	%
Okuma	158	64,22764
Konuşma	22	8,943089
Yazma	66	26,82927
Toplam	246	100

Tablo 5.2.1 Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.2.1’de ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre okumanın %64,22, konuşmanın %8,94, yazmanın ise %26,82 oranında olduğu görülmektedir.

Okuma metni etkinliklerinin, öğrenme alanlarından en çok okuma becerisiyle ilgili olduğu görülmektedir. İncelemelerde okuma alt becerilerinden söz varlığı ve anlama becerilerinin, etkinliklerin büyük bölümünü oluşturduğu söylenebilir. Kendini ifade etme becerilerinden biri olan konuşma ise insan hayatının büyük bir kısmını kapsadığı ve geliştirilmesi gereken bir beceri olmasına rağmen 5. sınıf Türkçe ders kitabında en az etkinliğe sahip öğrenme alanıdır.

5.2.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Etkinlikler	
	f	%
Okuma	125	67,93478
Konuşma	25	13,58696
Yazma	34	18,47826
Toplam	184	100

Tablo 5.2.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Tablo 5.2.2’de ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre okumanın %67,93, konuşmanın %13,58, yazmanın ise %18,47 oranında olduğu görülmektedir.

Okuma metni etkinliklerinin, 5. sınıf ders kitabında olduğu gibi öğrenme alanlarından en çok okuma becerisiyle ilgili olduğu görülmektedir. İncelemelerde okuma alt becerilerinden söz varlığı ve anlama becerilerinin, etkinliklerin büyük bölümünü oluşturduğu söylenebilir. Konuşma becerisi etkinliklerinin oranı 5. sınıf ders kitabı etkinliklerine göre daha fazla olsa da okuma becerisi ile arasındaki büyük farkın, öğrencilerin kendini ifade etme yeteneği kazanmasını engelleyebileceği düşünülmektedir.

5.2.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Etkinlikler	
	f	%
Okuma	142	70,29703
Konuşma	7	3,465347
Yazma	53	26,23762
Toplam	202	100

Tablo 5.2.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Tablo 5.2.3’te ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre okumanın %70,29, konuşmanın %3,46, yazmanın ise %26,23 oranında olduğu görülmektedir.

İncelemelerde okuma alt becerilerinden söz varlığı ve anlama becerilerinin, etkinliklerin büyük bölümünü oluşturduğu söylenebilir. Özellikle dilbilgisi konularının yer aldığı etkinlik sayısının fazlalığı incelemeler sırasında göze çarpmaktadır.

Konuşma becerisi etkinlik sayıları incelendiğinde en az oranın 7. sınıf kitabında yer aldığı görülür. Okuma metni etkinliklerinin yalnızca %3'ünde bulunan konuşma etkinliklerinin öğrencilerin ifade becerilerini öne çıkartmak için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Var olan konuşma etkinlikleri metinle ilgisi olabilecek “yardımlaşmanın önemi”, “Atatürk’ün millet sevgisi”, “Mehmet Akif Ersoy”, “ıslık dilinin önemi” gibi konularda konuşma yapmak ve konuşmasını değerlendirecek öz değerlendirme formu doldurmak şeklindedir. Konuşma kazanımını verebilecek olan bazı yönlendirmeler metne hazırlık çalışmaları başlığı altında yer alsa da direkt olarak okuma metni etkinliklerinde yeterli değildir.

Yazma etkinlikleri oran açısından yeterli görünse de incelemeler sırasında yazma türleri açısından yeterli olmadığı görülmüştür. 7. sınıf okuma metni etkinlikleri incelendiğinde okuma alanlarının kendi arasında düzensiz bir dağılım sergilediği dikkat çekmektedir.

5.2.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Etkinlikler	
	f	%
Okuma	122	63,54167
Konuşma	23	11,97917
Yazma	47	24,47917
Toplam	192	100

Tablo 5.2.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Tablo 5.2.4’te ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre okumanın %67,54, konuşmanın %11,97 yazmanın ise %24,47 oranında olduğu görülmektedir.

Okuma metni etkinliklerinde, diğer sınıf kademelerinde olduğu gibi 8. sınıfta da okuma becerisinin daha çok yer aldığı görülmektedir. İnceleme sırasında metin

etkinliklerinin yeni nesil sorularla çoğunlukla uygunluk gösterdiği, görsel okuma ve yorumlama sorularının yeterli düzeyde yer aldığı görülmüştür. Ancak bazı etkinliklerde de klasik dilbilgisi soruları yer almaktadır. Konuşma becerisi etkinlikleri oranının %11,97 olduğu MEB Yayınları ders kitabında temayla ilgili olarak münazara etkinliklerine de yer verilmiştir. Hemen hemen her temada yer verilen konuşma etkinliklerinin, öğrencilerin gelişimi ve kendilerini ifade etme becerilerinin kuvvetlenmesi açısından olumlu olduğu düşünülmektedir.

Okuma metni etkinlikleri söz varlığı, anlama ve akıcı okuma alt kazanımlarının çoğunu içermektedir. Her metnin yer aldığı sayfanın sol üst köşesinde metnin yazarına ait kısa bilgilendirici metinler yer almaktadır. Bu da öğrencilerde edebiyat kültürünün oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Tüm kitaplar incelendiğinde 6. sınıf Ekoyay Yayıncılık ve 8. sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabı okuma metni etkinliklerinin, öğrenme alanlarına göre dağılımında Anıttepe ve Özgün Yayınları Türkçe ders kitabı okuma metni etkinliklerine göre daha dengeli olduğu ifade edilebilir. Tüm ders kitaplarında okuma becerisi etkinlikleri en çok; konuşma becerisi etkinlikleri en az sayıda yer almaktadır.

Tüm seviyelerin tabloları incelendiğinde okuma alanından en fazla etkinliğin ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer aldığı; okuma alanında en az etkinliğin ise 8. Sınıf Türkçe ders kitabında yer aldığı görülmüştür. Konuşma becerisinde en fazla etkinlik 6. sınıf Türkçe ders kitabında; en az etkinlik ise 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer almaktadır. Yazma becerisi etkinlikleri ise en fazla 5. sınıf Türkçe ders kitabında; en az ise 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer almıştır. Ortaokul seviyesinin ilk kademesi olan 5. sınıf ile son kademesi olan 8. Sınıf öğrenme alanlarındaki dengesizlik belirgin olarak göze çarpmaktadır.

MEB'in (2020b) 15 ilde 7. sınıflarla yapmış olduğu pilot uygulama sonucunda öğrencilerin konuşma ve dinleme alt testlerinde daha başarılı olduğu, okuma ve yazma alt testlerinde ise daha fazla zorlandıkları belirtilmiştir. Çalışmada kullanılan Özgün Yayınları ders kitabında %70 oranında okuma alanı etkinlikleri yer almış olmasına rağmen öğrencilerin Türkçe dil sınavındaki yetersizlikleri bu etkinliklerin kazanım amacına uygun olarak hazırlanmadığını ortaya çıkarır.

5.3. Ders Kitaplarındaki Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisine Göre Dağılımı

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin etkinliklerinin girişimcilik becerisine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

5.3.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

GİRİŞİMCİLİK ALT BECERİLERİ	1.TEMA	2.TEMA	3.TEMA	4.TEMA	5.TEMA	6.TEMA	7.TEMA	8.TEMA	TOPLAM
Empati kurma		2					1		3
İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme	3	1	1			1	4		10
Plan yapma ve Planlarını uygulayabilme		5	3	1	2		4	3	18
Risk alma		3							3
Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme		1	2		2		1	4	10
Ürünü planlama ve üretme		1	1		1			1	4
Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme			2				1		3
TOPLAM	3	13	9	1	5	1	11	8	51

Tablo 5.3.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.3.1’de 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin etkinliklerinde yer alan girişimcilik alt becerileri gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi girişimcilik alt becerilerinden empati kurma, risk alma, ürün planlama ve üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme becerileri etkinliklerde çok az sayıda yer almaktadır.

Girişimcilik bir işe girişme, bunun için gerekli kaynakları düzenleme, öncü olma, bir işi yönetme süreci olarak düşünüldüğünde (Başar, 2019:8) risk alma, planlama ve pazarlayabilme becerilerinin yetersiz olması 5. sınıf öğrenciler için girişimcilik becerisi yönünden olumsuz bir durum olarak görülmektedir. Girişimcilik becerisi içeren etkinliklerin büyük çoğunluğu okuma becerisi etkinlikleri altında yer almakta olup her temada en az bir girişimcilik becerisine yönlendirme yapılmaktadır.

“Birey ve Toplum” ve “Sağlık ve Spor” temalarında yalnızca insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme alt becerisine değinilmiş olup diğer alt becerilere

yönlendirme yapılmamıştır. “Milli Kültürümüz” temasında ise yalnızca bir etkinlikte plan yapma ve planlarını uygulayabilme becerisine yer verilmiştir. Tüm temalarda etkinlikler genellikle benzer özellikler göstermektedir.

5.3.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri

1. Tema “Birey ve Toplum”

1.a Cahit Sıtkı Tarancı’nın “Memleket İsterim” isimli şiirinin etkinliğinde öğrencilerden ülkesinde barış ve huzur olan insanların yaşantılarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinin paylaşılması istenmiştir.

Ülkesinde barış ve huzur olan insanlar kendini mutlu ve güvende hissederler. Ülkesine hizmet etmekten keyif alarak hem kendi hayatına hem de çocuklarının ve gelecek nesillerin hayatına büyük katkı sağlarlar. Ülke içindeki barışın en temel noktası insanların birbirini sevmesi ve hoşgörü içinde olmasıdır. Bu durum ancak insan ilişkileriyle uyumlu davranışlarda bulunma ile gerçekleşir.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* ile ilişkilendirilebilir.

1.b. “Memleket İsterim” şiirinin 12. etkinliğinde öğrencilerden “barış içinde yaşamak” konulu bir olay yazısı yazılması beklenmektedir. Bir önceki etkinlik gibi *insan ilişkilerinin uyumuyla* ilgili olan etkinlik girişimcilik alt becerisiyle ilişkilendirilebilir.

2. “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” metninin 3. etkinliğinde metne ait görselin yorumlanması istenmektedir.

Görsel, aile ilişkilerini ön plana çıkaran, teknolojinin iletişime engel olamadığı bir aileyi temsil etmektedir. Ülkemizin belirleyici bir özelliği olan konukseverlik, diğer ülkelerden ayrılmamızı sağlayan önemli bir değerdir. Türkler göçebe bir hayata sahip oldukları için zorlu koşullar karşısında komşularının yardım ve destekleriyle hayatını kolaylaştırmışlardır. Konukseverlik ile insan ilişkileri ön plana çıkarak bireyler kendilerini yaşadıkları ortamda huzurlu ve güvende hissederler.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* alt becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2. Tema “Millî Mücadele ve Atatürk”

1.a “Mustafa Kemal’in Kağnısı” isimli şiirin etkinliklerinde öğrencilerden günlük hayatlarındaki sorumlulukları yerine getirirken karşılaştığı zorluklarla nasıl başa çıktıklarının açıklanması istenmektedir.

Öğrenci bu etkinliği yapabilmek için karşılaştığı ya da karşılaşması olası durumlarını aklına getirecektir. Bu durumdan kurtulmak için girişimcilik alt becerilerinden olan *plan yapma ve uygulama* becerisini kullanarak kendisine çözüm yolları geliştirecektir.

Etkinlik İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *amaca ulaşmak için aktif olma ve problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile de ilişkilidir.

1.b. “Mustafa Kemal’in Kağnısı” isimli şiir Elif’in vatanını kurtarma sürecinde göstermiş olduğu fedakârlıkları anlatmaktadır. Elif bu süreçte tek başına hareket etmektedir ve ordusu için karar verebilme özgürlüğüne sahip bir kadındır. Etkinlik öğrencilerden Karabaş öldükten sonra kendisini Elif’in yerine koyarak neler yapabileceklerini anlatmalarını istemektedir.

Öğrenciler bu süreçte vatan için fedakârlığa girmiş olan kadının yerine kendilerini koyacaklardır. Tarihsel empati de yaparak çözüm önerileri geliştireceklerdir.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma, plan yapma ve uygulama, risk alma, herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerilerini kazandırmaya yöneliktir.

Etkinlik İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *kendi inisiyatifinde bağımsız olarak hareket etme, amaca ulaşmak için aktif olma, problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile de ilişkilidir.

2. “Dumlupınar Savaşı” metni etkinliğinde öğrencilere “Millî Mücadele yıllarında yaşamış olsaydınız vatanının düşman işgalinden kurtarılması için neler yapardınız?” sorusu sorulmaktadır.

“Dumlupınar Savaşı” metni Mustafa Kemal Atatürk’ün taarruz planları ile birlikte düşmanı Anadolu’dan tamamen atmanın hazırlığının anlatıldığı bir metindir.

Metinde Atatürk ve silah arkadaşlarının vatan uğruna almış olduğu riskler, yaptıkları planlar metindeki girişimcilik becerisi içeren öğelerdir.

Öğrenciler tarihsel empati yöntemiyle o dönemde yaşamış olsaydılar vatanın düşman işgalinden kurtarılması için kendi yapacaklarını bir plan dâhilinde anlatacaklardır. Etkinlik *risk alma, plan yapma ve uygulama, empati kurma ve insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

3.a “6 Mart 1915 Gecesi” isimli metin Çanakkale Savaşı öncesinde Nusrat Gemisi ile kritik bir bölgeye mayın dizme görevi alan Hafız Nazım Bey’in Tophaneli Yüzbaşı Hakkı Bey ile birlikte görevini yerine getirme sürecini anlatmaktadır. Hakkı Bey genç yaşta kalp krizi geçirmesine rağmen vatanının selameti için görevi kabul etmektedir.

Etkinlikte Nazım Bey’in görevini yerine getirmede kararlı olup olmadığı sorulmaktadır. Metinde Nazım Bey’in görevini hakkıyla ve eksiksiz bir şekilde yerine getireceğinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte Hakkı Bey kalbinden rahatsız olmasına rağmen kendi hayatını riske atarak bu görevi yerine getirecektir. Etkinlik öğrencilerde girişimcilik alt becerilerinden *risk alma ve plan yapma ve uygulama* becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

3.b.

5.1.Görsel: Afiş Örnekleri (Çapraz Baran ve Diren, 2019: 58)

“6 Mart 1915 Gecesi” metninin son etkinliğinde öğrencilerden yukarıdaki film afişlerini incelemeleri ve kendilerinin bir film adı, içeriği ve afişi hazırlamaları istenmektedir.

Etkinlik sanatın sinema dalıyla ilgili olmakla birlikte öğrencide sanatsal ve estetik zevki de uyandırabilecek olan bir etkinliktir. Kültür, düşünce ve bilgi aktarımını hareketle aktaran sinemalar, öğrencilerin de derslerde kullanıldığında dikkatini çeken

bir sanat dalıdır. Öğrencilerin metnin içeriğine uyumlu sinema filmi afişleri incelemeleri kendi hazırlayacakları afişler için örnek teşkil etmektedir.

Öğrenciden kendi oluşturacağı filmin kurgusu için öncelikle *plan yapma ve uygulama*, afişi için ise *üretme* girişimcilik alt becerilerini kullanması beklenmektedir. Dolayısıyla etkinlik girişimcilik becerileriyle uyum göstermektedir.

3. Tema “Doğa ve Evren”

1.a “Bu Nehir Bizim” isimli metin bir grup çocuğun çevre kirliliğini önlemek için yaptıkları girişimleri anlatmaktadır. Metnin anlama sorularında çocukların amaçlarına ulaşmak için neler yaptıkları sorulmakta ve girişimlerinin değerlendirilmesi istenmektedir.

Metinde çocuklar amaçlarına ulaşmak için imza toplama, görevlilerle iletişime geçme, devlet görevlileriyle konuşma, basına haber verme gibi girişimlerde bulunmaktadırlar. Etkinlik öğrencilerin metinle ilgili sorulara cevap verme kazanımının yanı sıra girişimcilik alt becerilerini de kazandırmaya yöneliktir. Öğrenciler metinden yola çıkarak kendi yaşantılarında olumsuz durumları düzeltebilmek için *plan yapma ve uygulama* becerisini kazanmış olacaktır.

Furkan ve arkadaşları metinde fabrika sahibinin oğlu Sinan Bey’e atıkların nehir sularına karıştığını ispat etmeye çalışmaktadırlar. Bu durum İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden başkalarını *ikna etme* becerisi ile uyumlu olmakla birlikte *amaca ulaşmak için aktif olma* ve *problemlere yaratıcı çözüm bulma* becerileriyle de ilişkilendirilebilir.

1.b. “Bu Nehir Bizim” metninin etkinliğinde öğrencilerden çevre kirliliğini önlemek için neler yapabileceklerinin açıklanması istenmektedir. Öğrenci metni ve kendi yaşantısını düşünerek çevreyi korumayla ilgili planlarını anlatacaktır.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama*, *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

1.c. “Bu Nehir Bizim” metninin son etkinliğinde çevre koruma vakıflarından ÇEVKO Vakfı hakkında bilgilendirici bir metin yer almaktadır. Metinde ÇEVKO’nun ambalaj atıklarının geri dönüşümüyle ekonomik düzene katkı sağlamasını amaçlayan

bir vakıf olduğundan ve tüm çalışmalarında “Entegre Atık Yönetimi” ilkelerini benimsediğinden bahsedilmektedir. Bilgilendirme metni sonrasında öğrencilerden bir kulüp kurduklarını düşünmeleri ve bu kulüpte yapılan çalışmaların anlatıldığı bir hikâye yazmaları istenmektedir.

Çetindamar (2003) girişimciliğin yaratıcılık, liderlik, takım kurma, belirsizliklerle ve zorluklarla başa çıkma yeteneklerinin karışımı olduğunu belirtmektedir. Öğrencilere bir kulüp kurduklarının düşüncesi de girişimciliğin takım kurma ve bu takımda, takım üyeleriyle birlikte *insan ilişkilerine uyumlu davranışlar gösterme* becerileriyle ilişkilidir.

Doğayı korumaya yönelik bir kulüp oluşturulma düşüncesi *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme*, kulübü kurma ve kulüpte yapılacak işlerin belirlenmesinde *üretme, plan yapma ve uygulama*, kulübün sürekliliğinin sağlanması için *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* girişimcilik alt becerileri etkinlikte karşımıza çıkmaktadır.

Etkinliğin diğer bölümünde öğrenciden, kurduğu kulübe sınıf arkadaşlarından birini üye yapmasını istediği örnek bir form bulunmaktadır. Öğrenci sınıf arkadaşının kulübe üye olabilmesi için kulübün amacını anlatması girişimcilik alt becerilerinden *pazarlama* ile ilişkilendirilebilir.

2. “Okland Adası” isimli metinde Okland’ın tarihi geçmişi, bu bölgede bulunan yerli halkın yaşayışları, kültürel faaliyetleri ve adanın geçim kaynakları anlatılmaktadır. Okuduğunu anlama metni etkinliklerinde öğrencilerden kendi yaşam alanlarındaki alışveriş merkezleri ve pazar yerleri ile metindeki yerleri karşılaştırmaları istenmektedir.

Metinde Okland Adası’ndaki pazar yerlerinde yerli halk olan Maorilerin el işlerinin sergilendiği, bitki saplarından yapılan dokumaların satıldığından bahsedilmektedir. Ülkelerin ve bölgelerin kendine has ekonomik değerlerini bilmek öğrencilerin kendi ülkelerini de tanımalarına olanak sağlar. Kendi yaşam alanında ne tür ürünlerin satıldığını bilmesi ve bu ürünlerle diğer bölgelerin satış alanları ve ürünleri arasında karşılaştırma yapması *pazarlama* becerilerini artırmasının yanı sıra kendi bölgesinde hangi ürünün satılıp satılmayacağının bilincinde olması, hangi

ürünün ne tür bölgelerde satılabileceğinin tahminini yapabilmesi *pazar araştırması yapma* becerisini öğrenciye kazandırmaktadır.

4. Tema “Millî Kültürümüz”

1.a “Boğaç Han” metninin 6. etkinliğinde öğrencilerden bir gazeteci olduklarını düşünmeleri ve Dede Korkut ile röportaj yapmaları istenmektedir. Etkinlik öğrencileri mesleğe yönlendirmekle birlikte girişimcilik özellikleri de içermektedir.

Selanik Ay ve Acar’ın çalışmasında (2016) belirttikleri gibi Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinde “röportaj yapma, röportaj sorularını hazırlama, yönlendirme ve konuşma planlarını yapma” girişimcilik özelliklerini artıran etkinliklerdir. Aynı çalışmada sınıf öğretmenleri, yapılan röportajların okul gazetelerinde yayınlanmalarının girişimcilik becerileri açısından olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama* ile ilişkilendirilebilir.

5. Tema “Vatandaşlık”

1.a. “Çocuk Bahçesindeki Bekçi” isimli metin bir çocuğun mahallesine yeni yapılan çocuk parkında yaşadığı olayları anlatmaktadır. Metnin 6. etkinliğinde çocukların parkta yaşadıkları sorun, bu sorunun nedeni ve soruna yönelik çözüm önerileri belirlemeleri istenmektedir.

Öğrencilerin metinde geçen olayları ve problemi anlama çalışmalarından sonra yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri bulmaları *plan yapma ve uygulama ve herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerileri ile ilişkilendirilebilir. Öğrenci parka daha fazla oyuncak getirilmesini, daha fazla bekçinin görevlendirilmesini çözüm önerisi olarak sunabilir.

1.b. “Çocuk Bahçesindeki Bekçi” isimli metnin 8. ve 10. etkinlikleri aynı kazanımı içermektedir. Görevini iyi yapmak ve görev bilincinde olmak hakkında öğrencilerin görüş ve düşüncelerinin açıklanması istenmektedir.

Görev TDK’ye göre (2020) bir nesne veya bir kimsenin yaptığı iş olarak tanımlanmaktadır. İyi bir yönetici ve girişimci görevlerini tam, doğru ve zamanında yapmalıdır. “Girişimci, çoğu zaman tek başına değil bir ekip ile birlikte girişimcilik yolculuğuna çıkmaktadır. Bu yolculukta girişimcinin başarısı da çoğu zaman ekibin

işini iyi yapmasına bağlı olarak değişmektedir.” (Özgül, 2019: 24) Görevini iyi yapan tüm meslek gruplarındaki çalışanlar her zaman aranan kişi olurlar.

Öğrencinin görev bilincinde ve sorumluluğunda olmayla ilgili düşüncelerini yansıtması girişimcilik becerisi ve *plan yapma ve uygulama* alt becerileriyle ilişkilendirilebilir.

2.a. “Bilinçli Tüketici” isimli şiirin 9. etkinliğinde öğrencilerden örnek bir durum üzerine dilekçe yazmaları istenmektedir.

Örnek Olay: “*Bir mağazadan ayakkabı aldınız. İlk giydiğiniz gün ayakkabınızın tabanının açıldığını fark ettiniz. Aldığınız ürünün iadesi ve mağazayı konuyla ilgili bilgilendirmek için örnekteki gibi mağazaya bir şikâyet dilekçesi yazınız.*” (Çapraz Baran ve Diren, 2019: 147)

Dilekçe yazmak, bir bireyin çeşitli konularda isteklerini, şikâyetlerini ilgili makamlara iletebilmek için öğrenmesi gereken bir beceridir. Öğrencilerin kendini ifade edebilmesi ve kendi hakkını yasal ve yazılı yollarla öğrenebilmesi girişimcilik becerileri ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanında TOBB ETÜ’deki “Uluslararası Girişimcilik” bölümünün ders planları arasında bir girişimcinin her türlü dilekçe, özet, iş planı yazabilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. (Anonim, t.y.)

Alınan bir ayakkabının iadesi için yazılan dilekçe örneği Iredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *amaca ulaşmak için aktif olma* ve *ikna etme* becerileriyle ilgilidir.

2.b. “Bilinçli Tüketici” isimli şiirin son etkinliğinde öğrencilerden “tutumlu olmak” ile ilgili çevrelerini bilinçlendirecek bir broşür hazırlamaları istenmektedir.

“Broşür; bir ürün ya da hizmeti tanıtmak amaçlı hazırlanan, açıklayıcı metinlerin olduğu, tanıtımı yapılacak olan ürüne ait görsellerin bulunduğu, dikkat çeken ve akılda kalıcı unsurlara sahip tanıtıcı bir materyaldir.” (Özcan ve Şentürk, 2017:2) Öğrencinin bir amaca yönelik broşür, afiş gibi tanıtıcı materyaller yapması hem okuduğu metni ya da amacını daha net anlamasını hem de yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek ortaya bir ürün çıkartmasını sağlar.

Etkinlik bir amaca dönük olarak *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama ve üretme* girişimcilik alt becerileriyle ilişkilidir.

6. Tema “Sağlık ve Spor”

1. “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” metninin 3. ve 4. etkinliğinde öğrencilerden kendilerini Hacivat’ın yerine koyarak Karagöz’e nasıl kibarlık öğretebilecekleri ve kibar olmanın insan ilişkilerindeki önemini açıklamaları istenmektedir.

Etkinliklerin temel amacı kibar olmanın, insan ilişkilerinde aranan bir unsur olduğunu öğrencilere hissettirebilmektir. Günümüz dünyasında insan ilişkilerinde anlama, dinleme, empati kurma, kibar olma gibi davranışlar daha da önem kazanmıştır. Dolayısıyla öğrenciler etkinliği hem insan *ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* alt becerisine uygun olarak yapacak hem de Iredale ve Motsa’nın *problemlere yaratıcı çözüm bulma* becerilerini uygulayacaklardır.

7. Tema “Erdemler”

1.a “İyiliğin Değerini Bilen Kim” isimli metinde bir kurt ve köylünün yaşadığı olay anlatılır. Fablın başında köylü kurdun hayatını kurtarır ancak kurt köylüyü yemek istediğini söyler. Köylü, kurdun hayatını kurtarması karşılığında böyle bir isteğin olmaması ve bu iyiliğin değerini bilmesi gerektiğini hatırlatır. Kurdun ısrarı karşısında köylü, durumu diğer hayvanlara da sormak ister. Kurt bu öneriyi kabul eder. Köylü, yolda karşılaştığı bir tilkinin kurnazlığı sayesinde kurttan kurtulur. Köylü, iyiliğin değerinin bilinmesi gerektiğini, bilmeyenlerin ise cezasını çekmesi gerektiğini ifade eder.

Etkinlikte öğrencilerden metindeki problemin ne olduğu ve bu soruna yönelik farklı çözüm önerileri bulmaları istenmektedir. Etkinlik Iredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik becerilerinden *problemlere yaratıcı çözüm bulma* ile ilişkilidir.

1.b. Etkinlikte öğrencilerden iyiliğin toplum hayatındaki önemi ile ilgili konuşma yapmaları ve bu konuşma sırasında Türk ve dünya masallarından örnekler vermeleri beklenmektedir. İyilik yapmak, insani bir erdemdir ve toplumları birleştirme gücüne sahiptir. Karşılık beklenmeden yapılan iyilik insanın vicdanını rahatlatarak kişiye kendisini mutlu ve huzurlu hissettirir.

İyilik ve güzel ahlakın önemi “7. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” kitabında şu şekilde açıklanmaktadır: “Güzel ahlaklı insanların oluşturduğu toplumda huzur, barış ve güven ortamı oluşur. Saygı, sevgi, dayanışma, sorumluluk, sabır, dürüstlük gibi güzel özellikler yaygınlaşır. İyilikler çoğalır, bireye ve topluma zarar veren kötülükler azalır. Böyle toplumlar da güçlü olur. Bu sebeple insanlara güzel ahlaki ilkelerin benimsetilmesi büyük önem taşımaktadır.” (Macit, 2019: 56)

Öğrencinin iyiliğin toplum hayatındaki önemi ile ilgili bilgileri araştırması ve benimsemesi *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme*; bu bilgileri bir plan dâhilinde dizmesi ve paylaşması *plan yapma ve uygulama* alt becerileriyle ilişkilidir.

2.a “Büyükklere Saygı” isimli metinde kendimizden büyük tüm bireylerin ve ürettikleri ürünler ile yaşamımızı kolaylaştıran tüm üreticilerin üzerimizde hakkı olduğunu bu sebeple her büyüğümüzün kıymetinin bilinmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Metinde bazı ürünlerin ülkemizde nerelerde yetiştiğine ve soframıza, evimize nasıl geldiğine değinilmiştir. Peynirin Van’dan, zeytinin Gemlik’ten geldiği; paltonun Bursa’da, kalemin Rize’de üretildiği ifade edilmiştir. 5-10 liraya alınan ürünlerin kendi başımıza üretilmeye çalışıldığında ne gibi süreçlerden geçilebileceği vurgulanmaktadır. Öğrencilerin ülkelerinde yetişen ürünlere ve coğrafi bölgelerin özelliklerine, hangi bölgede ne tür ürünlerin yetişeceğine değinilmesi öğrencilerin kendi ülke ve bölgelerini tanımalarına imkân sağlamaktadır. Metin *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* ve *pazar araştırması yapma* becerileriyle uyumludur.

2.b. Metnin 7. etkinliğinde “Ulular köprü olsa da basıp geçme” atasözünden hareketle konuşma yapılması istenmektedir. Atasözü metinle uyum göstermektedir. Büyüklerimize hiçbir koşulda saygısızlık yapmamamız gerektiği ifade edilmektedir. Aynı metnin 9. etkinliğinde de büyükleri sevip saymakla ilgili şiir yazılması istenmektedir. Etkinlikler *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* ve konuşma planı yapılması yönüyle *plan yapma ve uygulama* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

3.a “Yaşama Sevinci” isimli hikâyede Münevver isimli yaşlı bir kadın postacıyı her gördüğünde kendisine mektup geldiğini zannetmekte ancak durumun tersiyle karşılaşınca üzüntüye düşmektedir. Bu durumu fark eden Muzaffer isimli küçük bir çocuk okuma yazmayı öğrenir öğrenmez Münevver teyzeye mektup yazar hem onu mutlu eder hem de ona yaşama sevinci vermiş olur.

Metnin 2. etkinliğinde öğrenciden kendisini anlatıcı ve Münevver teyze yerine koyarak duygu ve düşüncelerini açıklaması istenmektedir. Empati kurmak insan ilişkilerini geliştiren bir beceridir. “Sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü, anlama ve anlaşılma temelinde bir iletişim sağlamanın yolu da sadece kendimizin değil, karşımızdakinin fikir, düşünce ve inançlarını anlayabilmek veya hissedebilmek ile mümkündür.” (Arslan, 2016: 52)

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma* ve *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerileri ile ilişkilidir.

3.b. “Yaşama Sevinci” isimli metnin 4. etkinliğinde Münevver teyzenin yaşadığı sorunun, anlatıcının çözümünün ve öğrencinin kendi çözümlerinin yazılması istenmektedir. Çözüm, öğrencinin yaratıcı düşüncesine göre farklılıklar gösterecektir. Öğrencinin bir soruna çözümler üretmesi, *plan yapma ve uygulama, herhangi bir alanda ihtiyaç duyulacak bir ürünün gerekliliğini sezme* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

8. Tema “Bilim ve Teknoloji”

1.a. “Barkod” isimli bilgilendirici metinde barkod sisteminin nasıl ortaya çıktığı, gelişimi ve günlük hayattaki kullanımı anlatılmaktadır. Metnin 7. ve 9. etkinliğinde öğrencilerden barkod sistemi günümüzde gelişmeseydi yaşanan problemlerin neler olabileceği konusunda açıklama yapmaları beklenmektedir.

Metinden barkod sistemi sayesinde kısa sürede ürün ile ilgili tüm bilgilere ulaşıldığından, stok takibinin her yerden yapılabileceğinden, satış işlemlerinin hızlıca ve kolay bir şekilde yürütülebildiğinden bahsedilmektedir. Metin yoluyla bu sistemin *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisiyle geliştiği anlaşılmaktadır.

2.a. “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor” isimli metinde sosyal medyanın zararlı etkilerinden bahsedilerek, sosyal medyada kişilerin niteliklerine göre değil takipçi sayılarına göre değerlendirilmesinin bireyler üzerindeki psikolojik etkileri anlatılmaktadır. Metnin 10. etkinliğinde öğrencilere örnek bir haber metni sunulmuştur. Bu metinden hareketle sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönlerini anlatan bir konuşma yapmaları beklenmektedir.

Örnek Metin: “En hızlı yayılan iletişim aracı internettir. Radyo yayınlarının 50 milyon dinleyiciye ulaşması 38 yılda gerçekleşmiştir. Televizyon yayınları için bu süre 13 yıldır. İnternetin 50 milyon kullanıcıya ulaşması yalnızca 4 yıl sürmüştür. İnternete bağlı aygıt sayısı insan nüfusundan çoktur. Dünyada e-posta kullanıcılarının sayısı 2,5 milyarı geçmiştir.” (Çapraz Baran ve Diren, 2019: 230)

Sosyal medya ve internet kullanımının olumlu ve olumsuz yanlarını haber kaynakları ve araştırmaların sonucundan yola çıkarak araştıran ve bulan öğrencinin araştırma becerilerinin artmasının yanı sıra öğrendiği bilgileri kendi ön hazırlıklarıyla birleştirerek konuşma planı hazırlaması öğrencinin girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama* becerilerini geliştirir.

2.b. Etkinlikte sosyal medyanın etkilerini anlatan bir afiş örneği yer almaktadır. Öğrencilerden insanları bilinçlendirecek bir afiş hazırlamaları istenmektedir. Çetin (2005) afişlerin, kendisine yön veren belirli amaçları yerine getirmesi açısından önemli bir toplumsal rol oynadığını ve sosyal afişlerin, toplumların yönlendirilmesinde; çeşitli bilgilerin, olayların, düşüncelerin, öğretilerin yayılmasında büyük katkı sağladığını ifade etmiştir.

Öğrenciler afiş hazırlarken *plan yapma ve uygulama*, *üretme* ve afiş sosyal medyanın olumsuz etkileri konusunda insanları bilinçlendirmek için hazırlayacağından *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* girişimcilik alt becerilerini kazanırlar. Etkinlik İredale ve Motsa’nın belirlediği alt kazanımlar çerçevesinde *amaca ulaşmak için aktif olma* ve başkalarını yazdıkları sloganlarla *ikna etme* becerileriyle de ilişkilendirilebilir.

3.a. “Akıllı Ulaşım Sistemleri” isimli metinde bugünkü kent oluşumlarının temellerinin ulaşım sayesinde atıldığı ve bu sistemlerin her geçen gün yenilendiği anlatılmaktadır. Metnin anlama sorularında öğrencilere metinden yola çıkarak ulaşım sistemlerinin ülkemizde ne durumda olduğu ve bu durumu daha da ilerletebilmek için ne gibi çalışmaların yapılabileceği sorulmaktadır.

Öğrenci soruyu metne göre cevaplama yanıtında kendi fikirlerini de ifade edebilecektir. Mevcut bir durumun ilerleyebilmesi için neler yapılması gerektiğini kendi cümleleriyle anlatabilmesi hem iletişim becerilerini artıracaktır hem de ulaşım

sistemlerinin gelişebilmesi için *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisini kullanarak bir ürün fikri geliştirebilecektir.

3.b. “Akıllı Ulaşım Sistemleri” metninin son etkinliğinde öğrencilerden geçmişten günümüze ulaşım araçlarının değişimi hakkındaki düşüncelerinin yazılması istenmiştir.

Her değişim yeni bir gerekliliğin ve ihtiyacın sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tarih boyunca önce binek hayvanların çektiği arabalardan, motorlu taşıtlara, bisikletlere, trenlere, gemilere, uçaklara varıncaya kadar ulaşım araçları çokça değişime ve gelişime uğramıştır. Öğrenci ulaşım araçlarının değişimini her bir aracın faydasını da göz önünde bulundurarak ele alacaktır. Etkinlik *plan yapma ve uygulama* yanında *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* alt becerisiyle de ilişkilendirilebilir.

Yapılan incelemeler sonunda 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 246 etkinlikten 29’unun girişimcilik becerisi içerdiği görülmüştür. Bu etkinliklerde toplamda 51 adet alt beceri yer almaktadır. Alt beceriler etkinliklerle uyumlu özellikler göstermekte ancak etkinlikler girişimcilik değerini tam olarak ortaya çıkaracak nitelik taşımamaktadırlar.

Bu kavram için ortaya ürün çıkarma, bir işe girişme, ekonomik değeri olan bir fikir bulma ya da bir topluluğu yönetme gibi ifadeler düşünüldüğünde etkinliklerin girişimcilik becerisi için yetersiz olduğu ifade edilebilir. Metinlerde yer alan problemlere çözüm aranması genel anlamda girişimcilik becerileri altında değerlendirilse de yaratıcı düşünme becerileri ile daha çok uygunluk göstermektedir.

Girişimcilik alt becerilerini içeren çoğu etkinlik okuma becerisi alanında metni anlama soruları içerisinde yer almış olsa da konuşma, yazma alanında da etkinlikler bulunmaktadır. Ancak bu, düzensiz bir dağılım şeklindedir. Kitapta çoğu etkinlik birbirinin tamamlayıcısı durumunda değil birbirinin tekrarı durumunda yer almaktadır. Kendisini bir başkasının yerine koyarak çözüm önerilerinde bulunmak, afiş hazırlamak, görsel yorumlamak, bir çevre kuruluşunda görev almak tekrarlanan etkinliklerinden bazılarıdır.

5.3.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

GİRİŞİMCİLİK ALT BECERİLERİ	1.TEMA	2.TEMA	3.TEMA	4.TEMA	5.TEMA	6.TEMA	7.TEMA	8.TEMA	TOPLAM
Empati kurma	2	1		1	2	2		1	9
İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme		1		2			1		4
Plan yapma ve Planlarını uygulayabilme	2		1	3	3	1	4	2	16
Risk alma		1			1	1			3
Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme	1	3		1		2		2	9
Ürünü planlama ve üretme	1	1	1	3		3	2		11
Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme	2		1	2	1	2	3	1	12
TOPLAM	8	7	3	12	7	11	10	6	64

Tablo 5.3.2. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.3.2’de 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin etkinliklerinde yer alan girişimcilik alt becerileri gösterilmiştir. Tabloda risk alma ve insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme becerisinin çok az sayıda etkinlikte yer aldığı görülmektedir. Buna karşın plan yapma ve uygulama, ürünü planlama ve üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme becerilerinin 5. sınıf etkinliklerine göre 6. sınıfta daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Metin etkinliklerinin özellikle birey- çevre ilişkilerinin baz alınarak hazırlandığı, bireyin kendi çevresini tanıma, tanıtmaya becerilerinin ön plana çıkarıldığı etkinliklerin varlığına dikkat çekilmiştir.

Girişimcilik her birey için farklı tanımlar ifade eder ve bu tanımlar bir öğrenci için kendini ifade etme, yeni fikirler üretme, sürekli bir şeyler üretme istek ve gayreti olarak düşünülebilir (Zevfi, 2015). 6. sınıf metin etkinliklerinde direkt olarak girişimcilik becerisi içeren etkinlikler çok az yer almış olsa da öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri, farklı fikirler üretebilecekleri etkinliklere yer verilmiştir.

“Çocuk Dünyası” temasında “Uçurtma” metni dışında herhangi bir metinde girişimcilik becerilerine rastlanmamakla birlikte “Uçurtma” metninin etkinliklerinde de dolaylı yollardan girişimcilik alt becerilerine ulaşılabilmektedir. Tema, konu ve

metin yönünden girişimcilik becerilerinin direkt olarak verilebileceği bir tema olmasına ve öğrencilerin zevkle işlediği metinlere sahip olmasına rağmen girişimcilik becerileri yönünden eksiktir. “Erdemler” temasında ise toplamda 6 etkinlikte 12 girişimcilik alt becerisine rastlanmaktadır. Ürün planlamanın ve üretmenin sıklıkla düşünüldüğü “Bilim ve Teknoloji” temasında toplamda 18 etkinlikten yalnızca 6’sında girişimcilik alt becerilerine rastlanmıştır. Ders kitabında “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan metinler öğrencilerin dikkatini çeken unsurlar barındırmasına rağmen bu metinlerin etkinliklerinde klasik metni anlama soruları yer almakta olup sorgulayan, yaratıcı düşünmeye yönlendiren etkinlik sayısı açısından yeterli olmadığı gözlenmektedir.

5.3.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri

1. Tema “Doğa ve Evren”

1.a. “Meşeler” isimli metinde Anadolu’daki meşe ağaçlarının özellikleri, türleri anlatılmakta insanlarla ağaçlar arasında bağ olabileceği vurgulanmaktadır. Metnin anlama sorularında öğrencilere yazarın yerinde kendileri olsaydı en sevdikleri ağaç kesildiğinde ne yapacakları ve neler hissedecekleri sorulmaktadır.

Metinde yazarın bağ kurduğu bir ağacın kesilmesi ile sarsılması anlatılmaktadır. Öğrencinin kendisini bu yazarın yerine koyması girişimcilik özelliklerinden *empati kurma* ile ilişkilendirilebilir.

1.b. Metnin 5. etkinliğinde öğrencinin yaşadığı çevredeki ağaç türleri hakkında arkadaşlarına kısa bir sunum yapması beklenmektedir. Davis (1998) çevre eğitiminin yalnızca kuramsal bilgi ile kavranamayacağını; aynı zamanda çevredeki ve bölgedeki tüm değer, tutum ve eylemlerin çevre bilinciyle ilgili olduğunu belirtmektedir. MEB Coğrafya Öğretim Programında ise (2011) çevreyi tanımayla ilgili olarak öğrencilerde insan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerilerinin artması, yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmeleri gibi kazanım ve beceriler amaçlanmaktadır.

Etkinlikte öğrencinin kendi çevresindeki doğal değerleri araştırması ve öğrenmesi *pazar araştırması yapma*; bulduğu bilgileri belirli bir plan halinde

arkadaşlarına sunması *plan yapma ve uygulama* girişimcilik becerileri ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metninde ülkelerinin doğal çevreye zarar verilmeden sanayileşmesini isteyen bazı öğrencilerin, sınıfta öğretmeniyle tartışma ortamı içerisinde fikirlerini açıklamaları konu edinilmiştir. Metinde Almanya ve Türkiye karşılaştırması yapılmış olup gelişmiş ülkelerde doğal çevreye zarar vermeden sanayileşmenin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ağacın küçük bir dalının bile koparılamayacağının bilgisi verilmekte ve Türkiye’deki durumun bilinçsizlikten kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Etkinlik metni anlama sorularından oluşmaktadır ve öğrencilere “Tartışma ortamındaki öğrencilerden biri siz olsaydınız metindeki sorunlarla ilgili neler söylediniz?” sorusu sorulmaktadır. Girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma* becerisinin geliştirilmesinin yanında öğrencilerin farklı ve yaratıcı fikirler sunmaları göz önünde bulundurulduğunda Iredale ve Motsa’nın *amaca ulaşmak için aktif olma* ve *problemlere yaratıcı çözüm önerileri aramak* becerileriyle de ilişkilendirilebilir.

2.b. “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metninin son etkinliğinde öğrencilere tarihimizde ilginç vakıfların kurulduğu, bunlardan bir tanesinin de Nebioğlu Cafer Çelebi Efendi Vakfı olduğu ve bu vakfın kuruluş hikâyesi anlatılmaktadır. Etkinlikte, düzensiz verilen paragrafların metnin duygu ve düşünce akışına göre düzenlenmesi istenmektedir ancak vakıf kavramı, bu etkinliğin girişimcilik yönünden incelenmesini gerektirmektedir.

Vakıf kurmak girişimciliğin önemli adımlarından biridir. Vakıflar, girişimciliğin ve değişimin gücüne inanan bireyler tarafından kurularak bu kültürün yaygınlaşması ve girişimcilik ile değişim hareketlerinin bireylerin kariyer seçenekleri arasında yer almasına olanak sağlar.

Metinde Sultan II. Selim otağında dinlenirken yediği meyvelerin güzelliğinden etkilenip bu meyveleri yetiştiren bahçıvanı sorar. Bu meyvelerin Cafer Çelebi’nin bahçesinden olduğunu öğrenir. Sultanın bu memnuniyeti Cafer Çelebi’nin kulağına gider ve padişahın bile hoşuna giden güzellikteki bağ ve bahçelerinin kendinden sonra da harap olmaması için bir vakıf kurmak ister. Vakıf hem işsizlere bağ ve bahçe işleriyle ilgilenmek üzere iş verir hem de kuruluş amacını gerçekleştirir.

Etkinliğin öncelikli amacı girişimcilikle ilgili olmamasına rağmen metinde girişimciliğin *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, üretme ve pazarlama* alt becerilerini sezdirilmektedir.

2. Tema “Millî Mücadele ve Atatürk”

1.a. “Kuşların Çektiği Kağrı” isimli şiirin 6. etkinliğinde Millî Mücadele Döneminde askerlere ve orduya yardım eden çocukların yaptığı çalışmalar yer almaktadır. Öğrencilere “Millî Mücadele yıllarında yaşamak ister miydiniz?” sorusu yöneltilmektedir. Etkinlik öğrencilerin o yıllarda yaşayan çocukları düşünerek, kendilerini onların yerine koyarak duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini amaçlamaktadır. Bu amacıyla girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma* ile ilişkilidir.

Millî Mücadele Döneminde çocukların orduya ve millete yardımlarına bakılacak olduğunda hayati riskler aldıkları görülmektedir. 14 yaşındaki bir çocuğun düşmanın yolunu kesmek için köprüyü havaya uçurma görevini üstlenmesi; başka bir çocuğun tren raylarına inip bu rayları sökerek düşmanın hareketlerine zarar vermek istemesi risklere örnektir. Çocuklar da o dönemde her bireyin olduğu gibi vatanın kurtulması gerektiğini ve bunun için bazı fedakârlıkların gösterilmesi gerektiğinin bilincindedirler. Köstüklü (1997; 262), Türk milletinin var olma veya yok olma sınırında olduğu Millî Mücadele Döneminde Türk çocuklarının silah kullanıp çarpışmalara girdiği gibi istihbarat alanında da faaliyet göstererek bu savaşta millî bir sorumluluk duygusuyla ellerinden geldiği kadar hizmet ettiklerini belirtmiştir.

Metin bu yönleriyle *risk alma, herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek ürünün gerekliliğini sezme* ve Iredale ve Motsa’nın belirlediği bir *amaca ulaşmak için aktif olma* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

2.a. “Çanakkale” şiirinin 8. etkinliğinde öğrencilerden “Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Programı” düzenlemeyi planlamalarını ve bu program için bilgilendirici bir el ilanı hazırlamaları istenmektedir.

“El ilanı tek sayfadan meydana gelen, dağıtılması kolay, elden dağıtılan, küçük ve ucuz bir reklam aracıdır. Genellikle resimsiz veya az resimle basılan kâğıtlardır.” (MEB, 2011:8) Öğrencilerin “Çanakkale Zaferi” programları için tanıtıcı bir el ilanı hazırlamaları amaca dönük olarak yaptıkları çalışmayı içerir. El ilanlarının

hazırlanması *bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisinin yanında *üretme* becerisiyle de ilişkilidir.

Bununla birlikte okullarda düzenlenen belirli gün ve haftalar programlarının öğrenciler tarafından hazırlanması Göçer'e göre (2004) öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirme ve grup olarak çalışma alışkanlıklarını kazanması, toplumsal görev ve sorumluluk bilincinin gelişmesi, sorgulayan, yeni fikirler üreten düşünce yapısını sahip olması gibi becerileri kazanmalarını sağlar.

3.a. “Anadolu İmece” isimli metinde Millî Mücadele yıllarında Türk halkının özverileri, imece usulüyle birbirlerine yardımları, Atatürk'ün yayınladığı Tekalif-i Millîye emirleri anlatılmaktadır. Metnin 4. etkinliğinde milletimizin Millî Mücadele’de ne gibi fedakârlıklarda bulunduğu sorulmakta; 7. etkinliğinde ise bu mücadeleye katılan ya da destek veren insanların hangi duygularla bunu yaptığı ve Millî Mücadele sürecinde neler yaptıkları sorgulanmakta yaratıcı konuşma tekniğiyle konuşma yapılması beklenmektedir.

Atatürk'ün Tekalif-i Millîye emirlerini yayınlaması milleti topyekûn ekonomik ve millî seferberliğe çağırması demektir. Türk halkı Mustafa Kemal'in bu emirlerine büyük ilgi göstererek gerekli fedakârlığı göstermiş, birlik beraberliğin önemini ortaya koymuştur. Çünkü Türk milleti ülkenin düşmandan kurtarılması gerektiğinin bilinciyle aslında girişimcilik alt becerilerinden *bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisi ile hareket etmiştir. Etkinlikte öğrencilerin bu beceri ile birlikte *insan ilişkilerine uyumlu davranışlar gösterme* becerilerini fark etmeleri beklenmekte ve öğrenciler yaratıcı yazma tekniği ile desteklenmektedir.

3. Tema “Çocuk Dünyası”

1.a. Uçurtma isimli şiirin 5. etkinliğinde Mardin, Kolombiya, İstanbul ve Kumluca gibi yerlerde yapılan uçurtma festivallerinin yer aldığı haber metinleri bulunmaktadır. Öğrencilerden bu metinlerden yola çıkarak dünyada ve ülkemizin bazı yerlerinde uçurtma festivallerinin neden yapılmış olabileceğinin yazılması istenmektedir.

Uçurtma uçurmak, genellikle çocukların eğlenerek yaptığı faaliyetlerdendir. Öğrenciler bu soruların cevabını kendi deneyimlerini göz önünde bulundurarak cevaplarırken birkaç öğrenci de uçurtma festivali haberlerinden esinlenerek sınıfça ya da

grupça uçurtma uçurmayı teklif edebilir. Grup olarak etkinlik yapmak isteyen bu tip öğrenciler genellikle girişimci özelliklere sahip olurlar. Öğretmenin ise öğrencilerin metinle bağdaşan bir faaliyet olan uçurtma uçurma isteğini kabul etmesi durumunda öğrencilerin uçurtma uçurulabilecek bir alan ayarlayabilmesi, *pazar araştırması yapma*; uçurtma uçurulacak günün belirlenip planlanması ise *plan yapma ve uygulama* becerileri ile ilişkilidir.

Etkinliğin amacı direkt olarak girişimcilik becerilerinden uzak olsa da metinlerde, öğrencilerin etkinlik yapma isteğini uyandıracak ifadeler bulunmaktadır.

1.b. Uçurtma metninin bir diğer etkinliğinde öğrenciden kendisini bir büyüğünün yerine koyarak çocukluğunda eğlenmek için hangi etkinlikleri yaptıklarını anlatmaları beklenmektedir. Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma* ve konuşmasını bir plan dâhilinde yapıyor olması yönüyle *plan yapma* becerisiyle ilişkilendirilebilir.

1.c. Uçurtma metninin son etkinliğinde uçurtmanın yapım aşamaları ile ilgili sıralı görseller yer almaktadır. Etkinlik uçurtma yapımını bilmeyen öğrenciler için bir kurulum kılavuzu görevi görmektedir. Etkinlikte net olarak “Bu açıklamalar ışığında uçurtma yapınız.” yönergesi yer almasa da öğrenciler öğrendikleri bilgilerle kendileri için istedikleri boyut ve renklerde uçurtma yapmak isteyebilirler. Etkinlik bu yönüyle *üretme* alt becerisi ile ilişkilendirilebilir.

4. Tema “Erdemler”

1.a. “Sevgiyle” isimli şiirin etkinliğinde Bernard Shaw’ın bir özlü sözü örnek gösterilerek öğrencilerden “saygının toplum hayatındaki yeri ve önemi” hakkında konuşma yapması beklenmektedir. Ekinci (2016) saygının insani bir değer olduğundan ve saygıyı genel ahlak kurallarına aykırı olmamak kaydıyla bireylerin önem verdiği tüm fikir ve düşüncelerine, hayat standartlarına ve yaşam şartlarına değer verip, anlamamız ve hoşgörü göstermemiz gereken bir değer olarak ele almıştır. Mete ve Dağ (2019) iletişimde saygının önemli bir unsur ve kişilerin davranışlarının temelinde, değerlerin niteliklerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Öğrencilerden “saygının toplum hayatındaki yeri ve önemi” konulu bir konuşma yapmasının istenmesi girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilidir.

2.a. “Azim” adlı metin, yazarın Sadi isimli bir adamın hikâyesini anımsaması ile başlar. Hikâyede çölde kabileleriyle yol alan bir adam bulunmaktadır. Çok geçmeden karşısına telaşlı biri çıkar ve oğlunu çölde kaybettiğini söyler. Adam, babanın boşa kürek çektiğini düşünür. Ertesi sabah yola çıkacakken karşıdan iki karartı görür ve bunların baba ve oğul olduğunu anlar. Baba, oğlunu aramaktan asla vazgeçmediğini, her kervana, yolda gördüğü her kişiye, taşlara bile oğlunu sorduğunu anlatır. Adam Sadi’nin bu azmini takdir eder.

Metnin etkinliğinde öğrencilere hikâyedeki baba yerinde kendileri olsaydı neler hissedebilecekleri sorulmaktadır. Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *empati kurma* ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte öğrencilerden daha farklı ve yaratıcı çözüm önerileri çıkabilir. Babanın çocuğunu bulma arayışları Iredale ve Motsa’nın *amaca ulaşmak için aktif olma* ve öğrencilerin farklı fikirler ortaya koyması *problemlere yaratıcı çözüm bulma* becerileriyle ilgilidir.

2.b. “Azim” metninin 6. etkinliğinde öğrencilerden “zorlukları yenme isteği ve iradesi olan bir insanın yapabilecekleri” konusunda yaratıcı bir konuşma yapmaları istenmektedir. İrade sahibi olmak girişimci insanların özellikleri arasındadır. Her girişimci girişimini kazanç temelleri üzerine kursa da bazen irade sahibi olamayanlar farklı şekillerde olumsuz koşullarla karşılaşabilir. “Gerek fırsat girişimciliği gerekse yaratıcı girişimcilik; toplumun ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri karşılamayı amaçlar, kâr amacı güder, irade gücünü, cesareti ve riskleri üstlenmeyi gerektirir.” (Başar, 2019:29)

Öğrencilerin zorlukları yenmede karşılarına çıkabilecek olan problemlerle baş etmesi yaratıcı çözüm önerileri bulabilmeleriyle de ilişkilidir. Bu sebeple etkinlik *plan yapma ve uygulama* becerisiyle ilişkili olmakla birlikte Iredale ve Motsa’nın belirlediği *amaca ulaşmak için aktif olma* ve *problemlere karşı yaratıcı çözüm bulma* ile de ilgilidir.

2.c. “Azim” isimli metnin son etkinliğinde aşağıdaki haber metni yer almaktadır. Haber metninde kas hastalığına sahip olan Erdinç Yılmaz’ın iki parmağı ile hayat öyküsünü yazmaya başlaması sürecin devamında ise kitabı tek parmağıyla bitirmesi anlatılmaktadır. Başarıya ulaşmak isteyen her insan imkanları doğrultusunda azmederek hedefine ulaşmayı amaçlar. Erdinç Yılmaz’ın girişimciliği hedefi olan

insanlar için örnek teşkil eder. Erdinç Yılmaz girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma* ve *uygulama* becerilerinin yanı sıra *üretme* ve *pazarlama* becerilerini de kullanmıştır.

5.2. Görsel: Azmin Zaferi (Demirel,2019: 121)

Etkinlikte Erdinç Yılmaz gibi bireylerin karşılaştığı zorlukları aşmasında birey olarak üstümüze düşen görev ve sorumluluklar sorulmaktadır. Etkinlik, öğrencilerin *problemlere yaratıcı çözüm bulma* becerileri ile birlikte *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisini de geliştirmeyi amaçlamaktadır.

3.a. “İyilik Üzerine” isimli metnin 6. etkinliğinde öğrencilerden “Gençlerin İyilik Ağacı” projesinden yola çıkarak okulda iyilik hareketi başlatabilmek için beyin fırtınası yapmaları beklenmektedir.

Beyin fırtınası yöntemi Alex Osborn tarafından ortaya atılan ve belli bir probleme çözüm yolları arayışı sırasında önyargı olmadan tüm fikirlerin apaçık ortaya atıldığı, ne kadar fikir, düşünce o kadar çözüm yolu mantığının olduğu, paylaşımın en üst düzeyde olduğu bir yöntemdir. (Osborn, 1957). Özdaşlı ve Özkara (2011) bir iş fikri bulabilmek için girişimcilikte kullanılabilecek yedi temel yöntemden ilkinin beyin fırtınası yöntemi olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin bir proje için beyin fırtınası yapmaları Iredale ve Motsa’nın *amaca ulaşmak için aktif olma* ve *problemlere yaratıcı çözüm bulma* becerileriyle ilişkili olmakla birlikte *plan yapma* ve *uygulama* ve fikir üretme becerilerini geliştirdikleri için de *üretme* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

3.b. Etkinlikte tarihte birçok vakıf kurulduğundan bahsedilerek bazı vakıf künyeleri bulunmaktadır. Öğrencilerden bir vakıf kurmalarını düşünmeleri istenmekte ve bunun için duyuru metni hazırlayarak vakfın künyesinin oluşturulması beklenmektedir.

İnsan sosyal bir varlıktır. Bazı insanlar temel ihtiyaçlarını kendi kazançlarıyla sağlayabilirken bazıları için ise bu mümkün olmayabilir. Bu durumda kültürümüzün yapı taşlarından biri olan yardımseverlik devreye girer. “Önceleri insanlar, ihtiyaç sahibi kimselere bireysel yardımda bulunmuşlardır. Uygarlık seviyesi geliştikçe, bireysel yardımlaşma kurumsal yardımlaşmaya dönüşmüştür. Bu yüzden, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumları ortaya çıkmıştır. Bu kurumlardan biri de vakıftır.” (Arıöz Bozkuş, 2009: 11)

Vakıflar bir ihtiyaçtan ortaya çıkmakla birlikte bazı problemlerin çözümünde çoğunlukla görev üstlenen kuruluşlar olmuşlardır. Etkinlikte öğrencilerin vakıf kurmalarını düşünme girişimleri onların var olan problemlere çözüm aramalarını ve *herhangi bir ürünün gerekliliğini sezme* becerilerini ön plana çıkarmalarını ve *üretme* becerilerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Bu girişim Iredale ve Motsa’nın belirlediği alt becerilerden *yapabileceklerini vaat etme* becerisiyle de ilişkilendirilebilir.

Vakfın açılışı için duyuru metninin hazırlanmasında öğrenciler metinde vakfın kuruluş amacına, kuruluş yeri ve tarihine yer verecektir. Bu bilgilerin hazırlanmasında amaç vakfın tanıtılması olacağı için öğrencilerin *pazarlayabilme* becerileri ön plana çıkmaktadır.

5. Tema “Millî Kültürümüz”

1.a. “Gazlı Göl” isimli metinde Midas isimli kral ve kızının hikâyesi anlatılmaktadır. Kralın biricik kızının her yerinde iri iri, kocaman çıbanlar vardır. Kız çıbanların acısından yerinde duramaz, sürekli bağırarak acı içinde koşar durur. Kral kızın bu haline çok üzülür ve nereye koşsa peşine gizlice adam gönderir. Günlerden bir gün kız yine acı içinde koşar. Karşısına bir su çıkar. Kız can havliyle kendini suya atar ve birden yaralarının kapandığını, acısının geçtiğini hisseder. Kral bu duruma çok sevinir ve suyu kazarak göl olmasını sağlar. Tüm şifa bulmak isteyenler göle gider.

Etkinliğin metni anlama sorularında öğrencilere kralın yerinde kendileri olsaydı kızını korumak için neler yapabilecekleri sorulmaktadır. Etkinlik *empati kurma* ve *plan yapma ve uygulama* girişimcilik alt becerileriyle ilişkilendirilebilir.

1.b. Etkinlikte öğrencilerden kendilerini yerli turistleri gezdiren bir rehber olarak görmeleri ve Gazlı Göl’ü turistlere tanıtmaları beklenir. Farklı mesleklerin ders kitaplarında yer alması öğrencilerin meslekleri tanımalarına ve bakış açılarını genişletmelerine, kalıplaşmış meslekleri eleştirmelerine fırsat vermektedir.

Öğrenciler “Gazlı Göl”ü bir rehber gibi yerli turistlere anlatırken bu gölün özelliklerini abartarak, başka nesnelere benzeterek, hayal gücünü kullanıp farklı senaryolar yazarak anlatabilirler. Farklı senaryolar üreterek, o bölgeye daha fazla turist çekilmesinin sağlanması *pazarlayabilme* becerileriyle ilgilidir. Bunun yanında gezi planı hazırlamak ve bunu uygulayabilmek de rehberlerin önemli iş görevleri arasındadır. Etkinlik *plan yapma* ve *pazarlayabilme* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

2.a. “Forsa” metninde Kara Memiş otuz yaşında korsanlara esir olan bir Türk kaptandır. 50 yaşından sonra korsanlar onu bir adada köle olarak satar, 60 yaşını geçtikten sonra ise efendisi tarafından azat edilerek bir kulübenin içinde tek başına yaşamaya başlar. Kara Memiş’in tek rüyası Türk gemilerinin o adaya gelmesidir. Bir gün uyurken yine aynı rüyayı görür ve heyecanla uyanır. O sırada gerçekten de bir geminin limana yanaştığını görür. Heyecanla donanmaya doğru koşmaya başlar ve önüne ilk gelen askeri “Ben Türk’üm.” diyerek öpmeye başlar. Adadaki kırk yıllık esirliğini anlatır. Asker hemen Bey’e haber verilmesini isterler. Bey geldikten sonra Kara Memiş’e sorular sorar ve aldığı cevaplar karşısında Kara Memiş’in kendi babası olduğunu öğrenir. Evlat hasreti biten Kara Memiş vatan ve cenk hasretini de bitirmek ister. Oğlunun “Ben cenk için karaya çıkıyorum.” demesiyle kendisi de gelmek ister. Oğlu her ne kadar yaşlı olduğunu ve kalbinin dayanmayacağını ifade etse de Kara Memiş vatan için her şeyi yapacağını, kırk senedir dövüşe hasret kaldığını söyler. Şehit olursa al bayrağın üzerine örtülmesini emreder.

Metnin anlama sorularının bulunduğu etkinlikte Kara Memiş’in cenge katılmak istemesinin onun hangi özelliğini gösterdiği sorulmaktadır. Kara Memiş’in vatan sevdası için yaşlı kalbine rağmen cenge katılmak istemesi hem cesaretli hem de vatanperver oluşunun göstergesidir. Metin *risk alma* ve *amaca ulaşmak için aktif olma*

becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Diğer soruda ise öğrencilerden Turgut'un yerine geçmeleri ve babasını kendi yanında savaşa alıp almayacakları öğrenilmek istenmektedir. Soru *empati kurma* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.b. "Forsa" metninin 9. etkinliğinde öğrencilerden "Vatanını seven biri neler yapar?" sorusundan hareketle "15 Temmuz, gelecek, umut, vatan, hedef, ülke, insanlık, şehitlik, kahramanlık, sevgi" sözcüklerini kullanarak konuşma yapmaları istenir. Etkinlik İredale ve Motsa'nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *yapabileceklerini vaat etme* ve *problemlere yaratıcı çözüm önerileri bulma* becerileriyle ilişkilidir.

6. Tema "Bilim ve Teknoloji"

1.a. "Büyük Keşifler" isimli metnin 3. etkinliğinde okuduğunu anlama soruları bulunmaktadır. Bu sorulardan biri de keşif yapan insanların kişilik özelliklerinin neler olabileceğidir. Bu soru ışığında öğrencilerin girişimci kişilerin özellikleriyle örtüşen cevaplar vermesi olasıdır. Çünkü girişimci özellikler taşıyan bireyler ve keşif yapan bireyler arasında benzerlikler vardır. Girişimci kişiler risk alan, problemlere çözüm üreten, yeni fikir, yapı inşa edebilecek özelliklerdedir. Keşif yapan insanlar ise hedeflerinden şaşmayarak, yeni yerler bulma heyecanı taşırlar. Bu özellikleri yönüyle girişimci bireyler arasında yer alabilirler.

Soru metnin içeriğiyle birlikte ele alındığında *pazar araştırması yapma* ve *risk alma* becerileri içinde değerlendirilebilir.

1.b. "Büyük Keşifler" isimli metnin 4. etkinliğinde öğrencilerden "Metindeki kâşiflerden hangisinin yerinde olmak isterdiniz?" sorusu sorularak bir konuşma yapması beklenmekte ve bu konuşmada "keşif, merak, deniz, bilim, serüven, zorluluk, kâşif, kıta, umut, yolculuk, gezgin, hayal" kelimelerinin kullanılması istenmektedir. Öğrencinin kendini bir kâşif yerine koyması hem onunla empati yapabilmesini hem de özgüven kazanmasını sağlar. Metnin anlamlandırılması ve metinle ilgili konuşma yapılması öğrencinin bir bilgiyi derinlemesine araştırmasını, merak etmesini geliştirerek öğrencinin girişimci özellikleri benimsemesine imkân verir.

Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *empati yapma* ve *plan yapma* ve *uygulama* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

1.c. “Büyük Keşifler” metninin 5. ve 6. etkinlikleri arasında bağ kurulabilir. 5. etkinlikte öğrencilerden uzayda bir keşif yolculuğu yapmak için ekip oluşturmak için duyuru metni yazmaları beklenmektedir. 6. etkinlikte ise Apollo-11’in Ay’a yolculuğunun hikâyeleştirilmesi beklenmektedir. İki etkinlik arasında bağ kurulduğunda Apollo-11 ile yolculuk etmek için ekip oluşturulması gerektiği ve bunun için duyuru metni yazılması düşünülebilir.

Duyurunun dünyanın en çok satılan gazetelerinde yayımlanması girişimcilik alt becerilerinden *pazar araştırması* yapma becerisi ile ilişkili olmakla birlikte, yolculuğun detayları iyi planlanmış bir yazı ile ortaya çıkacağından *plan yapma ve uygulama* becerileri kullanılmış olur. Bu yolculuğa gelebilecek olan ekip üyelerinin girişimci ve risk alabilecek özelliklerde olması gerektiğinden öğrenci girişimci kişilerin özelliklerini tekrardan hatırlamalıdır. Etkinlik *risk alma* becerisinin gerekliliğini de öne çıkarır.

2. “Mavi Portakal” şiirine geçmeden önce gelecek derse hazırlık bölümünde öğrencinin en sevdiği ulaşım aracıyla ilgili bilgiler toplaması gerekmektedir. Şiirin 5. etkinliğinde toplanılan bilgilerin sunumu istenmektedir. Öğrencinin ulaşım araçlarıyla ilgili sunum hazırlığı yapması *plan yapma* becerisini geliştirir. Her ulaşım aracı belli bir ihtiyaç sonrasında üretilmiştir. Öğrencinin bu araçların üretim sebeplerini ve aşamalarını araştırması *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisi ile ilişkilendirilerek öğrencilerde *üretme* ve *planlama* becerilerinin artmasını sağlar.

3. “Buldum...Buldum...” metni öncesinde derse hazırlık bölümünde Türk ya da yabancı bilim insanlarıyla ilgili araştırmalar yapılması ve 5. etkinlikte öğrencinin kendisini bu bilim insanının yerine koyarak, bilim insanının ağzından anlatması beklenmektedir. Konuşmanın planını, konuşmada kullanılacak olan malzemeleri öğrenci kendi belirlemekte bu süreçte bağımsız olarak hareket edebilmektedir. Kendi icadını tanıtırken buna neden ihtiyaç duyduğunu, ürünün nasıl üretildiğini belirli bir konuşma planı içerisinde aktaracaktır.

Etkinlik öğrencinin kendisini bilim insanının yerine koyarak anlatması yönünden girişimcilik becerilerinden *empati kurma*; icadı ya da keşfini neden yapmış olduğunu aktarması yönünden *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürün*

gerekliliğini sezme; ürünün yapılması aşamasını belirtirken *üretme* ve *planlama* becerilerinin kullanılması yönüyle etkili bir etkinliktir.

7. Tema “Sanat”

1.a. “Yaz Sinemaları” metninin 7. etkinliğinde öğrencilerden bir film izlemeleri ve bu filmi konuşma planı hazırlayarak arkadaşlarıyla paylaşması, izledikleri filmlerin kendilerine neler kazandıracaklarını ifade etmeleri beklenmektedir. Göker (2018) sinema filmlerinin genel kültüre katkısı olduğu gibi, kişilik gelişimine de katkı sağladığını, kitle iletişim araçlarının, sunduğu içeriklerle bireyin kişiliğine olumlu ya da olumsuz etkiye bulunabildiğini belirtir. Bu açıdan öğrenci izlediği film ile kendi hayatını bağdaştırarak yeni hobiler edinebilir, var olan hobilerini geliştirebilir, aklına daha önce düşünmediği bir fikri getirebilir ve bunu uygulamaya sokabilir. Bir filmin izlenmesi öğrencide girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine ışık tutabilir. Bu ihtimal dâhilinde etkinlik *üretme* becerisi ile ilişkilendirilebileceği gibi hazırlıklı konuşma yapılacağından *plan yapma* ve *uygulama* becerisi ile de ilişkilendirilebilir.

1.b. “Yaz Sinemaları” metninin son etkinliğinde öğrencilerden verilen örneklerden yararlanarak istedikleri bir konuda kısa film yarışması için afiş hazırlamaları istenmiştir. Öğrenciler afişi kısa film yarışmasını duyurmak için hazırlayacaklardır. Bu yarışmalara katılacak olan bireyler öncelikle afiş yoluyla bilgilenmiş olacaklar afişi hazırlayan öğrenciler ise bu yarışmaya katılımın sağlanması için *pazarlayabilme* becerilerini kullanabilirler. Etkinlik *plan yapma* ve *uygulama*, *üretme* becerisinin yanında *pazar araştırması yapma* ve *pazarlayabilme* becerileri ile de ilişkilendirilebilir. Iredale ve Motsa’nın belirlediği alt kazanımlar çerçevesinde *amaca ulaşmak için aktif olma* ve bireyleri yarışma ortamına sokma yönünden *ikna etme* becerileriyle de ilişkilendirilebilir.

2.a. “Yürekler” şiirine hazırlık çalışmaları olarak öğrencilerin bulundukları yerdeki mimari eserlerin fotoğraflarını çekmeleri ve metnin 6. etkinliğinde bu mimari eseri tanıtan bir sunum hazırlamaları istenmektedir. Öğrencinin yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmeleri Coğrafya Öğretim Programında (2011) ele alınan bir kazanım olmakla birlikte çevresindeki mimari eserleri araştırması pazar araştırması yapma becerisi ile

ilişkilendirilebilir. Öğrencinin bir plan dâhilinde sunum hazırlaması ve bu sunumu sunması *plan yapma ve uygulama* becerilerini kullanmasını gerektirmektedir.

2.b. “Yürekler” şiirinin son etkinliğinde öğrencilerin Vakıflar Genel Müdürlüğünün internet sitesinden bilgi edinmesi beklenmekte ve bu bilgiler ışığında “tarihi eserlerin korunması” konusunda grup halinde bilgilendirici bir metin yazmaları beklenmektedir. Öğrenciler bu sunumu hazırlayabilmek için kaynak araştırması yapacaklardır. Grup içinde olumlu davranışlar sergileyerek sunumlarını gerçekleştirecek olmaları girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir. Sunumun giriş- gelişme- sonuç bölümlerini uygun bir plan dâhilinde gerçekleşmesi gerektiğinden *plan yapma ve planı uygulama* becerileri de bu etkinlik için düşünülebilir. Sunumlarında gerekli olabilecek olan bilgilerin toplanması sırasında uygun kaynak araştırması alt becerilerden *pazar araştırması* ile ilişkilendirilebilir.

8. Tema “Vatandaşlık”

1.a. “Kurtla Köpek” fablında bir kurdun köpek kadar iri yarı olmak istemesi bunun üzerine köpekle anlaşma yapması; ancak köpeğin boynundaki tasma izini gördükten sonra birilerine hizmet ederek doymak yerine özgür bir şekilde aç kalmayı tercih etmesi anlatılmaktadır. Metnin anlama sorularında “Kurdun yerinde siz olsaydınız bu teklif karşısında ne yapardınız ve metindeki kahramanlardan hangisinin yerinde olmak isterdiniz?” soruları yer almaktadır. Öğrencinin kendisini kurdun yerine koyarak ifade etmesi empati yeteneğini kuvvetlendirmenin yanı sıra özgürlük ile ilgili düşüncelerini de geliştirecektir.

Bu etkinlik öğrenciyi empati yapmaya yönelttiğinden girişimcilik alt becerilerinden *empati yapma* ile ilişkilendirilir.

2.a. “Nazilli Destanı” metnine geçiş yapmadan önce öğrencilerden çevrelerindeki bir imalathaneyi gezmeleri, bu imalathanede üretilen ürünün miktarını, imalathanede çalışan sayısını, kullanılan ham madde miktarını vb. not etmeleri istenmektedir.

Okul dışı çevrelerde etkinliklerin yapılması öğrenmeyi daha verimli ve kalıcı hale getiren zengin öğretim kaynaklarıdır. Okul dışı çevreler öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunmasının yanı sıra çocuklar bu yerlere yapılan gezilerle

ait oldukları topluma ve sosyal yaşama öğrenci olarak katıldıklarında sorumluluklarının bilincine daha fazla varabilirler (Demir, 2007; Özgen, 2011; Bozdoğan vd, 2015).

Öğrenciler günlük hayatlarında kullandıkları ürünlerin nasıl üretildiğini, bu ürünlerin hangi süreçlerden geçtiğini ve bunların okulda öğrendikleri kavramlarla nasıl ilişkili olduğunu düzenlenebilecek fabrika vb. alan gezileriyle öğrenebilirler (Laçın Şimşek, 2011). Bu tarz gezilerin düzenlenmesi öğrencilerin ekonomik bilinç seviyesinin artmasını sağlamaktadır. Metin ve metne hazırlık çalışması direkt olarak girişimcilik ile ilgili olmakla birlikte *pazarlama*, *pazar araştırması* yapma gibi alt becerilerin kazanımına yöneliktir.

2.b. “Nazilli Destanı” metninin 5. etkinliğinde yaratıcı konuşma tekniği kullanılarak üretim ve gelecek konulu bir konuşma yapılması beklenmektedir. Gıda, giyim, teknoloji, sanayi gibi tüm üretimlerin amacı bireylere ve ülkeye katkı sağlamaktır. Çünkü üretilen her ürün, insan hayatını kolaylaştırmak amacıyla yapılmaktadır. Ülkelerin geleceği kendi kendine yetebilen bir toplum olmaktan geçer. Bir ülkede üretilen ürünler o ülkeye ne kadar yetiyorsa ülke, ekonomik anlamda o kadar bağımsızdır bu sebeple üretime destek verilmelidir.

Öğrencilerin bu konu hakkında yaratıcı konuşma yapmaları onların üretim ruhunu geliştirerek ekonomik kalkınma sürecinde her bir bireyin fikrinin önemli olabileceğini de vurgulamaktadır. Öğrenciler bir diğer arkadaşının konuşmasının üzerine eklemeler yaparak konuşacağından ortaya ekonomik anlamda kalkınabilmek için çeşitli çözüm yolları da çıkmış olacaktır. Etkinlik *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.c. “Nazilli Destanı” metninin son etkinliğinde inceleme yapılan imalathane ile ilgili yazı yazılması istenmektedir. İmalathaneyi ya da fabrikayı gezen, gören öğrenci edindiği deneyimi yazıya aktarırken hem öğrendiklerini pekiştirmiş olacak hem de planlı bir şekilde gezi yazısı yazmış olacaktır. Etkinlik *plan yapma* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

3. “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” şiirinin 5. etkinliğinde “meslekler, Türkiye ve gelecek” kelimeleri düşünülerek “ülkemizi çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmak” için neler yapılabileceği hakkında öğrencilerden bir beyin fırtınası

yapmaları ve “gelecekte yapmak istedikleri meslek ve bu meslekle ülkemizin kalkınması için yapabilecekleri” konusunda konuşmaları istenmektedir.

Öğrencilerin geleceğin meslekleri hakkında bilgi sahibi olmaları, bu mesleklerin uygulanma alanlarını bilmeleri hem kişisel gelişimlerine hem de mesleki bilince pozitif etkileri bulunmaktadır. İnsanın yetenek ve isteklerine uygun meslek seçmesi hem bireyin mutluluğunu sağlaması hem de ülke ekonomisine katkıda bulunması açısından çok önemlidir (Razon, t.y.). Ülkemizi çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmak için her öğrenciden farklı çözüm önerileri gelecektir. Bu da problem çözme becerilerine katkı sağlamış olacaktır. Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme ve plan yapma ve uygulama* becerilerini geliştirmiş olacaktır.

Yapılan incelemeler sonunda 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 184 etkinlikten 34’ünün girişimcilik becerisi içerdiği görülmektedir. Bu etkinliklerde toplamda 64 adet alt beceri yer almaktadır. Alt beceriler etkinliklerle uyumlu özellikler göstermektedir. İncelenen 34 etkinlik MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerileriyle uyum gösterse de çoğu etkinlik empati kurma, insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme, plan yapma ve uygulama becerileriyle ilişkilidir. Plan yapma ve uygulama becerilerinin yer aldığı etkinlikler sunum hazırlama, konuşma yapma, afiş hazırlama gibi standart etkinlikler olmakla birlikte girişimcilik değerini tam olarak ortaya çıkaracak nitelik taşımamaktadırlar. Bu sebeple girişimcilik kavramı için yaratıcı düşünce ile ortaya ürün çıkarma, ekonomik değeri olan bir fikir bulma, bir ürünün hangi ortamda daha iyi pazarlanabileceğini sezme gibi beceriler düşünüldüğünde etkinliklerin girişimcilik becerisi için yetersiz olduğu ifade edilmektedir. “Bilim ve Teknoloji” temasının içinde yer alan “Buldum... Buldum...” metninde öğrencilerden kendilerini bilim adamı yerine koyarak bir icadını tanıtmaları istenmektedir. Öğrencinin halihazırda var olan bilgiyi araştırıp bulması, bunu empati kurarak anlatması öğrencinin yaratıcılığının gelişmesini sağlayacak bir etkinlik olduğu düşünülmemektedir. Bu metin için var olan bir problem durumunda öğrencilerden bir ürün ya da fikir geliştirmeleri ve bu fikri ya da ürünü öğrencinin yaşadığı bölgede nasıl duyuracağını planlanmasının istendiği bir etkinlik oluşturulabilirdi.

6. sınıf Türkçe ders kitabında girişimcilik alt becerilerini içeren etkinlikler öğrenme alanlarında düzensiz bir dağılım göstermektedir. Çoğu etkinlikte girişimcilik alt becerileri direkt olarak değil dolaylı yoldan sezdirilmekte, etkinlikler metinle uyum gösterse de sürekli aynı tip soru ve yönlendirmelerden oluşan bir döngü içerisinde. Konuşma, yazma ve sunum planı yapma, birey- çevre ilişkisi ön planda tutularak bireyin çevresinde yer alan mekânları tanıtmaya, duyuru metni ve broşürler hazırlama, var olan problem için çözüm yolları sunma girişimcilik becerileri içeren etkinliklerden bazılarıdır.

5.3.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

GİRİŞİMCİLİK ALT BECERİLERİ	1.TEMA	2.TEMA	3.TEMA	4.TEMA	5.TEMA	6.TEMA	7.TEMA	8.TEMA	TOPLAM
	f	f	F	f	f	f	f	f	
Empati kurma	1						1		2
İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme	2	4	2	1	1	2	4	1	17
Plan yapma ve Planlarını uygulayabilme	3	1		1	1	2		4	12
Risk alma						1		1	2
Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme					1			1	2
Ürünü planlama ve üretme	2		1		1			2	6
Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme		1		1	1	1	1	2	7
TOPLAM	8	6	3	3	5	6	6	11	48

Tablo 5.3.3. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.3.3’de 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin etkinliklerinde yer alan girişimcilik alt becerileri yer almaktadır. Tabloda insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme ve plan yapma ve uygulama alt becerilerinin dışında tüm girişimcilik alt becerilerinin çok az sayıda yer aldığı görülmektedir. En çok girişimcilik becerisi içeren etkinliğin bulunduğu tema “Bilim ve Teknoloji” teması olarak belirlenmiştir. Bu tema içerisinde 24 etkinlikten 6’sında toplamda 11 adet alt girişimcilik becerisi tespit edilmiştir. Girişimcilik becerisi içeren etkinlik sayısının en

az olduğu tema ise 1 etkinlik ile “Milli Kùltürümüz” temasıdır. 1 etkinlikte 3 adet girişimcilik alt becerisi bulunmaktadır.

Metinler çoğunlukla sunum yapma, konuşma yapma, bir konu hakkında araştırma yapma gibi etkinliklerle tamamlanmıştır. 7. sınıf metin etkinliklerinde direkt olarak girişimcilik becerisi içeren etkinlikler çok az yer almaktadır. Etkinliklerde metinler ve metne hazırlık soruları ile ilişkilendirme yapıldığında dolaylı olarak girişimcilik alt becerileri bulmak mümkündür.

Tüm seviyeler incelendiğinde etkinliklerde en az girişimcilik alt becerisi içeren seviyenin 7. sınıf olduğu belirlenmiştir. Müfredat programına göre tartışarak okuma yönteminin uygulanmaya başladığı bu sınıf seviyesinde hiçbir metin bu yöntemle okunmaya yönlendirilmemekle birlikte (Erkal ve Çağrıtekin, 2020: 443) girişimcilik dendiğinde akla ilk gelen “üretim” kavramı ile ilgili olarak da yeterli düzeyde etkinliğe rastlanmamıştır.

5.3.3.1. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri

1. Tema “Erdemler”

1.a. “Karanfiller ve Domates Suyu” metninden hareketle “çalışmanın önemi” ile ilgili bir afiş hazırlanması istenmektedir.

Tanıtlar, reklam çalışmaları gibi organizasyonların en önemli unsurlarından biri olan afişler, eğitim hayatında da öğrencinin yaratıcılık becerisini ön plana çıkaran bir etkinliktir. Bir afişin hazırlanabilmesi için öğrencinin konu için bir slogan belirlemesi ve bu doğrultuda resimler yapması beklenmektedir.

Bu etkinlik ile öğrencilerin afiş yapması girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama* ve *üretme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Ninenin Kitabı” isimli metnin çalışmalarında öğrencilere “Bir kitap yazmış olsaydınız kitabın adı ve konusu ne olurdu?” sorusu sorulmaktadır.

“Ninenin Kitabı” metni yaşlı bir kadının son günlerinde kendi çabasıyla kitap yazma ve kitabını bastırma sürecini anlatan bir hikâyedir. Öğrenciler metin etkinlikleri öncesinde metni okuyup anlamlandırdıkları için bu etkinlik ile birlikte kitap yazma düşüncesine kapılabilirler.

Bu etkinlik ile öğrencilerde kitap yazma düşüncesinin oluşması girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma, uygulama ve üretme* becerileriyle ilişkilendirilebilir.

2.b. “Ninenin Kitabı” metni etkinliklerinde öğrenciden “yardımlaşmanın önemi” konulu konuşma hazırlaması ve bunu arkadaşlarına sunması istenmektedir.

İnsan ilişkileri her alanda olduğu gibi girişimcilik alanında da vazgeçilmez bir unsurdur. Yardımlaşmak, insani ilişkileri olumlu hale getiren bir değerdir. Sönmez ve Akıncan’a göre (2013: 96) yardımseverlik ihtiyaç sahibi insanlara yardım etme, ihtiyaçlarını karşılama, onların yanlarında olma ve onların üzüntülerini paylaşmak gibi duyguları kapsamaktadır. Sosyal değerler kapsamında ele alınan yardımseverlik, toplumu kaynaştıran ve birlik beraberliğimizi güçlendiren bir değer olmakla birlikte bu değerın korunması ancak sevgi ve kardeşlik bağının daimi olması ile mümkündür.

Bu etkinlik yardımlaşmanın önemini dile getirdiğinden girişimcilik alt becerilerinden olan *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* ile ilgilidir. Konuşmasını yapmadan önce bu konu hakkında hazırlık yapması *plan yapma* becerisiyle ilişkilendirilebilir.

3.a. “Baba, Bana Bir Şiir Bul” isimli şiirin okuduğunu anlama etkinliklerinde öğrenciden kendisini şairin yerine koymasını isteyerek babasından isteklerde bulunması beklenmektedir.

Öğrencinin kendisini bir başkasının yerine koyarak ifade etmesi empati yeteneğini kuvvetlendirir. Empati yapmak insan ilişkilerini olumlu etkileyen bir durumdur.

Bu etkinlik öğrenciyi empati yapmaya yönelttiğinden girişimcilik alt becerilerinden *empati yapma* ile ilişkilendirilir.

3.b. “Baba, Bana Bir Şiir Bul” isimli şiir etkinliklerinde öğrencilerden barış, mutluluk, dostluk, çocuk ve gelecek sözcüklerinden hareketle yeni bir şiir oluşturmaları beklenmektedir.

İnsan ilişkilerinin olumlu ve düzenli olmadığı ülkelerde gelişim faaliyetleri de aksaklık gösterebilir. Bu sebeple tüm ekonomik değerlerden önce insani değerlerin farkında ve bilincinde olunmalıdır.

Bu etkinlik öğrencileri barış içinde yaşanan bir gelecek düşünmeye yönelttiği için girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkilerine uyumlu davranış gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2. Tema “Millî Mücadele ve Atatürk”

1.a. “Atatürk ve Köylü”, “Atatürk ve Halk” metnlerinin etkinliğinde metinden hareketle Atatürk’te hangi kişilik özelliklerinin bulunduğu sorusu yer almaktadır.

Metinlerde Atatürk’ün fidan dikme ve Ankara’yı yeşillendirme faaliyetleri anlatılmaktadır. Köylülerin toprağın kıraç olduğunu, fidan tutmayacağını belirtmelerine rağmen Atatürk’ün ısrarları göz önüne çıkartılmaktadır. Atatürk’ün kararlılığı ve köylülerle kurduğu samimi iletişimlere ortaya koyan metinde Atatürk’ün arazi araştırmalarına katıldığı da gözlenmektedir. Risk alarak kurak arazileri yeşillendirmeye çalışması örnek bir girişimcilik çalışmasıdır.

Bu etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme, plan yapma ve uygulama, pazar araştırması yapma* becerileriyle uyumludur.

1.b. Atatürk’ün millet sevgisiyle ilgili konuşma yapılmasının istendiği etkinlikte *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisine yer verilmiştir.

1.c. Cephe gerisinde askerlere yemek dağıtımı ve ekmeklerini paylaşan Mehmetçiklerin fotoğraflarının olduğu etkinlikte görsellerden hareketle kompozisyon yazılması beklenmektedir. Millî Mücadele Döneminde yardımlaşma ve dayanışma bu dönemin en önemli boyutunu ifade etmektedir. Bu dönemde Türk milleti vatani kurtarma uğruna aç kalmayı göze alarak gerek orduya yemek ve giyecek yardımında bulunarak gerekse cephe önünde ve arkasında yardım ederek bu mücadelede başarı elde etmişlerdir.

Girişimciliğin *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisiyle ilişkilendirilebilen bu etkinlik girişimcilik özelliklerini yansıtmaktadır.

1.d. Atatürk’e olan sevginin mektup şeklinde dile getirilmesinin beklendiği etkinlik *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisi için düşünülebilir.

3. Tema “Duygular”

1.a. “Meşe ile Saz” şiiri etkinliğinde karikatürün yorumlanması beklenmektedir. Karikatür egoya sahip olan bir aslanın sonradan kendine çok güvenmemesi gerektiğini anlatan bir karikatürdür. Ego olmak ve kendini her ortamda övmeye çalışmak insan ilişkilerini yıpratıcı bir davranıştır.

Karikatür *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Küçük Çocuk” isimli metin ezberci öğretmen ile yapılandırmacı öğretmen arasındaki farkların öğrencilere yansımaları konu edinmektedir. Öğrencilerin girişimini engelleyen ezberci öğretmen bireyin kendi inisiyatifi ölçüsünde bağımsız hareket etme hakkını elinden almaktadır. Metin özerk olma, yaratıcı ifade gücünü kullanma gibi becerileri ön plana çıkarmaktadır.

Öğrencileri sınırlandırmak onların öz güvenlerini yok eder ana fikrini taşıyan şiir girişimcilik alt becerilerinden *üretme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

3.a. “Yıkma Kolay” metnin anlama sorularında yapıcı ve yıkıcı insanlar arasındaki farkların bulunması beklenmektedir. Bu etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisiyle ilişkilendirilebilir.

4. Tema Millî Kültürümüz

1. “İstiklal Marşı’nın Kabulü” isimli metnin 6. etkinliğinde öğrencilerden grup oluşturarak Mehmet Akif Ersoy hakkında sunum yapmaları istenmektedir. Öğrenciler bu sunumu hazırlayabilmek için kendi ön bilgileri yanında çeşitli kaynaklardan araştırma yapacaklardır. Grup içinde olumlu davranışlar sergileyerek sunumlarını gerçekleştirecek ve öz değerlendirmelerini yapacaklardır.

Öğrencilerin grup ile uyumlu davranış göstermeleri girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir. Sunumun giriş- gelişme- sonuç bölümlerini uygun bir plan dâhilinde yapmaları gerektiğinden *plan yapma ve planı uygulama* becerileri de bu etkinlik için düşünülebilir. Sunumlarında gerekli olabilecek olan bilgilerin toplanması

sırasında uygun kaynak araştırması alt becerilerden *pazar araştırması* ile ilişkilendirilebilir.

5. Tema Doğa ve Evren

1.a. “Küçük Yunus” metninin 8. etkinliğinde sosyal sorumluluk projesi haber metni yer almakta öğrencilerin bu metin üzerine tartışmaları beklenmektedir.

“Proje, Büyükşehir Belediyesinin katkılarıyla gerçekleştirilecek. Proje kapsamında, başlangıçta il merkezindeki 11 ortaokulun öğrencileri, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında Kent Müzesi, atık su arıtma, içme suyu ve katı atık tesislerinde ağırlanacak.” (Kısaltılmıştır.) (Erkal ve Erkal, 2019:138)

Haber metni öğrencilerin çevrenin korunmasına yönelik bazı tesisleri tanımalarının önemli olduğunu belirtip bu sebeple bu tesislere geziler düzenleneceğini bildiren bir metindir. Metinde öğrencilerin tesis gezisi için plan yapma ve bu planları uygulamalarından bahsedilmektedir.

Metin, bu metni okuyan öğrenciler için girişimcilik duygularını harekete geçiren bir metin olmakla birlikte çevrenin korunmasına yönelik birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmenin önemini de ifade etmektedir.

Bu etkinlik öğrencilerde girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama, insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* ve çevre bilincini artıran tesislerin yerlerini görmeye yönlendiren ifadeler içerdiğinden *pazar araştırması* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

1.b. Geri dönüşüm ile ilgili bilgilerin yer aldığı “Küçük Yunus” metninin 9. etkinliği direkt olmasa da dolaylı yoldan girişimcilik alt becerilerine sahiptir. Girişimciliğe yönlendiren ifadeler aşağıdaki gibidir:

“Bir ton kullanılmış kâğıt geri kazanıldığında 17 adet çam ağacının kesilmesinin önlenebileceğini, her bir ton cam için yaklaşık 100 litre petrolden tasarruf edilebileceğini, plastik ambalaj atıklarının yıkanıp granül hâline dönüştürülerek ikincil ürün üretim için ham madde elde edildiğini ve sera örtüsü, plastik torba, marley, pis su borusu, elyaf ve dolgu malzemesi, araba yedek parçası gibi birçok malzemenin yapımında kullanıldığını biliyor muydunuz?” (Erkal ve Erkal, 2019:139) sorusu

öğrenciler için dikkat çekici olmakla birlikte geri dönüşümün önemini de vurgulamaktadır.

Geri dönüşümün faydaları hakkında konuşma yapması istenen öğrenciler metinden yararlanarak yeni bir ürün fikrini benimseyeceklerdir. Bu etkinlikten sonra öğretmenin öğrencilerden geri dönüşüm ile yapılabilecek eşyalar istemesiyle öğrencilerin üretme becerileri ön plana çıkacaktır. Sınıfına kâğıt atık kutusu yapması düşünmesi, plastik süt kaplarından kalemlik, oyuncak, saksı yapması hem yaratıcılık becerisini hem de girişimcilik alt becerilerinden *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama ve üretme* becerilerini geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

6. Tema Sanat

1.a. “Anadolu Davulu” isimli metin Anadolu’da davulların hangi durumlarda çalındığını konu edinmiştir. Bu metnin 10. etkinliğinde geleneksel müzik aletlerimizin görsellerine yer verilerek öğrencinin bir yazı yazması beklenmektedir. Bu etkinlik öğrencinin kendi yöresini, yaşadığı bölgeyi tanıması ve bu bölgeye göre uyumlu davranışlar sergilemesi açısından girişimcilik becerisine örnek gösterilebilir.

Girişimcilik alt becerilerinden yazının yazılması öncesinde plan yapması sebebiyle *plan yapma ve uygulama*; yaşadığı bölgenin müzik aletlerini tanıması ve bölgeye uyumlu davranışlar göstermesi açısından *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Sazıma” isimli şiirin 5. etkinliğinde Adana’da düzenlenen Portakal Çiçeği Festivali’ne gitmek isteyen öğrencilerin sosyal platformdaki yazışmaları örnek olarak verilip öğrencilerden bölgelerindeki bir sanat etkinliği için davet planlamaları istenmektedir.

Yönerge: “Aşağıdaki sosyal medya yazışmasını inceleyiniz.”

Yönerge: “Siz de yaşadığınız şehirde yapılan bir sanat etkinliğine e-posta aracılığıyla arkadaşlarınızı davet ediniz.” (Erkal ve Erkal, 2019:176)

Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım göstermek öğrencilerin iletişim ve girişimcilik becerilerini etkilemektedir. Bu etkinlikte öğrencilerden bölgelerindeki bir sanat etkinliği için davet planlamaları istemek *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar*

gösterme, plan yapma ve uygulama ve pazar araştırması yapma becerilerini ön plana çıkarmaktadır. Çünkü öğrencinin bu daveti yapabilmesi için öncelikle bölgesindeki var olan sanat ve kültür etkinliklerini araştırması ve öğrenmesi, bunlardan kendi yaş grubu için uygun olanı seçebilmesi, arkadaşlarını ikna edici bir dil kullanarak davet etmesi ve faaliyet için plan yapması gerekmektedir.

3.a. “Karagöz ile Hacivat” metninin son etkinliğinde öğrencilere hikâye haritası verilmiş olup bu unsurları kullanarak bir metin yazmaları beklenmektedir. Sonbahar mevsiminde arkadaşların balık tutmaya gidip fırtınaya yakalanmalarının konu edinilmesi istenen metinde çocukların risk aldıkları görülmektedir.

Mevsim sonbahar olmasına ve her an yağmur yağabileceğinin bilinmesine rağmen çocukların risk alarak balık tutmaya gitmelerinin konu olduğu etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *risk alma* ile ilişkilendirilebilir.

7. Tema Kişisel Gelişim

1.a. “Ağaç ve Sen” şiirinin 5. etkinliğinde öz denetim, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, dürüstlük gibi anahtar sözcüklerle bir şiir yazılması beklenmektedir.

İnsan ilişkilerinin temelini oluşturan bu sözcükler öğrencilerin değerlerini hatırlamalarını sağlamaktadır. Bu etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Bazı İnsanlar” isimli metnin 3. etkinliğinde metni anlama ve değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Cevaplanması istenen sorular insan ilişkileriyle ilgili cevaplar barındıran sorulardır.

Bu etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

3.a.

5.3.Görsel: Bazı İnsanlar Metni Karikatür Örneği (Erkal ve Erkal, 2109: 213)

“Bazı İnsanlar” isimli metnin 8. etkinliğinde öğrencilerin görsellerden hareketle yorum yapmaları beklenmektedir. Metnin içeriği göz önünde bulundurulduğunda insanların kendi içinde yatan gücü, ortaya çıkartamadıkları esas güçlerinin farkında olamadıkları yorumunda bulunulabilir.

Bu görseller öğrencilerin kendi içindeki yetenek ve becerilerle tanışmalarına fırsat yaratabilecek niteliktedir. Bazı öğrencilerin girişimcilik ruhunu ön plana çıkartabilecek olan görseller girişimcilik becerisi ile ilişkilendirilebilir.

4.a. “Karamsar ve İyimser Bakış Açısı” metninin 5. etkinliğinde öğrencilerden örnek bir durum karşısında çözüm önerileri üretmeleri beklenmektedir.

Örnek Olay: “Okulunuzda öğrenci temsilciliği için demokratik bir seçim yapılacağı okul yönetimi tarafından duyurulmuştur. Sınıf arkadaşlarınızın büyük çoğunluğu, öğrenci temsilciliğinde sizin en yakın arkadaşınızın iyi bir aday olacağını düşünüyor. Ancak siz de kendinizi daha iyi bir aday olarak görüyorsunuz. Bu durumda öğrenci temsilciliği için adaylığınızı devam mı ettirirsiniz, yoksa adaylıktan çekilir misiniz?” (Erkal ve Erkal, 2019: 220)

Sorun karşısında öğrencilerden tarafsız, duygusal, kötümser, iyimser, yenilikçi ve kontrollü bakış açılarıyla çözümler üretilecektir.

Örnek olaydaki kişi, kendisini daha iyi bir aday olarak gördüğü ve seçimlere başvurmak istediği için girişimci özelliklere sahip bir birey olarak karşımıza çıkar. Bu durumun kontrollü olarak atlatılabilmesi için öncelikle insan ilişkilerine uygun bir biçimde iletişim kurulması ve kelimelerin özenle seçilmesi gerekmektedir. En yakın arkadaşıyla rakip olacağından insan ilişkilerine uyumlu davranışlar göstermesi kişinin yararına olacaktır. *İkna etme* becerisinin ön plana çıkartılacağı etkinlikte öğrencinin kendi özelliklerini ve okul için neler yapabileceğini ifade edebilmesi için düşüncelerini iyi pazarlayabilmesi gerekmektedir.

Bu etkinlik girişimciliğin *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* ve *pazarlayabilme* alt becerileriyle ilişkilendirilebilir.

4.b. “Karamsar ve İyimser Bakış Açısı” metninin 8. etkinliğinde empati, iş birliği, saygı, dayanışma, eşitlik ve zaman yönetimi kelimeleri kullanılarak hikâye yazılması istenmiştir.

İnsan ilişkileri ve empati kavramlarının ön plana çıktığı etkinlik *insan ilişkilerine uyumlu davranışlar gösterme* ve *empati kurma* girişimcilik alt becerilerini içermektedir.

8. Tema Bilim ve Teknoloji

1.a. “Ampulün İlk Yanışı” isimli metinde Thomas Edison’un ampulü yakma serüveni ve girişimleri anlatılmaktadır. Metnin ikinci etkinliğinde metni anlama sorularına yer verilmiştir. Edison’un doğru maddeyi bulmak için hangi denemeleri yaptığı ve bu sorununa nasıl bir çözüm bulduğu bu sorular arasındadır. Etkinlikle öğrencilere *plan yapma* ve *planlarını uygulayabilme*, *üretme* ve *pazarlayabilme* girişimcilik alt boyutları dolaylı yoldan sezdirildiği düşünülmektedir.

1.b.

5.4.Görsel: Ampulün İlk Yanışı (Erkal ve Erkal, 2109: 237)

“Ampulün İlk Yanışı” metninin dördüncü etkinliğinde Thomas Edison’un bir sözü ve yukarıdaki görsel yer almaktadır. Öğrencilerden bu görsel ve özdeyişin metinle ilgili olup olmadığının tartışılması istenmektedir.

Girişimci insanların bir özelliği olan pes etmeme, Edison için de geçerlidir. Metinde denenen bin yolun aslında işe yaramayan bin yol olduğu bu sebeple hedefe ulaşmak için denemekten vazgeçilmemesi gerektiği ve her zaman bir çıkış yolu bulunduğu bahsedilmektedir. Görselde de başarıya ulaşabilmek için hedeflerinden vazgeçmemenin öneminden bahsedilmektedir. *Plan yapma* ve *bunları uygulayabilme* girişimcilik alt becerileriyle ilişkilendirilebilen bu etkinlik girişimci ve başarılı insanların özelliklerinin vurgulanması ile de önem taşımaktadır.

1.c. Yönerge: “Sizce yapılmış en önemli icat hangisidir? Nedenini de belirterek aşağıya yazınız.”

Yönerge: “*Toplumsal belli bir ihtiyacına yönelik yapılması gereken yeni bir icat olduğunu düşünüyor musunuz? Bu icat ne olabilir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.*” (Erkal ve Erkal, 2019:240)

“Ampulün İlk Yanışı” metninin bu etkinliğinde iki yönergeyi birlikte düşünmek gereklidir. Öğrenci ilk yönergede bugüne kadar icat edilmiş tüm nesneleri hatırlayarak bu icatların toplum hayatına olan faydalarını ya da zararlarını düşünecektir. Bununla birlikte toplumun yeni bir icada ihtiyacının olup olmadığının belirlenmesi girişimcilik alt becerilerinden *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisiyle ilişkilendirilebilir. Öğrenci bu icadı düşündüğünde nasıl yapılacağının planlanması, ürünün meydana çıkarılması, pazarlanması gibi becerilere yönelten sorular da sorulabilir.

Etkinlik doğrudan *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme*; dolaylı yoldan ise *plan yapma ve uygulama, üretme ve pazarlayabilme* becerisiyle ilişkilidir.

2.a. “İbni Sina” metninin dördüncü etkinliğinde ilk yardım temel uygulamalarını içeren bir talimatname yer almaktadır. Etkinlik ilk yardımla ilgili plan ve uygulamaları içerdiğinden girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama* becerisiyle ilişkilidir.

Etkinlikteki talimat ve bu talimat benzeri hazırlanan ve belirli konularda uygulama adımları içeren talimatnameler insan hayatını kolaylaştırıcı materyallerdir. Bir amaca ulaşabilmek için yardımcı kaynak görevi görürler. Etkinlik İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik becerilerinden *amaca ulaşmak için aktif olma* becerisiyle de ilişkilidir.

2.b. “İbni Sina” metninin son etkinliğinde öğrencilerden zorluklar karşısında nasıl bir tutum içinde olmamız gerektiğiyle ilgili kısa bir yazı yazılması istenmektedir. Örnek tutum olarak İbni Sina’nın “Ben matematikten korkacağıma matematik benden korksun.” sözü yer almaktadır.

Zorluklar ve olumsuz durumlar karşısında yılmamak ve mücadele etmek girişimci ve başarılı insanların özellikleri arasında yer almaktadır. Zorluklarla başa çıkabilmek içimizdeki gücün ve potansiyelin farkında olmakla orantılıdır. Hayatımızda neleri yapıp neleri yapamayacağımızın farkında olarak hedef ve

planlarımızı bu ölçüde belirlemek gerektir. Gerektiğinde risk alabilmek, konu ile ilgili planlar yapıp bu planları uygulamaya koymak zor durumlarda başvuracağımız yollar olacaktır.

Bu etkinlik zorluklar karşısında yeni çözüm yolları arayabilmek ve zorlukların üstüne gitmek açısından öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabilecek bir etkinliktir. *Risk alma, plan yapma ve uygulama* girişimcilik alt becerileriyle ilişkilendirilebilir.

3.a.

5.5. Görsel: Aile İçi İletişimsizlik (Erkal ve Erkal, 2109: 237)

“Işıkla Haberleşenler” metninin son etkinliğinde görselden hareketle öğrencilerin teknolojinin gelişimi ile aile içi iletişime olumsuz etkilerinin anlatılacağı kısa bir yazı yazmaları istenmektedir.

Görselde evdeki her bireyin kendi iç dünyasına çekildiği, evdeki iletişimin sıfırlandığı bir tasvir yer almaktadır. Özellikle çocuklar açısından duygusal, zihinsel ve sosyal bir boşluğa sebep olan teknoloji ebeveynler tarafından da kanıksanmakta ve iletişime, sevgiye aç bir aile ortamı yaratmaktadır. Bu düzenin tersine dönebilmesi ancak insan ilişkilerinin uyumlu hale getirilmesi ile mümkün olacaktır.

Bu etkinlik, *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisini ön plana çıkartan ve bu becerinin önemini vurgulayan bir etkinliktir.

Yapılan incelemeler sonunda 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 202 etkinlikten 29’unun girişimcilik becerisi içerdiği görülmüştür. Bu etkinliklerde toplamda 48 adet alt beceri yer almaktadır. İncelenen 29 etkinlik MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerileriyle uyum göstermekte ancak tüm becerileri doğrudan

kapsamamaktadır. Etkinliklerin büyük çoğunluğu insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme ve plan yapma ve uygulama becerileriyle ilişkilidir. Bu becerileri içeren etkinlikler bilişsel anlamda çoğunlukla bilgi, kavrama ve uygulama alanları için uygundur. Bu sebeple girişimcilik kavramı sentez (yaratma), değerlendirme alanları içinde düşünülecek olduğunda metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi için yetersiz olduğu ifade edilmektedir.

“Bilim ve Teknoloji” temasının içindeki “Ampulün İlk Yanışı” metninde öğrencinin içinde bulunduğu toplumda yeni bir icada ihtiyaç olup olmadığını belirlemesi girişimcilik alt becerilerinden direkt olarak herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme becerisiyle ilişkilendirilebilmektedir. Ancak diğer kademelerdeki etkinliklerle benzer olarak dolaylı yoldan bazı girişimcilik becerilerini içermektedir. Etkinlikte yalnızca bu yeni icadın ne olabileceği değil bu icadın ne işe yarayacağı, bunun için gerekli olan malzemeler, nerelerde pazarlanabileceği, kimlere satılabileceği, bu icadın bir prototipinin yapılması gibi soruların yöneltilmesi etkinliği girişimcilik becerisi yönünden daha etkili olması beklenmektedir.

Geri dönüşüm ile ilgili bilgilerin yer aldığı “Küçük Yunus” metninde de dolaylı yoldan girişimcilik alt becerilerine yönlendirmeler bulunmaktadır. Etkinlikte yalnızca öğrencilerden geri dönüşümün faydaları hakkında konuşma yapmaları istenmektedir. Ancak bu etkinlikten sonra öğrencilerden sınıfları ya da okulları için bir proje oluşturmaları ve öğrencileri bilgilendirme metinleri hazırlayarak geri dönüşüm kutuları yapmaları, arkadaşları ile oluşturulan bu kutuların ya da geri dönüştürülmüş farklı materyallerin bir kermeste satılarak okula katkı sağlanması düşünülebilecek farklı etkinlikler arasındadır. Bu şekilde etkinliklerin girişimcilik açısından daha etkili olmakla birlikte öğrenci açısından da dikkat çekici ve istek uyandırıcı hale getirilebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte “Doğa ve Evren” teması içinde öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanarak üretim yapabilecekleri etkinlikler yerine birbirinin tekrarı konumunda bulunan birden fazla klasik dilbilgisi etkinlikleri yer almıştır.

Genel olarak etkinliklerin çoğu birbirine benzer özellikler göstermektedir. Etkinliklerde insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme becerisinin ön plana

çıkacağı göz önünde bulundurulduğunda metin tür, içerik ve etkinliklerinin 7. sınıf öğrencileri için yetersiz olduğu ifade edilebilir. İnsan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme becerisi her temada en az bir etkinlikte yer almaktayken; empati kurma, risk alma ve herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme becerisi yalnızca 2 temada yer alan becerilerdendir. Buradan hareketle girişimcilik becerisinin 7. sınıf temalarında düzensiz bir dağılım gösterdiği ve etkinliklerde çoğunlukla dolaylı yoldan yer aldığı dikkat çekmektedir.

5.3.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

GİRİŞİMCİLİK ALT BECERİLERİ	1.TEMA	2.TEMA	3.TEMA	4.TEMA	5.TEMA	6.TEMA	7.TEMA	8.TEMA	TOPLAM
	f	f	F	f	f	f	f	f	
Empati kurma	1	1	1				1		4
İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme	3			1		1		5	10
Plan yapma ve Planlarını uygulayabilme	2	2	3		2	5	3	1	18
Risk alma		2							2
Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme	1		3				2	2	8
Ürünü planlama ve üretme			1			2			3
Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme		1	4	1	3	5	1	1	16
TOPLAM	7	6	12	2	5	13	7	9	61

Tablo 5.3.4. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisi ve Temalara Göre Dağılımı

Tablo 5.3.4'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin etkinliklerinde yer alan girişimcilik alt becerileri gösterilmiştir. Tabloda risk alma, empati kurma, ürünü planlama ve üretme becerilerinin çok az sayıda etkinlikte yer aldığı görülmektedir. Buna karşın plan yapma ve uygulama becerisinin Tablo 5.3.1. ile benzerlik gösterdiği, 5. sınıf ile 8. sınıf etkinliklerinin bu beceri açısından benzer olduğu tespit edilmiştir. Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme becerisinin bu sınıf seviyesinde en yüksek olmasındaki sebebin 8. sınıf öğrencilerinin bilişsel düzeylerinin yükselmesi, konuşma becerilerini geliştirerek ikna becerileri kazanması olduğu düşünülmektedir. Keza “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar” isimli metinde öğrencilerden münazara

yapmaları beklenmektedir. Münazaralar, ikna becerilerini geliştiren, öğrencilerde konuşma becerisini geliştiren tartışma yöntemlerindendir. Bir etkinlikte ise öğrenciden doğrudan okul meclisi başkanlığı için ikna edici bir konuşma yapmaları istenmektedir. Iredale ve Motsa tarafından girişimcilik alt becerisi olarak değerlendirilen ikna etme becerisi ve bu becerinin kullanımı öğrencilerin kendini ifade edebilmelerinin yanı sıra yaratıcılıklarının geliştirilmesini ve ürün temelli bir öğrenme stratejisine sahip olmalarını sağlamaktadır (Okur, Süğümlü ve Göçen, 2013:951).

Diğer insanların bakıp göremediği fırsatları bularak bunları bir iş alanına ya da bir fikre dönüştüren kavram girişimcilik olarak düşünüldüğünde yaratma, üretme, ortaya çıkarma, buluş, icat, fikir gibi kelimeler de bu kavramla birlikte düşünülmektedir. 8. sınıf okuma metni etkinlikleri incelemesi sonucunda girişimcilik alt becerilerine en çok “Milli Kültürümüz” temasında; en az ise “Birey ve Toplum” temasında rastlanmaktadır. Üretim ve buluş kavramlarıyla ön plana çıkan “Bilim ve Teknoloji” temasında girişimcilik becerisi içeren 6 etkinlikte toplamda 12 girişimcilik alt becerisi bulunurken; “Milli Kültürümüz” temasında 7 etkinlikte toplamda 13 girişimcilik alt becerisine rastlanmıştır.

5.3.4.1. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Girişimcilik Becerisi İçeren Metin Etkinlik Örnekleri

1. Tema “Erdemler”

1.a. “İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine” metninin 7. etkinliğinde kan vermenin hayat kurtardığını anlatan görseller yer almaktadır. Öğrencilerden bu görsellerden yola çıkarak kan vermenin önemini anlatan konuşma yapmaları istenmektedir. Kan vermenin aşamalarını gösteren görseller bu konu ile ilgili plan ve uygulamaları içerdiğinden girişimcilik alt becerilerinden *plan yapma ve uygulama* becerisiyle ilişkilidir.

Etkinlikteki görseller belirli konularda uygulama adımları içeren resimler olduğundan öğrencileri bilinçlendirmek için hazırlanmıştır. Öğrencilerin bu konu ile ilgili konuşma yapması bir gün kendisinin de kana ihtiyacı olacağı düşüncesini vurgulaması *empati yapma, insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile de ilişkilendirilmiş olur.

1.b. “İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine” metninin 9. etkinliğinde öğrencilerden “sevgi” sözcüğü ile beyin fırtınası yapmaları ve ortaya çıkan sözcüklerden hareketle bilgilendirici bir metin yazmaları istenmektedir. Beyin fırtınası öğrencilerin kelime hazinelerini ortaya çıkaran, yaratıcılıklarını geliştiren bir yöntemdir. Ana çerçevenin “sevgi” olması dolayısıyla etkinlik *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* ve yazı planı hazırlanacağından *plan yapma* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “İnsanla Güzel” şiirinin okuduğunu anlama etkinliklerinde insanların dostlukları ve sevgileri yaşayabilmek için nasıl davranmaları gerektiği öğrencilere sorulmuştur. 8. etkinlikte ise şiirden bir dörtlük verilerek bu dörtlükten hareketle bilgilendirici bir yazı yazılması istenmektedir. Şiirde dünya bu kadar güzelken savaşların ve öfkenin gereksiz olduğu vurgulanmakta ve bu dünyanın tüm nimetlerinin insanlarla birlikte güzel olduğu ifade edilmektedir. Etkinlik İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile ilişkili olmakla birlikte *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile de düşünülebilir.

2.b. “İnsanla Güzel” şiirinin 7. etkinliğinde “Kurabiye Hırsızı” isimli bir metin yer almakta ve öğrencilerden bu metindeki problem için çözüm önerileri üretmeleri beklenmektedir. Metinde bir kadının havaalanında bir adamla birlikte kurabiye yemesi, kadının ön yargısı ve sonunda şaşkınlığı anlatılmaktadır.

Etkinlik *herhangi bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisi ile ilişkili olmakla birlikte İredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile ilişkilidir.

2. Tema “Millî Mücadele ve Atatürk”

1.a. “Bayrağımızın Altında” metninde yaşlı bir kadının Salihli’de genç bir adamla karşılaşması ve yaşadıklarından bahsetmesi ele alınmaktadır. Metnin 1. etkinliğinde okuduğunu anlama soruları yer almakta olup girişimcilik becerilerini içeren bir soru göze çarpmaktadır. “Hatice Nine bayrak sevgisi uğruna nelere katlanmıştır?” sorusu akla direkt olarak risk alma becerisini getirmektedir.

Metinde Hatice Nine kendi bayrağının altına gelebilmek için beş defa muhacir olur, beş defa evi yanar, beş kez düşman bandırasının altından kaçmaya çalışır.

Sonunda sürüne sürüne vatanına varır. Millî Mücadele döneminde her bireyin göstermiş olduğu fedakârlıkları Hatice Nine de gösterir. Yollarda sürünerek ölmeyi göze alır, kendini riske atar ve vatanına kavuşur. Etkinlik girişimcilik alt becerilerinden *risk alma* ile ilişkilendirilebilir.

2.a. “Atatürk ve Müzik” metninde Atatürk’ün müzik inkılabını gerçekleştirmek için yapmış olduğu yenilikler anlatılmaktadır. Atatürk her alanda olduğu gibi müzik alanında da çeşitli değişimler meydana getirmiştir. O dönemlerde müzik ile ilgili yapılan girişimler Saygun’a göre (1982) riskli olarak değerlendirilse de Atatürk bu çalışmaları ile girişimciliğin alt becerilerinden *risk alma* ve *plan yapma ve uygulama* becerilerini ön plana çıkarmıştır.

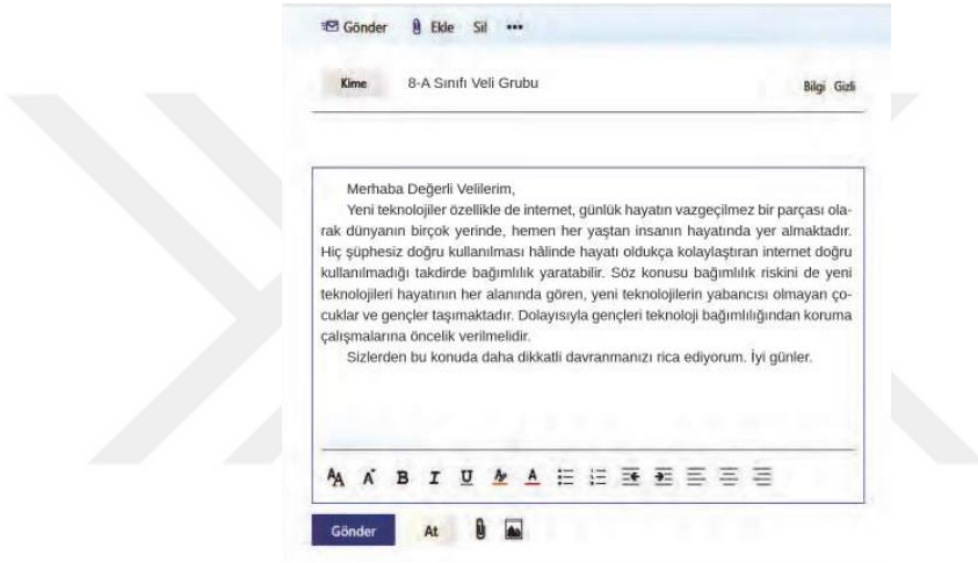
Metnin etkinliğinde metinden yola çıkarak Atatürk’ün bu alanda hangi çalışmaları yapmış olduğu ve “Siz olsaydınız insanların sanata önem vermesi için hangi çalışmaları yapardınız?” soruları yer almaktadır. Öğrenciler bu sorulardan hareketle problem çözme becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra *empati kurma*, *plan yapma*, çevrelerindeki insanların özelliklerini bileceklerinden ve onlara göre düzenleme ve çalışmalar yapacağından *pazar araştırması yapma* becerilerini ön plana çıkarmış olurlar.

2.b. “Atatürk ve Müzik” metninin metne hazırlık çalışmalarında Atatürk’ün dil üzerine yaptığı çalışmaların araştırılması istenmektedir. Metnin 5. etkinliğinde bulunan bilgilerin bir plan dâhilinde tabloya yerleştirilmesi beklenmektedir. Öğrencilerden planlama tablolarının istenmesi, *plan yapma ve uygulama* becerilerini geliştirmiş olur.

3. Tema “Bilim ve Teknoloji”

1.a. “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar” isimli metinde internet teknolojisinin gelişim göstermesiyle siberkondria hastalığının oluşması anlatılmaktadır. Metnin okuduğunu anlama sorularında bu e-hastalıklara yakalanmış kişilerin bu hastalıklardan nasıl kurtulacağı sorusu öğrencilere sorulmuştur. Öğrencilerin bu soru karşısında farklı yöntemler ve yaratıcı çözümler üretmeleri girişimcilik becerisinin *herhangi bir ürünün gerekliliğini sezme* alt becerisi ile ilişkili olmakla birlikte Iredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile ilişkilidir.

1.b. Aşağıdaki görselde belirtildiği gibi etkinlikte öğretmen aileye bir e-posta göndermiştir. Bu e-posta gençleri teknoloji bağımlılığından kurtarmak için velilerin de dikkat etmelerini istemek için gönderilmiştir. Etkinlikte “Veliniz e-postadaki problem için nasıl bir çözüm bulmuştur?” sorusu yer almaktadır. Öğrenciler yaratıcı çözüm önerileri bulmalarının yanı sıra bu sorunu önlemek için bir ürün, bir fikir tasarlayabilir. Yaratıcı çözümler üretilmesi girişimcilik becerisi ile ilişkili olup Iredale ve Motsa’nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile ilişkili olmakla birlikte *herhangi bir ürünün gerekliliğini sezme* becerisi ile de ilişkilidir.

5.6. Görsel: Örnek E-Posta (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 85)

Bu etkinlik için Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bu konuda hazırlanmış olan broşürler derste yararlanılabilecek bir kaynak olabilir. Bu broşürlerde velilerin bilinçli internet kullanımı için öğrenciyle neler yapabilecekleri anlatılmıştır. Örneğin; ders ortamına teknolojik cihazların sokulmaması, çocuklara sorumluluk alma becerilerinin öğretilmesi, bağımsız yapabileceği beceriler ve hobiler konusunda öğrencinin desteklenmesi gibi öneriler bu broşürlerde yer almaktadır (MEB, 2020).

1.c. “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar” isimli metnin 8. etkinliğinde “Teknoloji yararlıdır. – Teknoloji zararlıdır.” konusunda münazara yapılması istenmektedir. Sınıf-içi münazara uygulamalarında Fourez (1997), öğrencilerin zihinlerinde amaçlarına yönelik bölgeler geliştirerek karar verme ve disiplinler arası

bilgileri birleştirme becerilerinin gelişmesini desteklediğini ifade ederek öğrencilerin hem bilişsel hem sosyal-duygusal yönden de gelişim kaydettiklerini ifade eder. Öğrenciler münazara yaparken doğruluğunu kabul etmedikleri düşünceleri de savunabilirler ve bu büyük bir ikna becerisi gerektirmektedir.

Etkinlik Iredale ve Motsa'nın belirlediği girişimcilik alt *becerilerinden amaca ulaşmak için aktif olmak, itirazlara karşılık verebilme esnekliği, zıtlıkları aramak/belirlemek ve başkalarını ikna etmek* becerileriyle direkt olarak ilişkiliyken; MEB girişimcilik alt becerilerinden münazaraya hazırlık yapılması yönünden *plan yapma ve uygulayabilme*, fikrini karşısındakini ikna edebilecek şekilde *pazarlayabilme* becerisiyle uyum göstermektedir.

2.a. “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri” isimli metinde Aziz Sancar’ın yaşam öyküsü çizgi roman şeklinde anlatılmıştır. Aziz Sancar’ın maddi yetersizlikleri başarısızlık için bir bahane olarak görmemesi ve azimle baş koyduğu yoldan geriye dönmemesi kendisinin girişimci bir insanda olan özellikleri gösterdiği gibi öğrencilere de metin yoluyla cesaret kazandırmaktadır.

Metnin 4. etkinliğinde metne hazırlık çalışmalarında araştırılması istenen bazı bilim insanlarının isimleri ve yaptığı önemli çalışmaların eşleştirilmesi istenmiştir. Etkinlik girişimcilik alt becerileriyle direkt olarak ilişkilendirilemese de bilim insanlarının araştırılması metnin alt konularıyla bağlantılı olarak *pazar araştırması* becerisine örnek olarak gösterilebilir.

2.b. “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri” isimli metnin 6. etkinliğinde öğrencilerden insanlığa yararlı bir alet yapmaları gerekirse ne yapabilecekleri konusunda bir konuşma hazırlamaları istenmiştir.

Her icat, her alet bir ihtiyaç sonucunda ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin insanlığa yararlı bir alet yapabilmeleri için öncelikle kendilerini zor durumda olan kişilerin yerine koyarak ne gibi ürünlere ihtiyaçları olduklarını anlamaları gerekmektedir. İhtiyaç duyulan alanda gerekli ürünün ne olduğu belirlendikten sonra bu ürünün planlanması, geliştirilmesi ve piyasaya sürülebilmesi için kapsamlı bir pazar arayışı yapılması ve sonunda pazarlanması gerekmektedir. Tüm bu aşamalarda öğrenci, bir girişimin nasıl olabileceğini anlamakla beraber girişimci kişilerde bulunan bazı özellikleri de belirler.

Etkinlik, öğrenciyi yaratıcı düşünme yoluyla insanlık için yararlı bir ürün muhakeme etmeye, ürünü üretmeye yönlendirir ve Iredale ve Motsa'nın belirlediği girişimcilik alt becerilerinden *amaca ulaşmak için aktif olma, problemlere yaratıcı çözümler sunma ve yapabileceklerini vaat etme* becerilerini geliştirir. MEB'in belirlediği alt becerilerden ise *empati kurma, plan yapma ve uygulayabilme, herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama ve üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme* becerileriyle uyum gösterir.

6. “Parktaki Bilim” isimli metinde bir parktaki oyuncakların fizik kurallarıyla olan ilişkisi ve fiziğin hayatımızın içinde bir bilim dalı olduğu anlatılmaktadır. Metnin hazırlık çalışmalarında bor madeninin enerji alanındaki kullanımı ve ülke ekonomisi için öneminin araştırılması istenmekte metnin 6. etkinliğinde ise bulgularla ilgili planlama tablosu yapılması beklenmektedir. Öğrenci sunumu hazırlarken giriş-gelişme- sonuç bölümleriyle oluşturup belirli soruların cevaplarını plan dâhilinde aktaracaktır. Bu yönüyle etkinlik *plan yapma ve uygulama* becerilerinin gelişmesini sağlarken ülke ekonomisinin gelişmesinde önemli bir payı olan bor madeninin araştırılması öğrencinin kendi ülkesinin yeraltı kaynaklarını öğrenmesi, keşfetmesi açısından önemlidir.

Ülkelerdeki madencilik uygulamalarının amacı yeraltı kaynaklarının bilinçli olarak işletilmesi, toplumun refahına katkı sağlanması ve ülke ekonomisine sunulmasıdır. Bu amaçla madencilik eğitime ve araştırmalarına önem verilmesi Kaya (1998) tarafından vurgulanmıştır. Etkinlik öğrencilerin ülkesinin, bölgesinin yeraltı kaynaklarını tanınmasında *pazar arayışı* becerisini kullanmasını sağlamakta onlarda ekonomik bilinç kazandırmaktadır.

4. Tema “Birey ve Toplum”

1. “Kaldırımlar” şiirinin 5. etkinliğinde kent yaşamı ve modernleşmenin komşuluk ilişkilerini etkilemesiyle ilgili olarak öğrencilerden konuşma yapmaları beklenmektedir. Koyuncu (2009) komşuluk ilişkilerinde kimi düşünürlerin öngördüğü gibi bir yok olmadan bahsedilemeyeceğini yalnızca kır ve kent hayatında komşuluğun niteliğinin değiştiğini ifade etmektedir. Her ne kadar komşuluk ilişkilerimiz zayıflamış olsa da bu durumu pozitive çevirebilmek için insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar göstermemiz gereklidir.

Öğrenciler etkinlikte bu durumu düzeltebilecek fikir ve çözüm yollarını ortaya koyarak Iredale ve Motsa'nın belirlediği *problemlere yaratıcı çözümler bulma* becerisini geliştirmekle birlikte *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisiyle de ilişkilendirilebilir.

2. “Dilimiz Kuşatma Altında” isimli metinde yeni açılan restoranların yabancı isimler alması, Türkçedeki kelimelerin yabancılaştırılması kısaca dilimizin yozlaştırılması konu edinilmektedir. 8. etkinlikte “shopping center ve döner-chi” yazan iki adet dükkân tabelası yer almakta ve bu görsellerden hareketle bilgilendirici bir yazı yazılması istenmektedir. Etkinlik direkt olarak girişimcilikle ilgili olmasa da öğretmen öğrencilere “Siz bir mekân açsanız hangi alanda işletirdiniz ve ismini ne koyardınız?” sorusu sorularak öğrencilerden girişimcilik fikirleri öğrenilmeye çalışılabilir. Bu sorulardan hareketle öğrencinin mekânını *pazarlama* becerileri de ön plana çıkmış olur.

5. Tema “Zaman ve Mekân

1.a. Atilla İlhan'ın “Türkiye” isimli şiirinin hazırlık çalışmalarında öğrencilerden yaşadıkları ili, tarihi eserleri ve doğal güzellikleri yönünden araştırarak metnin 5. etkinliğinde sunum yapmaları istenmektedir. Çevre, insanın doğduğu, yaşadığı yer olmakla birlikte en genel anlamda toplum ile bütünleştiği alandır. İnsan doğduğu çevreyi tanıyıp korumalıdır ancak çevresinin farkında olmayan insanların çevreyi korumasından da söz edilemez. Bu açıdan bireyin ilköğretim kademesinden itibaren çevreyi tanıma bilincini kazanması önemlidir (İnce, 2015:331).

Etkinlik öğrenciyi kendi bölgesine, ülkesine yönelik araştırma yapmaya yönlendirdiğinden *pazar araştırması yapma* becerisinin yanında bulunan bilgilerin sunumunun istenmesi *plan yapma ve uygulama* becerisi ile ilişkilidir.

1.b. Şiirin ikinci etkinliğinde okuduğunu anlama soruları yer almakta olup şiirde adı geçen yörelere ve özelliklere yönlendirme yapılarak sorular sorulmuştur.

Öğrenci şiirden hareketle hangi yörede hangi besinlerin üretildiğini öğrenerek kendi bölgesinde yetişen ürünlerin ülke ekonomisine katkısını belirler. Kendi değerlerini bilmesi öğrencilerde ülke bilincinin yanı sıra ekonomik bilincin de gelişmesine katkı sağlar.

*Türkiye, Türkiye dağlarını duman almış,
Üzümler memleketi, tütünler memleketi,*

...

*Ferik elması, kavun, karpuz, dut ve kayısı,
Fındık da sende, ceviz de sende, badem de sende,
Alnımın teri, gözlerimin nuru Türkiye.*

...

*Sahilde Mersin, yayla türküsü Konya.
Adana'nın yolları taştan, yola çıkıp Maraş'tan
Atilla İlhan (Kısaltılmıştır.)*

Öğrencilerin kendi bölgelerinde yetişen ve ülke ekonomisine katkısı olan ürünleri belirlemesi *pazar araştırması yapma* becerisini ön plana çıkarır.

2.a. “Peri Bacaları” isimli metnin 4. etkinliğinde bir ülkenin doğal güzelliklerinin turizme olan katkısı hakkında öğrencilerden bir konuşma yapmaları beklenmektedir.

Turizm, ülkelerin ekonomilerine önemli katkılar yapmakla birlikte bu varlıkların taşımış olduğu ekonomik değer onların, sağlamış oldukları kazançla alakalıdır. Özellikle son yıllarda turizmde yaşanan gelişmeler bu eserlerin önemli miktarda gelir getiren birer meta haline dönüşmelerine sebep olarak kültür varlıklarını korumanın gerekliliği ön plana çıkmaktadır (Gögebakan, 2015:48).

Öğrenciler etkinlik yoluyla konuşma planı hazırlayıp sunmasıyla *plan yapma* ve *uygulama*; kendi ülkesindeki, bölgesindeki doğal güzellikleri araştırmasıyla *pazar araştırması yapma* ve bu güzellikleri ülkeye ya da dünyaya tanıtırken ne gibi faaliyetlerin ön plana çıkartılması gerektiğiyle ilgili düşüncelerini sıralamasıyla *pazarlama* becerilerini kullanmış olur.

6. Tema “Millî Kültürümüz”

1.a “Göç Destanı” isimli metnin 7. etkinliğinde Nasreddin Hoca’nın bir fıkrası yer almaktadır ve öğrencilerden bu fıkradan hareketle misafirperverlikle ilgili bir hikâye yazmaları istenmektedir. Fıkra Nasreddin Hoca misafirine elinden gelen ikramı yapmış, yedirmiş, içirmiş, geç vakte kadar yanında oturup sohbet ederek yalnız hissetmemesini sağlamıştır.

Ülkemizin ayırt edici özelliklerinden olan konukseverlik, bireylerin hayatlarını düzenleyen, iyi ilişkiler kazanmasında etkili olan bir kavramdır. Konukseverlik ile insan ilişkileri ön plana çıkarak bireyler kendilerini yaşadıkları ortamda huzurlu ve güvende hissederler. Etkinlik öğrencilerin *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

2.a. Aşık Veysel Şatıroğlu'nun "Vatan Sevgisini İçten Duyanlar" şiirinde vatan sevgisine sahip olanların özellikleri yer almaktadır. Metnin anlama sorularında şiirde geçen "*Vatan aşkı ile çalışan kafa/ Muhakkak erişir öndeki safa*" dizelerinin anlamı sorulmaktadır.

Dizelerden de anlaşıldığı gibi bireylerin kendi çıkarları için değil vatana yarar sağlamak için çalıştıkları takdirde başarının muhakkak elde edileceği ifade edilmektedir. Bu duruma en iyi örnek Mustafa Kemal Atatürk'tür. Mustafa Kemal Atatürk tüm devrimlerini Türkiye Cumhuriyeti'ni daha ileri seviyelere çıkarmak amacı ile yaptığı için günümüzde en büyük liderler arasında gösterilmektedir. İşini severek ve vatana fayda sağlama bilinciyle yapmaktan bahsedilen şiirde aynı zamanda insanın mutluluğa nasıl erişebildiğinin sırları da yer almaktadır. Etkinlik, öğrenciye işini sevmesi ve işine sahip çıkması gerektiğini öğütlemekte ve öğrenciden bu dizeleri açıklamasını istemektedir. Bu yönden *plan yapma ve uygulama* becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.b. "Vatan Sevgisini İçten Duyanlar" şiirinin 8. etkinliğinde bir pul koleksiyonundan örnek verilerek koleksiyon yapmanın kültürel mirasın aktarılmasındaki önemi sorulur.

Peçete, pul, gazete, kartvizit, kartpostal, madeni para gibi koleksiyonlar, değişik sebeplerle bilinçli ve düzenli olarak bir araya getirilmişlerdir. Geçmişe dair türlü bilgileri içeren koleksiyonlar, estetik ve sanat açısından farklı değerlere sahiptir. Bu nedenle koleksiyonlar, toplumların kültürel, sosyal, siyasal birçok yönüne ışık tutabilen, bilgi aktarıcı özelliklere sahiptir. (Uyar, 2020:33) Öğrenciler bu etkinlikten yola çıkarak biriktirdiği ve "çöp" olarak adlandırdıkları hatıralarını özelliklerine, türlerine göre ayırıp kendisine bir anı defteri oluşturabilir ve farklı türde eşyaların koleksiyonlarını yapmak isteyebilir.

Koleksiyon yapmak özellikle kadın girişimciler tarafından günümüzde sıklıkla başvuru ve internet siteleri aracılığıyla pazarlanabilen bir alana doğru evrilmiştir. (Anonimb, ty.) Bütün koleksiyon parçalarının bir arada satılacağı bir e-ticaret sitesi 7’den 70’e birçok kişi için ilgi çekici olabilmekte kullanıcılara koleksiyonculuk hakkında birçok konuya ulaşabilmeyi sağlayarak koleksiyonlar hakkında kısa eğitimler verebilmektedirler.

Öğrenci etkinlikte koleksiyon ürünlerine yönelik *pazar araştırması* yapmış olmasıyla birlikte konuyla ilgili konuşmasını yapma yönüyle *plan yapma ve uygulama* becerilerini kullanmış olur.

3.a. “Bir Fincan Kahve” isimli metni anlama sorularında kahvenin Anadolu’da nasıl yaygınlaştığı ile ilgili bir soru yer almaktadır. Metinden anlaşılabileceği üzere 16. yüzyılda Yemen’den getirilerek Anadolu’da yaygınlaşan kahve, keyif verdiği için ara ara yasaklansa da kahve içenlerin önüne geçilememesi sebebiyle yasağı kaldırılmış ve Anadolu’da misafirliğin en önemli unsuru haline gelmiştir. Burada üzerinde durulması gereken nokta iyi bir gözlem ve pazar araştırması yapılarak kahvenin tüketilebileceği yerlerin araştırılması ve bu noktalara ürünün getirilmesidir. Etkinlikte direkt olarak girişimcilik becerilerine rastlanmasa da metin ile ilişkilendirilme yapıldığında *pazar araştırması yapma ve pazarlama* becerilerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

3.b. “Bir Fincan Kahve” metninin 4. etkinliğinde kahve üretimi ile ilgili bazı görseller verilerek bu görsellerden hareketle kahvenin üretim aşamaları hakkında bilgilendirici bir yazı yazılması istenmiştir. Öğrencinin bilgilendirici bir yazı yazması için bu konuda araştırma yapmış olması gerekmekte ve kahvenin ağaçtan ilk toplandığı andan önümüze Türk kahvesi olarak geldiği ana kadar aşamaları yazması beklenmektedir.

Öğrenci bu araştırmayı yaparken kahvenin Kolombiya ve Brezilya gibi ülkelerde toplandığını, toplanan kahvelerin çeşitli ülkelere ihraç edildiğini, hangi ülkelerde daha fazla kahve tüketimi olduğunu, kahvenin içilebilir bir duruma gelmesi için kavrulması ve öğütülmesi gerektiğini, en sonunda da özel bir pişirme şekli ile karşımıza Türk kahvesi olarak geldiğini öğrenmiş olacaktır.

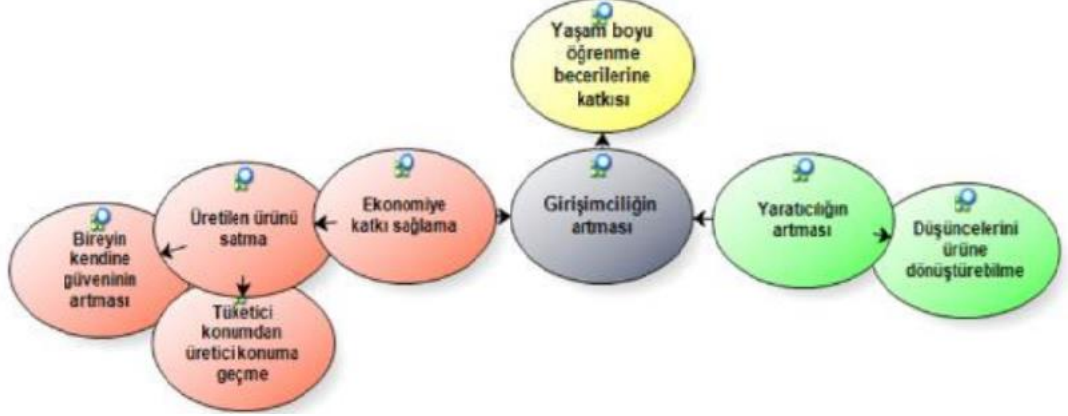
Etkinlik girişimcilik becerilerinden *plan yapma ve uygulama* becerisine yönelik olsa da dolaylı yoldan kahvenin hangi ülkelerde üretildiği, pazarlamasının

nasıl yapıldığı, hangi ülkelere daha fazla kahve ihraç edildiği gibi bilgiler edinildiğinden *ürünü planlama ve üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlama* becerileri ile de ilişkilendirilebilir.

3.c. “Bir Fincan Kahve” metnine hazırlık çalışması olarak UNESCO Dünya Miras Listesi’ndeki kültürel varlıklarımızdan biri hakkında araştırma yapılması istenmiştir. Öğrencilerin kültürel varlıklarımızı araştırarak millî bilinç oluşturmaları gelecek kuşakların tarihi unutmamasını ve ülkesini tanıyarak doğal varlıkları koruma çalışmalarına katılımlarını sağlamaktadır.

Etkinlik öğrencinin kültürel varlıklarımızı araştırması açısından *pazar araştırması yapma* ve araştırmasını sunması *plan yapma ve uygulama* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

3.d. “Bir Fincan Kahve” metninin 7. etkinliğinde Umay isimli bir öğrenci millî kültürümüzde önemli yer edinen ebru sanatı kursuna gidebilmek için araştırma yapmaktadır ve arkadaşlarından edindiği bilgiye göre kursa giriş formunu doldurması istenmektedir.

Şekil 5.1.: Halk eğitim kurslarının, girişimciliğe katkısı. (Ünal vd., 2016:923)

Şekil 5.1’de de görüldüğü üzere halk eğitim kursları yaratıcılığın artması, düşüncelerini ürüne dönüştürebilme, ekonomiye katkı sağlama, tüketici konumdan üretici konuma geçme gibi yararlarla girişimcilik becerisine de katkı sağlamaktadır.

Halk eğitim merkezleri yaşam boyu öğrenme temelli olarak faaliyet gösteren kurumlar olmakla birlikte bu merkezler öğrenmeyi öğrenme becerisi, sosyalleşme

becerisi, iletişim becerisi, girişimcilik ve teknolojik yeterlilik gibi becerileri geliştirmektedir (Ünal vd., 2016: 905).

Etkinlikte kız öğrencinin ebru sanatını öğrenmek istemesi yalnızca bir hobi edinimi olarak görülmemeli ve öğrencinin kendisini tüketici konumdan üretici konuma getirme isteği de ön plana çıkarılmalıdır. Öğrenci bu kursa katılmak için form doldurmaya başladığı andan itibaren sosyal etkinliği artarak kendine güven duymaya başlayarak, işlerini kendi başına halletme öz güvenine sahip olacaktır. Bunun yanında kursiyerler ürettikleri ürünleri satışa sunarak ekonomiye katkı sağladıklarını düşünmekte kendisini bu çarkın bir parçası olarak görerek kendi ekonomik bağımsızlığını da sağlamaktadırlar. Bireyler bu merkezde ürettikleri ürünlerin satışını ve pazarlamasını yapmasını da öğrenmekte, her birey tüketici konumdan üretici konuma geçmektedir (Ünal vd., 2016: 928).

Etkinlik direkt olarak *plan yapma ve planlarını uygulayabilme* becerisiyle ilgili olsa da dolaylı yoldan *ürünü planlama ve üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme* alt becerilerini içerir. Bunun yanında Iredale ve Motsa'nın belirlediği girişimcilik becerilerinden *kendi inisiyatifinde bağımsız hareket etme, amaca ulaşmak için aktif olma, yapabileceklerini vaat etme* becerileriyle de ilişkilidir.

7. Tema “Doğa ve Evren”

1.a. “Yılkı Atı” isimli metnin hazırlık çalışmalarında “Kışın sokakta yaşayan sahipsiz hayvanlar için neler yapılabilir?” sorusu yer almakla birlikte metnin 8. etkinliğinde bir vatandaş tarafından belediyeye yazılmış bir dilekçe yer almaktadır. Dilekçede sahipleri tarafından sokağa bırakılan hayvanların kış günü yiyecek ve barınma ihtiyaçlarının giderilmesi talep edilmektedir.

Öğrencilerden kendilerini dilekçedeki sorunu çözecek bir görevli olarak düşünmeleri istenmekte bu konuda çözüm önerileri sunmaları beklenmektedir. Etkinlik, öğrencilerin *empati kurma, var olan problemleri çözmek için plan yapma ve uygulama, bir ürün gerekliliğini sezme* becerilerini geliştirir. Bununla birlikte etkinlik Iredale ve Motsa'nın belirlediği *amaca ulaşmak için aktif olma ve problemlere yaratıcı çözümler üretme* becerileri ile de ilişkilidir. Öğrenciler hayvanlar için şehir merkezinde ya da dışında bir hayvan barınağı oluşturmayı planlayabilirler. “Satın alma. Sahiplen.” anlayışıyla internetten duyuru yaparak hayvanların sahiplenilmesini

sağlayabilirler. Çeşitli çözüm yolları bulmaları öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği gibi vicdan sahibi olmalarına da etki eder.

2.a. “Rüzgâr” şiirinin 5. etkinliğinde aşağıdaki görsel yer almakta ve öğrencilerin bu görselden yararlanarak doğanın korunması ile ilgili düşüncelerini açıklamaları beklenmektedir. Görselde geri dönüşüm simgeleri, temiz bir dünya simgesi, sağlıklı ötüşen kuşlar, yenilenebilir enerji kaynakları ve fabrika bacalarından çıkan dumanlar yer almaktadır.

5.7. Görsel: Yenilenebilir Dünya (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 230)

Etkinlikte temiz bir dünya ve doğamızın korunması için öğrencilerin fikirlerine başvurulduğundan *plan yapma ve uygulama* becerisiyle ilişkilendirilebilir. Etkinlik, Iredale ve Motsa’nın belirlediği *amaca ulaşmak için aktif olma ve problemlere çözüm üretme* becerileriyle de ilişkilidir.

3.a. “Gündüzünü Kaybeden Kuş” metninin 6. etkinliğinde örnek bir bilgilendirici yazı verilmiştir.

“Son yıllarda birçok hayvan türünün yok olduğunu ya da nesillerinin tükenmek üzere olduğunu biliyoruz. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) Hayvan Türlerini Koruma Komisyonu, hazırladığı raporda, şu an dünya üzerindeki türlerin %25’inin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu, 26 memeli türünün 24’ünün yok olma sınırında olduğunu ve geçtiğimiz 100 yıl içerisinde 1000 kadar türün neslinin tükendiğini belirtiyor. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda, bir yabani hayvan türünün toplam sayısı 1000’e bile ulaşamıyorsa bu hayvan türünün özel olarak

korunması gerektiği vurgulanıyor.” Dr. Mehmet Borga TIRPAN (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 240)

Bu bilgilendirici yazıdan yola çıkılarak nesli tükenen hayvanların korunması için yapılması gerekenleri ve nesillerinin tükenme nedenlerini öğrencilerin arkadaşlarıyla tartışmaları istenmektedir. Öğrencilerden veya öğretmenden gelebilecek bir teklif ile etkinlik sunum şeklinde yapılabilir ya da öğrenciler sebep-sonuç gösteren kavram haritalarından yararlanarak arkadaşlarına bir poster hazırlayabilirler.

Öğrencilerin bu konuda konuşma yapabilmeleri için konuyu araştırmaları, bu hayvanların daha çok hangi bölgelerde yaşadıklarını tespit etmeleri ve kendi çözüm önerilerini sıralamaları gerekmektedir. Etkinlik konuşma planını yapması açısından *plan yapma ve uygulama*, nesli tükenmekte olan hayvanların daha çok hangi kıta, ülke, bölgelerde yaşadığını araştırması *pazar araştırması yapma* ve bu konuda çözüm önerileri ortaya koyması *herhangi bir ürünün gerekliliğini sezme* becerileri ile ilişkilendirilebilir. Örneğin; öğrenciler kendi bölgelerindeki nesli tükenmekte olan hayvanları tespit ederek bir kulüp kurmak isteyebilirler.

8. Tema “Vatandaşlık”

1.a. “Haritada Bir Nokta” yazarın bir adada tanık olduğu bir olayın anlatıldığı bir metindir. Metinde yazarın adaları neden sevdiği, nasıl bir adaya yerleştiği, balık payı ve tekne temizliği, bir adada balık paylaşımı sırasında yapılan haksızlık, bu haksızlığın kahvehanede oturan bir adam tarafından dile getirilmesi anlatılmaktadır.

Metnin anlama etkinliğinde “Kendisine pay verilmeyen adamın hakkını aramamasını doğru buluyor musunuz?” sorusu yer almaktadır. Pay verilmeyen adamın hakkını kahvehanede oturan başka bir adam aramaktadır. Öğrenciler bu sorunun yönlendirmesiyle hakkını savunmanın gerekliliğini ve iletişim becerilerinde *ikna etme* becerisinin önemini kavramış olacaklardır. Çocuklara saygı eğitiminin hak duygusuyla birlikte verilmesi, çocuğun hem kendi hakkını talep etmesi, hak arama becerisini kazanması hem de başkasının hakkına zarar vermeme bilincini benimsemesi gerekmektedir (Tarhan, 2009: 48). Etkinlik *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme becerisi* ve *ikna etme becerisi* ile ilişkilendirilebilir.

1.b. “Haritada Bir Nokta” metninin 7. etkinliğinde Emile Zola’nın “Bir kişiye karşı yapılmış haksızlık, bütün insanlığa karşı yapılmış haksızlık demektir.” sözünden hareketle öğrencilerden haksızlık karşısında doğru tavır göstermenin önemini anlatıldığı bir konuşma yapılması istenmektedir. Tarhan (2009) bu konuda çocuğun ergenlik çağını tamamlayıp genç bir birey olduğu halde hak bilinci doğrultusunda hareket edemiyorsa çocuğa bencillik yapmadan kendisi ile yüzleşebilme becerisinin kazandırılması gerektiğini ifade etmektedir.

Etkinlik *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir. Konuyla ilgili olarak yapılabileceklerin sunumunda ise *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün, bir fikrin gerekliliği sezme becerisi* de kullanılır. Bu konu ile ilgili olarak Tarhan (2009) belirli aralıklarla aile fertlerinin isteklerini, şikâyetlerini dillendirebilecekleri aile içi oturumlar yapılmasının, ev içinde kurallar koyarak çocuğun sorumluluk kazanmasının sağlanmasının, en önemlisi ailenin kuralları uygularken tutarlı olmasının çocuğun hak bilincini geliştirebileceğini ifade etmiştir.

1.c. “Haritada Bir Nokta” metninin 9. etkinliğinde Dünya Etik Haftası ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili afişin incelenmesi ve bu konuda bir kompozisyon yarışmasına katıldıkları düşünülerek bir yazı yazılması istenmiştir.

Görselde yer alan etik kurallar ile girişimcilik ilişkisi düşünüldüğünde iş ahlakı ya da iş yaşamı ile ilgili bazı davranışlar ve sorumluluklar akla gelmektedir. Dünyanın tüm düzeninde olduğu gibi iş yaşamında da bazı erdem ve ilkeler göz ardı edilmemelidir. Girişimcilik, sosyal bir olgudur ve her kurum, içinde bulunduğu kültürden etkilendiği gibi girişimcilik de içinde bulunduğu gelenek, görenek, ahlak toplum ve düzeninden etkilenir. Bu açıdan değerlendirildiğinde farklı kültürel norm ve inançta iş için ihtiyaç duyulan söze sadakat, ülkeye, topluma, aileye ve insanlara gerekli kişisel sadakat ve aidiyet, emanete ve haklara saygı, işi zamanında teslim ve zamanında ödeme gibi ahlaki hususların girişimciliğin etik kuralları arasında var olduğu görülmektedir (Tekin, Soba ve İlter, 2018: 138).

5.8. Görsel: Etik İlkeler (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 260)

Bir girişimci hangi işte olursa olsun birçok kurum, kuruluş ve kişi ile ilişki içerisinde ve girişimci bu ilişkilerinde son derece iyi ve güvenilir olmalıdır. Ancak bu güvenilirliği kazanmak ve iyi bir imaja sahip olmak oldukça zorlu ve uzun bir süreçtir. Bu sebeple girişimcinin ilişkilerinde etik değer ve ilkelere özen göstermesi başka bir ifade ile etik bir girişimci olması gerekmektedir (Arıdur, t.y.).

Etkinlik doğrudan girişimcilik becerisi ile ilişkili olmakla birlikte *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme becerisi* ile uyum göstermektedir.

2.a. “Yaşamaya Dair” şiirinin 5. etkinliğinde Millî Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesinin amacı yer almakta ve bu amaca uygun olarak okulda yapılacak olan okul meclisi başkanlığı için öğrencilerden aday olduklarını düşünerek arkadaşlarına, kendisini seçmeleri için ikna edici bir konuşma yapmaları beklenmektedir.

Ülkemizde seçim tarihi itibarıyla 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir. (<https://www.ysk.gov.tr/>) Bu sebeple Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması için (MEB, 2004) okullarda öğrencilere okul meclisi seçimlerinde oy kullanımı yapılmaktadır. Oy kullanma, kendi fikrini özgürce

ifade edebilme öğrencilerin girişimcilik becerilerine olumlu yönde etki etmektedir. Gelecek Kuşakların Hakları Vakfı (SRZG) tarafından desteklenen 15 genç Almanya’da 18 olan seçmen yaşı alt sınırının kaldırılmasını istemekte, kendilerinin en önemli politik haktan yoksun bırakıldıklarını, bunun da demokrasi ve halkın egemenliği ilkesine aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Vakıf sözcüsü Wolfgang Gründinger ise örnek ülkeler göstererek seçimlere gençlerin katılım oranının yetişkinlerin katılım oranına kıyasla çok daha yüksek olduğunu ve bu girişimin desteklendiği takdirde çocukların ve gençlerin politikaya ilgisini artırabileceğini ifade etmektedir. (<https://www.dw.com>)

Etkinlik öğrencilerin *ikna etme* becerisini geliştirebileceği gibi konuşması için; plan yapma ve uygulama, okul ortamını gözlemleyip ihtiyaçlar konusunda arkadaşlarını bilgilendirme açısından *herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme ve pazar araştırması yapma* becerileri ile ilişkilendirilebilir.

2.b. “Yaşamaya Dair” şiirinin 6. etkinliğinde bir metin verilmiş olup bu metindeki anlatım bozukluklarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Etkinliğin amacı girişimcilik becerileri ile örtüşmemekte ancak metin girişimcilik becerisinin ilkeleri ile ilişkilendirilebilmektedir.

“Proje ortağım Ali ile çalışmak çok zordur. Bugünkü düzeltmeyi ben, yarınki düzeltmeyi o yapacak diye anlaşıştık. Verdiği sözü tutmadı. Aynı zamanda son günlerde işe gelmiyor, çok ihmal ediyordu. Yarına kadar bu projeyi bitirip patrona sunulacak. Patronumuz birçok projelere baktı bugüne kadar sıra bize geldi. O her zaman “Emeksiz yemek olmaz.” demiş ve en çok emek verilen projeyi seçmek için çok detaylı inceliyor.” (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 266)

Metinde girişilen ortak bir projede iş ortağının gerekli özeni göstermemesi sebebiyle kişinin patronuna karşı zor durumda kaldığı ifade edilmektedir. Buradan yola çıkılarak iş yapılan bireyler arasındaki *insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme* becerisinin önemi ortaya çıkmakta girişimci bir bireyin özellikleri arasında işini önemseme özelliğinin bulunması gerektiği vurgulanmaktadır.

3.a. “Kalbim Rumeli’de Kaldı” metninin 3. etkinliğinde metinden alınan bir bölümden hareketle Rum ve Türk ailelerinin birbirlerine yaklaşımlarına yazarın bakış açısının nasıl olduğu sorulmaktadır.

“Bir gün bakmışlar Pürsican sokaklarında hiç tanımadıkları insanlar... Bursa civarından gelmişler. Yeni bir memlekete gelmenin şaşkınlığı ve boşluğu içindelermiş. Boşalttıkları evlerine Rumlar yerleştirilmiş. Zehra Hanım’inkini de Hristo ve Despina adlı bir Rum çiftte vermişler. Evlerini, hayvanlarını, kaşıklarına varıncaya kadar her şeylerini paylaşmışlar onlarla. Yeni gelenler Türkçe bildikleri için kolay anlaşıyorlarmış. Geçimleri iyiymiş. Birbirlerinin düğünlerine gidip eğlenirlermiş. Rumlar, “Yakında sizi de Türkiye’ye gönderirler.” diyorlarmış.” (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019: 273)

Bölümden de anlaşıldığı gibi Türkler ve Rumlar birbirlerine karşı aynı bölge içerisinde hoşgörülü bir şekilde yaklaşmış, komşuluk ilişkileri içinde saygılı, seviyeli bir düzende yaşamışlardır. “Osmanlı Devleti yüzyıllar boyunca bünyesinde farklı din ve mezheplere mensup insanları barındırmış ve onlara adalet, hoşgörü sergileyerek gayr-i Müslimlerin dikkatini çekmiştir.” (Aysal, 2017:1). Etkinlik *insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme* becerisi ile ilişkilendirilebilir.

Yapılan incelemeler sonunda 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 192 etkinlikten 34’ünde girişimcilik becerilerine rastlanmıştır. Bu etkinliklerde toplamda 61 adet alt beceri yer almaktadır. Bu beceriler etkinliklerle uyum göstermekte ancak MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerilerini doğrudan kapsamamaktadır. Etkinliklerde plan yapma ve uygulama ile pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme becerilerinin daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Etkinliklerde bu becerilerin daha fazla ele alınması öğrenciye bilişsel alanda düşünme, uygulama, üretme alanlarında fırsat tanımakta öğrencinin aktif olduğu bir ortam yaratmaktadır.

“Erdemler” teması içindeki “Kaşağı” metni etkinliklerinde herhangi bir girişimcilik alt becerisine rastlanmamıştır. “Kaşağı” metni öğrencinin empati kurmasını, hakkını aramasını sağlayacak bazı gizil öğrenme öğelerine sahip bir metindir ancak metnin etkinliklerinde bu öğeleri ortaya çıkaracak soru ya da uygulamalara yer verilmemiştir. Etkinliklerin öğrencinin empati kurmasını sağlayacak, metindeki durumu tersine döndürebilecek çözüm önerileri sunmasından

yoksun olması yalnızca metni anlama sorularından oluşması girişimcilik becerilerini ortaya çıkaramamaktadır.

“Bilim ve Teknoloji” teması içerisindeki 3 okuma metninde de girişimcilik becerisi içeren etkinliklere yer verilmiştir. Bu metinler içerisindeki “Simit ve Peynir”le Bilim İnsanı Öyküleri” isimli metnin 6. etkinliğinde öğrencilerden insanlığa yararlı bir alet yapmaları gerekirse ne yapabilecekleri konusunda bir konuşma hazırlamaları istenmiştir. Bu etkinlik ile öğrenciye girişimcilik becerilerinin tamamı kazandırılabilir. Ancak insanlığa yararlı olabileceklerini düşündükleri bu aletin bir prototipinin yapılmasının istendiği bir etkinlik yer alsaydı metin ve etkinliklerin öğrenciye bu beceriyi kazanmasında daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı tema içerisindeki “Parktaki Bilim” metni etkinlikleri içerisinde yer alan bor madeninin araştırılması ve sunulması etkinliği öğrencide çevre bilinci ve ülkesindeki madenleri tanıma açısından katkı sağlamaktadır. Bunun yanında bu metin için girişimcilik becerilerini ön plana çıkaracak bazı etkinlik önerileri düşünülmektedir. Sınıf içi grup çalışmaları, metnin içinde yer alan park oyuncaklarının nesne olarak sınıfta yapılması, hem öğrencilere somut öğrenme sağlayarak üretme becerisini hem de grup çalışmalarında insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme becerilerini ön plana çıkarmaktadır.

Genel olarak 8. sınıf okuma metni etkinlikleri incelendiğinde MEB Yayınlarının diğer özel yayınlara göre daha fazla etkinlikte, doğrudan girişimcilik becerilerine yer verdiği gözlemlenmiştir. İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme ve empati kurma becerilerinin yer aldığı etkinlikler birbirine benzer özellikler ve yapılar göstermektedir. Her metinden sonra söz varlığı ve okuduğunu anlama çalışmaları 8. sınıf metin etkinliklerinde de klasik sorulardan oluşsa da girişimcilik becerilerinin yer aldığı etkinlikler diğer kademelerde bu beceriyi gösteren etkinliklerden farklılıklar göstermektedir. 5, 6, ve 7. sınıf metin etkinliklerinde sıklıkla afiş yapma, broşür hazırlama, bir dernek ya da vakfı tanıtmaya gibi birbirini tekrarlayan etkinliklerin varlığı dikkat çekmiştir. 8. sınıf metin etkinliklerinde ise ikna edici başkanlık konuşmaları yapma, sosyal projelerde destek olma, münazara yapma, bir ürün planlama, ülke ekonomisine katkı sağlayan unsurları belirleme, çeşitli aktivitelere yönlendirme (koleksiyonculuk), farklı ülkelerdeki ekonomik değerleri bulma, halk eğitim merkezlerine yönlendirme gibi etkinlikler bulunmaktadır.

Ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinlikleri 5, 6, 7 ve 8. sınıf seviyelerine göre yukarıda sırasıyla incelenmiştir. Bu etkinliklerin hangi girişimcilik becerilerine sahip olduğu, MEB girişimcilik becerileriyle uyum gösterip göstermediği incelenmiştir. Girişimcilik becerisi içeren etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programı amaçlarına göre incelendiği bu çalışmada yukarıda elde edilen bulgular ışığında problem cümlesinin alt problemlerine aşağıda yanıt aranmıştır.

5.4. Alt Problemlere Ait Bulgular

5.4.1 Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

“Ortaokul Türkçe ders kitabı metin etkinliklerinde girişimcilik becerisine ne oranda yer verilmiştir?”

Sınıf Seviyeleri	Etkinlikler		
	Toplam Etkinlik Sayısı	Girişimcilik Becerisi İçeren Etkinlik Sayısı	%
5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	246	29	%11.7886
6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	184	34	%18.4782
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	202	29	%14.3564
8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	192	34	%17.7083
TOPLAM	824	126	%15.2912

Tablo 5.4.1. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Etkinliklerinin Girişimcilik Becerisine Göre Dağılımı

Tablo 5.4.1’de görüldüğü gibi 5. ve 8. sınıf ders kitaplarında 34 adet; 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında 29 adet girişimcilik becerisi içeren etkinlik tespit edilmiştir. Toplamda incelenen 824 etkinlikten %15.29’unun girişimcilik becerisi içerdiği görülmüştür.

Ortaokulun ilk seviyesi olan 5. sınıf Türkçe metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından diğer seviyelerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin belirlenmesinin amaçlandığı bir araştırmada (Özer, Mancır ve Yılmaz, 2011) girişimcilik becerilerinin hem erkek hem

de kız öğrencilerde düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Günümüzde en gerekli becerilerden biri olan girişimcilik becerisinin ortaokulun ilk seviyesinde yeterli düzeyde yer almaması öğrencilerin gelişim düzeylerine olumlu yönde katkı sağlamamaktadır.

5.4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

“Okuma metni etkinliklerinde girişimcilik becerisi yönünden hangi alt becerilere yönlendirmeler yapılmıştır?”

GİRİŞİMCİLİK ALT BECERİLERİ	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF	TOPLAM
	f	f	f	f	
Empati kurma	3	9	2	4	18
İnsan ilişkilerinde uyumlu davranışlar Gösterme	10	4	17	10	41
Plan yapma ve Planlarını uygulayabilme	18	16	12	18	64
Risk alma	3	3	2	2	10
Herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliği sezme	10	9	2	8	29
Ürünü planlama ve üretme	4	11	6	3	24
Pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme	3	12	7	16	38
TOPLAM	51	64	48	61	224

Tablo 5.4.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerileri

Tablo 5.4.2’de görüldüğü üzere MEB’in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerilerinin tamamı ortaokul Türkçe ders kitapları okuma metni etkinliklerinde yer almaktadır. Bu becerilerden “risk alma” becerisi metin etkinliklerinde en az yer alan beceri olarak tespit edilmiştir. Plan yapma ve planlarını uygulama becerisi ise metin etkinliklerinde en fazla yer verilen beceri olmuştur.

5.4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“Girişimcilik becerisi hangi sınıf kademesi okuma metni etkinliklerinde en az ve en çok yer almıştır?”

Tüm ortaokul ders kitapları içerisinde tüm etkinliklerde toplamda en düşük girişimcilik becerisi 7. sınıflarda; en yüksek ise 6. Sınıflarda olduğu tespit edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

6. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmadan elde edilen bulgu ve yorumlar doğrultusunda problem ve alt problemlere dair tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Tartışma ve Sonuç

Toplumdaki tüm bireyler kendi ilgi ve ihtiyaçlarına, yönelmek istedikleri alanlara göre girişimci olabilme potansiyeline ve gücüne sahiptir. Bu güç ve istek özellikle Türkiye gibi genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkemizde bireyselliğin ön plana çıktığı yeni fırsat ve iş alanlarıyla gelişim göstermektedir. Ülkeler; bu gelişime ayak uydurabilmek için küçük yaşlardan itibaren vatandaşlarına girişimcilik fırsatları sunmakta, kendi bilgi ve becerilerini ön plana çıkarabilmeleri için alan sağlamaktadırlar.

Ülkemizde temel eğitim derslerinden biri olan Türkçe dersi temel dil becerileri olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinden ibaret değildir. Çeşitli alt becerileri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu becerilerden biri 2019 Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programında temel yeterlilikler çerçevesinde ele alınan girişimcilik becerisidir.

Bireylere girişimcilik alanında düşündüklerini uygulama fırsatı sunarak yeni sahalar açmak için devlet ve devlet destekli kanallar, eğitim programları ve çeşitli yarışmalar düzenlemektedir. Bununla birlikte en genel öğrenme ortamı olan okullarda, temel ders olan Türkçe dersinde ve bu dersin öğretiminde etkili olan ders kitaplarında bu beceriye ait çeşitli metinler, etkinlikler ve yönlendirmeler yer almaktadır.

Ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından incelendiği bu araştırmada, 5. sınıf Anıttepe Yayınları; 6. sınıf Ekoyay Yayınları; 7. sınıf Özgün Yayınları ve 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Bu kapsamda ortaokul Türkçe ders kitaplarından toplamda “96” okuma metni ve bu okuma metinlerinin toplamda “824” adet etkinliği incelenmiştir. Problem

cümlesi ve alt problemler doğrultusunda araştırmadan elde edilen sonuçlar ve elde edilen sonuçlara ilişkin tartışmalar, bu bölümde sunulmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 246 etkinlikten 29'unun girişimcilik becerisi içerdiği ve bu etkinliklerde toplamda 51 adet alt becerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alt beceriler Türkçe dersi kazanımları ve MEB'in belirlediği girişimcilik becerileri ile uyum göstermektedir. Ancak bu durum fikir, ürün üretme boyutu ile değerlendirildiğinde etkinliklerin girişimcilik becerisi için yetersiz olduğu ifade edilebilir. Girişimcilik alt becerilerini içeren etkinlik öğrenme alanlarında düzensiz bir dağılım göstermiştir. Zevfi (2015) incelemiş olduğu 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında girişimcilik becerilerini vurgulayan toplamda “74” adet yönlendirme bulmuştur. Bu yönlendirmeleri metin etkinliklerinde değil direkt olarak metin içeriklerinden tespit etmiştir. Girişimcilik alt becerileri olarak değerlendirilecek olursa bu çalışma “risk alma” becerisinin en düşük seviyede yer alması sebebiyle Zevfi(2015) ile benzerlik gösterir. Gündoğdu, Korkmaz ve Karakuş (2005) bu becerinin grup içerisinde kendi hayatlarını kontrol etme, yetişkin otoritesine ve geleneksel topluma direnme, kaygı, gerilim yetersizlik ve başarısızlıkla baş etme, akran gruplarına daha çok kabul edilme gibi özellikler göstermesi sebebiyle genellikle ergenlikte gözlenen bir davranış olduğunu düşünmektedirler.

6. sınıf ders kitabı etkinlik incelemesinde 184 etkinlikten 34'ünün girişimcilik becerisi içerdiği görülür. Bu etkinliklerde toplamda 64 adet alt beceri yer almış olup çoğu etkinlikte girişimcilik alt becerileri direkt olarak değil dolaylı yoldan sezdirilir. 6. sınıf Türkçe metin etkinliklerinin incelendiği araştırmalarda (Çevik ve Güneş, 2017; İşeri, 2007) yapılandırıcı öğretim ilkelerinin dikkate alınmadığına, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmadığına ve klasik etkinliklerden oluştuğuna dikkat çekilir. Aynı zamanda etkinliklerin kazanım planlarıyla uyum göstermediği, sürekli aynı etkinliklerin tekrarlandığı da verilen sonuçlar içerisinde yer almaktadır.

Araştırma sonucunda 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 202 etkinlikten 29'unun girişimcilik becerisi içerdiği, etkinliklerde toplamda 48 adet alt beceri yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 29 etkinlik MEB'in belirlemiş olduğu girişimcilik alt becerileriyle uyum göstermekte ancak tüm becerileri doğrudan

kapsamamaktadır. Etkinliklerde insan ilişkileriyle uyumlu davranışlar gösterme becerisinin ön plana çıktığı göz önüne alındığında Zevfi (2015) ile uyum göstermektedir. Akademik yaşantısının lise boyutuna son bir adımı kalan 7. sınıf öğrencileri sosyal yaşamlarında deneyim kazanmaya ve akademik boyutta başarılı olmaya çalışmaktadırlar. Sosyal ilişkilerinde, günlük yaşamında ve akademik yaşantısında amaçları olan ve amaçlarına ulaşmak için harekete geçen bireyler girişimci özellik göstermekle birlikte insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar sergilemektedirler. Bu açıdan 7. sınıf etkinliklerinde bu becerinin ön planda olması araştırmalarla uygunluk göstermektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplamda 192 etkinlikten 34'ünde girişimcilik becerilerine rastlanmıştır. Bu etkinliklerde toplamda 61 adet alt beceri yer almaktadır. Diğer yayınlara göre MEB Yayınlarının etkinliklerinin girişimcilik becerisi açısından daha verimli olduğu düşünülmektedir. Etkinlikler öğrenme alanlarına göre sınıflandırıldığında bulgular Çarkıt (2019) ile uyum göstermekte ve etkinliklerin öğrenme alanlarına göre düzensiz bir dağılım gösterdiği ifade edilmektedir. 8. sınıf metin etkinliklerinde diğer seviyelerdeki etkinliklere göre farklı, dikkat çekici etkinlikler olduğu belirlenmiştir. Çoğu etkinliğin diğer araştırmalardaki gibi (Sarıkaya, 2019) ana metin eksenli olduğu belirlenmiş, ancak farklı ülkelerde kullanılan dil öğretim etkinlikleri göz önüne alındığında Türkçe ders kitaplarında kullanılan etkinlik, yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi (Güleç ve Demirtaş, 2012) ve girişimcilik becerisi açısından geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak incelenen toplam 824 etkinlikten %15,29'unun (126) girişimcilik becerisi içerdiği tespit edilmiştir. Bu etkinliklerde yalnızca bir girişimcilik becerisi ele alınmaz. Bazı etkinlikler birden fazla girişimcilik becerisi içermektedir. Dolayısıyla 126 etkinlikte toplamda 224 girişimcilik alt becerisine rastlanmıştır. 6. ve 8. sınıf seviyelerinde 34 adet girişimcilik becerisinin yer aldığı etkinlik bulunurken en fazla alt beceriye sahip olan ders kitabı 64 girişimcilik alt becerisi içeren 6. sınıf kitabı olmuştur.

Problem cümlesi doğrultusunda ortaokul Türkçe ders kitapları metin etkinliklerinde girişimcilik becerilerine yer verildiği ve bu etkinliklerin metin ve Türkçe dersi kazanımlarıyla uygunluk gösterdiği ifade edilebilir. Ancak girişimcilik

becerisini yalnızca plan yapma ve planlarını uygulayabilme ya da insan ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterme alt becerileri ile sınırlandırmak doğru değildir. Bu beceri akla ilk olarak “üretim, fikir, risk, yenilik” kavramlarını getirmektedir. İncelenen ve girişimcilik becerisi bulunan birçok etkinlikte bu kavramlar doğrudan değil dolaylı yollardan çıkarılmaktadır. Bu sebeple Türkçe ders kitabı okuma metni etkinliklerinde girişimcilik becerisi içeren etkinlikler vardır; ancak bu beceriyi tam olarak kavrama ve uygulayabilme açısından yetersizdir. Temizkan (2014) araştırmasında Türkçe ders kitabındaki metinlerde temel becerileri incelemiş ve girişimcilik becerisine hiçbir seviyede rastlamamıştır. Yaptığımız bu çalışmada ise 126 etkinlikte girişimcilik becerisine değinilmiştir.

Türkiye gelişmekte olan ve çok fazla genç nüfusa sahip bir ülkedir. Bu sebeple girişimcilik becerisinin bireyler tarafından geliştirilmesi hatta bu becerinin ekonomik fırsatlar yaratmada kullanılması önem arz etmektedir. Günümüzde bu beceriyi kullanan, düşünen, sorgulayan, özgüvenli, risk alabilen, fikirlerini söyleyebilen ve uygulayabilen bireyler yetiştirmek okulların ve ailelerin temel hedefleri arasındadır. Bu hedef için tüm becerilerin yanı sıra yalnızca Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinde değil her derste o derse ait girişimcilik fırsatını yakalayabilmek önemlidir. Ülkemizdeki eğitim kurumlarının en genel öğretim araçlarında da bu beceriye özel olarak yer verilip Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin temel becerileri direkt olarak yansıtması sağlanmalıdır. Bu sebeple günümüzdeki en temel becerilerden biri olan girişimcilik becerisinin gerek devlet destekli kanallar gerek öğretmenlerin uygulayacağı yöntem ve teknikler gerekse bireyin kendi çabaları ile edinilmesi gerekmektedir. Zira ülkeler ve bireyler ancak okuyarak, uygulayarak ve üreterek gelişip ayakta kalabilirler.

6.2. Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde; girişimcilik becerisinin, ortaokul Türkçe ders kitabı okuma metni etkinliklerinde yer aldığı ve bu etkinliklerin Türkçe dersi kazanımlarıyla örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu etkinlikler girişimcilik becerisinin tam olarak anlaşılması açısından yetersizdir. Girişimcilik becerisinin etkinliklerde dolaylı yollardan verildiği anlaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda da şu önerilerde bulunulabilir:

1. Literatür tarandığında “girişimcilik eğitimi” ile ilgili araştırmaların genellikle iktisadi alanlarda yapılmış olduğu görülmektedir. Eğitim bilimlerini içerecek pedagojik bir şekilde doğrudan yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple eğitim bilimleri ve girişimcilik konusu birlikte ele alınarak çalışmalar arttırılmalıdır.
2. Girişimcilik becerisi ortaokul Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerinde kazanım olarak yer almakta ve eğitim-girişimcilik çalışmaları genellikle bu iki ders ele alınarak yapılmaktadır. Türkçe eğitiminde de bu becerinin önemini vurgulayan çalışmalar yapılabilir.
3. Öğretmenler Türkçe dersi müfredatındaki temel becerilerin kazandırılmasına yönelik ders kitaplarından farklı olarak çeşitli etkinlik örnekleri hazırlayabilirler.
4. Beceri kazandırma yollarından biri olan yaparak ve yaşayarak öğrenme için öğrencilerin yalnızca ders kitaplarındaki metin etkinlikleriyle sınırlandırılmaması gereklidir. Öğretmen ve veli iş birlikleri ile öğrencilere öğrenebilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır.
5. Türkçe ders kitaplarında, öğrencilerin girişimcilik becerilerine katkı sağlayabilecek daha fazla metin bulunmalıdır.
6. Türkçe ders kitabı etkinliklerinde girişimcilik becerilerine direkt olarak yönlendirmeler yapılmalı ve bu beceri öğrencilere uygulama fırsatı sunarak verilmelidir.
7. Yapılan araştırmada MEB Yayınları Türkçe ders kitabında girişimcilik becerisinin farklı etkinliklerle ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda diğer yayınların Türkçe ders kitaplarında da girişimcilik becerisini ön plana çıkaran daha çeşitli etkinliklere yer verilebilir.
8. Öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren girişimcilik becerisini kazanabilmeleri için her seviyedeki okullarda girişimcilik kulüpleri oluşturulmalıdır. Bu kulüp aktif olarak çalışmalar yapmalıdır.
9. Yalnızca öğrencilere değil öğretmenlere de girişimcilik kültürünün kazandırılabilmesi için hizmet içi eğitim çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

10. Girişimcilik dersinin yalnızca liselerde değil her seviye öğretim programlarında o seviyenin gelişim özelliklerine göre düzenlenerek verilmesi gereklidir. Bu dersin ölçme ve değerlendirilmesi aktif öğrenme yöntemleri ile yapılmalıdır.
11. Girişimcilik kültürünün gelişmiş olduğu ülkelerde bu becerinin eğitimde hangi yöntemlerle yer aldığı incelenerek ülkemizde, kendi geleneklerimize bağlı olarak öğretim programlarına alınması düşünölmelidir.
12. Öğrencilerin dil ve zihinsel becerilerinin geliştirilmesi amacıyla Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler öğrencinin aktif rol aldığı etkinlikler olarak geliştirilmelidir.
13. Eğitim, ailede başlamaktadır. Bu sebeple temel becerilerin yalnızca okulda verilemeyeceğinin veliler tarafından benimsenmesi gerekir. Veliler çocuklarına hayal edebilecekleri, üretim yapabilecekleri ortamlar sağlamalı ve öğretmenlerle iş birliği içerisinde olarak girişimcilik eğitimlerine katılım göstermelidirler.

KAYNAKÇA

- Ağca, V., Conkar, K., (2007). “Avrupa Birliğinin Girişimcilik Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları”, Serkan Bayraktaroğlu ve Mustafa Kurt (Ed.) *Türkiye’de İşletmecilikte Yeni Perspektifler*, s. (169-194), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akyürek, Ç., (2013). “İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Allen, J. C., Malin S., (2008). “Green Entre- preneurship: A method for Managing Natural Resources”, *Sand Natural Resources*, 21, pp.828- 844.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı” (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Anagün, Ş. S., Atalay, N., (2017). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerisine İlişkin Yeterlik Algıları”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 4, s. 298-313.
- Arıdur, A. (t.y.). Girişimci Kimdir? Erişim adresi: Fortune Danışmanlık, <http://www.fortune.com.tr/girisimciliktemel.asp>, Erişim tarihi: 21.11.2020
- Arıöz Bozkuş, A., (2009). “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları” (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi), Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Arslan, Y., (2016). “Kim Daha İyi Empati Kuruyor -Empati Üzerine Mikro Bir Sosyolojik Araştırma”, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi; Cilt 6 Sayı 2/1, s. 51-64.
- Aslan, R., (2007). “Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim I. Basamaktaki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri ve Değerleri Kazanma Düzeyleri”, (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

- Aydın, E., Çakar, U., (2013). “Girişimcilik ve Ekolojinin Bütünleşmesi: Ekogirişimcilik”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt: 50 (581), s. 53-61.
- Aysal, N., (2017). “Türk-Rum Nüfus Mübadelesi: Ortodoksların Anadolu’dan Zorunlu Göçü”, Erişim Tarihi: 21.11.2020
<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/71582>
- Aytaç, Ö., İlhan, S., (2019). “Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif.” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 18, s.101-121.
- Azumah, S.K., (2019). “The Effect Of Entrepreneurial Characteristics On Entrepreneurial Intention”, (Master Dissertation), Istanbul Commerce University Institute Of Social Sciences Department Of Business Administration Master Of Business Administration. İstanbul.
- Bakır, Y., (2020). “Z Kuşağı Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesinde Girişimcilik Eğitiminin Rolü: Nizip İlçesindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, (Yüksek Lisans Tezi), Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Şanlıurfa.
- Balaban, Ö., Özdemir, Y., (2008). “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt 3 (2), s. 133-147.
- Başar, E., (2019). “Ortaöğretim Girişimcilik Ders Kitabı”, Sistem Ofset Basım Yayın Sanayi ve Ticaret Ltd. Ş., Ankara.
- Başer, H., (t.y.). “Girişimcilik Ekosistemi”, gazi.edu.tr/posts/seminer-iv-girisimcilik-ve-yenilik.pdf
- Baysal, H., Özkul, A. S., (2009). "Türkiye’de Girişimcilik Eğitiminde İlköğretimin Rolü: Ders Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi”, I. Uluslararası Davraz Kongresi, s. 1125-1137. Isparta, 24-27 Eylül 2009.

- Bekar, İ., Sevim Korkut, D., (2006). “Girişimcinin Özellikleri ve Ekonomideki Önemi”, Ormancılık Dergisi, Cilt 2 (2), s. 116-222.
- Berk, E., (2009). “Girişimcilik Dersinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi”, EARGED. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Bozdoğan, A., Okur, A., Kasap, G., (2015). “Planlı Bir Alan Gezisi İçin Örnek Uygulama: Bir Fabrikası Gezisi”, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (02)
- Bozkurt, Ö., Erdurur, K., (2013). “Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma”, Düzce Üniversitesi, Girişimcilik Kalkınma Dergisi, 8 (2), s. 57-78.
- Bruyat, C., Julian P.A., (2000). “Defining the Field of Research in Entrepreneurship”, Journal of Business Venturing, 16,2, p. 165-180.
- Coşkun, B., (2008). "İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının ve Ders Kitaplarının Çeşitli Açılardan İncelenmesi" (Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Çakmak, Ö., (2008). “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 11, s. 33-41.
- Çalışkan, G., (2016). “Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme”, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 4(2), s. 200-214.
- Çapraz Baran, Ş., Diren, E., (2019). “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”, Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çarkıt, C., (2019). “2018 Türkçe Öğretim Programı Çerçevesinde Hazırlanan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı:71, s.1368-1376.

- Çetin, B., (2015). “Öğrenme Stilllerine Göre Öğrencilerdeki Girişimcilik Becerilerinin İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Kırıkkale.
- Çetindamar, D., (2003). “Türkiye’de Girişimcilik”, TÜSİAD Basın Bülteni. Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Basın Bürosu. İstanbul.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö., (2011). “Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler”, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö., Alparslan, A. M., (2013). “Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (8:1), s.7-28.
- Çevik, A., Güneş, F., (2017). “Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin İncelenmesi”, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2), s. 272-286.
- Çeçen, M. A., Çiftçi, Ö., (2003). “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi”, Milli Eğitim Dergisi 173, s. 39-49.
- Çelik, C., (2015). “Eko Girişimcilik”. Erdoğan Kaygın ve Bülent Güven (Ed.) *Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular* s. (145-159). İstanbul: Siyah İnci Akademi.
- Çetin, O., Taşdemir, Ö., (2017). “Girişimcilik Kapasitesi ve Bireysel Yenilikçiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi”, Social Sciences Research Journal, Volume 6, Issue 3, s. 76-87.
- Davis, J., (1998). Young Children, Environmental Education and The Future”. N. Graves, *Education and The Environment*, London: World Education Fellowship, s. 141-154.
- Demir, H., Alpugan, O., Oktav, M. ve Üner, N. (1997). “İşletme Ekonomisi ve Yönetimi”, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

- Demir, M. K., (2007). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Gözlem Gezisi Yöntemine Bakış Açılarının İncelenmesi”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(3), s. 83-98.
- Demirel, T., (2019). “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Ders Kitabı”, Ankara: Ekoyay Yayıncılık.
- Derse, G. E., (2019). “6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi” (Yüksek Lisans Tezi) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Van.
- Durak, İ., (2011). “Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 9 (2), s. 191-213.
- Efeoğlu, E., (2014). “Çevreci Açından Girişim; Eko-Girişimcilik”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23 (1), s. 103-118.
- Epçaçan, C., Erzen, M., (2008). “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 1 (4), s. 182-202.
- Eraslan, L., (2011). “İlköğretim Programlarında Girişimcilik Öğretimi (Hayat Bilgisi Dersi Örneği)”. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. 27, s. 82-94.
- Eren, Z., (2019). “Eğitim ve Girişimcilik”. Serdar Yener ve Aykut Arslan (Ed.) *Kurum ve Uygulamada Girişimcilik* (107-126). Ankara: Çizgi Yayınevi.
- Erkal, H., Erkal, M., (2019). “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı”, Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Erkal, M., Çağrıtekin, D., (2020). “Okuma Stratejilerinin (Yöntem ve Tekniklerinin) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle Uyumu”. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (2), 433-450.

- Erkan, H., (1998). “Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme”, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eroğlu, N., DüNDAR, Ş., (2018). “Ortaöğretim Girişimcilik Ders Kitabı”, Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Eselioğlu, H., Sert, S., Yücel, A., (2019). “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı”, Ayşe Yücel (Ed.), Ankara: MEB.
- Eurydice. (2012). Entrepreneurship Education at School in Europe. National Strategies, Curricula and Learning Outcomes. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission.
- Fourez, G., (1997). “Scientific and technological literacy as a social practice”, Social Studies of Science, 27(6), p. 903-936.
- Göçer, A., (2004). “Türkçe Öğretimine Bir Uygulama Sahası Olarak Belirli Günler ve Haftaların Kutlama Etkinlikleri”, Milli Eğitim Dergisi, 162.
- Göğebakan, Y., (2015). “Dünya Üzerindeki Kültürel Varlıkların Turizme ve Ekonomiye Katkısı”, Sanat ve Tasarım Dergisi, 5 (2), s. 48-71.
- Göker, N., (2018). “Sinema Seyirci İlişisini Etki Çerçevesinde Düşünmek: Bir İzleyici Araştırmasının Sonuçları”, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Haziran (29) s. 270-292.
- Gömlüksiz, M. N., Kan, A. Ü., (2009). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi”, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, s. 39-49.
- Gönülcü, K., (2019). “Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Mini Şirketler Kurmaları Yoluyla Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması”, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

- Gözübüyük, D., (2019). “Yaratıcı, Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünmenin Girişimcilik Becerisi Üzerine Etkisi”, (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bartın.
- Gundry, L. K., Kickul, J. R., (1996). "Flights of Imagination: Fostering Creativity Through Experiential Learning", *Simulation and Gaming*, Vol. 27
- Gül, H., (2013). “Türkiye’de Kadın Girişimciliği”. Erdoğan Kaygın ve Bülent Güven (Ed.) *Farklı Boyutlarıyla Kadın Girişimcilik* (s. 49-65). İstanbul: VeritasAkademi Yayınları.
- Güleç, İ., Demirtaş, T., (2012). “İlköğretim 8. Sınıf Ana Dili Ders Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma: Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri Örneği”. *Sakarya University Journal of Education*. Vol 2, No 1. 74-91.
- Gündoğdu, M., Korkmaz S., Karakuş, K., (2005). “Lise Öğrencilerinde Risk Alma Davranışı”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 21, Sayfa: 151-160.
- Güneş, F., (2012a). “Bologna Süreci ile Yükseköğretimde Öngörülen Beceri ve Yetkinlikler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2 (1), s. 1-9.
- Güneş, F., (2012b). “Eğitimde Zihinsel Bağımsızlık”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 1 (1)*, s.3-21.
- Güneş, F., (2012c). “Testlerden Etkinliklere Türkçe Öğretimi”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), s. 31-42.
- Güneş, F., Arslan, C., Eliüşük, A., (2014). “Atılganlık Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Kişiler Arası Problem Çözme, Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlık Düzeyleri Üzerine Etkisi”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 3 (1)*, s. 456 – 474.
- Güneş, F., (2017). “Türkçe Öğretiminde Etkinlik Yaklaşımı”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), s. 48-64.

- Gürol, M. A., (2000). “Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler”, Atılım Üniversitesi Yayını, 2, Ankara.
- Güven, S., (2010). “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Girişimcilik Özellikleri Açısından İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi, Ankara. E-Journal of New World Sciences Academy, 5(1).
- Hisrich, D. R., Peters, P. M., (1992). “Entrepreneurship Starting, Developing and Managing A New Enterprise”, Irwin, Boston.
- Iredale N., Motsa A., (2002). “Developing enterprising behavior”, Enterprise Impact News, 14, 1-4.
- İn, N., (2015). “1968-2012 Yılları Arasında 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerinin İçerik Analizi”, (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- İnce, Z., (2015). “Ortaöğretim Coğrafya Dersi 10.Sınıf Müfredatının Yaşadığımız Çevreyi Tanımaya Katkısının İncelenmesi”, Marmara Coğrafya Dergisi (31), s. 330-344.
- İşeri, K., (2007). “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi”. Dil Dergisi, (136), 58-74.
- Kâhya, L. A., (2016). “Ortaokul ve Ortaöğretimde Girişimcilik Eğitimi”, (Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Kalaycı, N., Yıldırım, N., “(Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi ve Değerlendirilmesi (2009-2017-2019))”, Trakya Eğitim Dergisi, Cilt 10 (1), s. 260-284.
- Kan, A. Ü., (2006). “Yeni İlköğretim Programında Öngörülen Temel Becerileri Kazanmada Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler ve Türkçe Derslerinin Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi) Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karadeniz, Y., Özkan, Ç., (2020). “Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Bölümlerinin Artan Önemi: Lisans ve Lisansüstü Eğitim Düzeyinde Bir Araştırma”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), s. 872-885.
- Karasar, N., (2016). *Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. (31.Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi
- Kaya, M., (1998). “Dünya’da ve Türkiye’de Madencilik Eğitime Bakış”, *Osmangazi Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Dergisi*, C. XI, S. L.
- Kaygın, E., Güven, B., (Ed.), (2015a). “Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular”, İstanbul: Siyah İnci Akademi.
- Kaygın, E., Güven, B., (Ed.), (2015a). “Girişimci Olmayı Belirleyen Faktörler” Kaygın, E., Güven, B., (Ed.) *Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular* s. (35-49), İstanbul: Siyah İnci Akademi.
- Kaygın, E., Güven, B., (2015b). “Güçlü Kadınlar: Türkiye’de Kadının Girişimciliği.” İstanbul: Siyahİnci Akademi.
- Kılıç Kırılmaz, S., (2013). “Sosyal Girişimcilerin Girişimcilik ve Dönüştürücü Liderlik Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* (8:1), s. 103-128.
- Kiş, N., (2018). “Dijital Çağda Yeni Bir Girişimcilik Yaklaşımı: Dijital Girişimcilik”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 19 (2), s. 389-399.
- Koh, H. C., (1996). "Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics: A Study of Hong Kong MBA Students", *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), s. 12- 25
- Korkmaz, S., (2000). “Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18 (1), s. 163-179.

- Koyuncu, A., (2009). “Küresel Kentte Komşuluk”, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2009 (22), s. 23-42.
- Köstekçi, E., (2016). “Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. Bartın.
- Köstüklü, N., (1997). “Millî Mücadele'de Türk Çocukları ve Bir Destan.”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c: XIII, s:37, s. 249-263.
- Krueger, N.F. JR, Reilly, M. D. and Carsrud, A. E., (2000). "Competing Models of Entrepreneurial Intentions", Journal of Business Venturing, Vol. 15, Iss. 5-6
- Kurudayıoğlu, M., Çetin, Ö. (2015) “Temel Beceriler ve Türkçe Öğretimi”, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 3(3), s. 1-19.
- Kuvan, H., (2008). “Örgün ve Yaygın Eğitimin Girişimciler Üzerindeki Etkileri (Malatyalı Girişimciler Üzerinde Bir Uygulama)” (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Küçüktekin, K., (2006). “Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin Kobi Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye’nin Kobi Politikası” (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Laçın Şimşek, C. (2011). “Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Fen Eğitimi”. (Laçın Şimşek, (Ed.) *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Littunen, H., (2000). “Entrepreneurship and Characteristics of the Entrepreneurial Personality”, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 6,6, p. 295-309.
- Macit, S., (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı. İstanbul: FCM Yayıncılık.

- Maya, İ., Yılmaz, A., (2018). “Karşılaştırmalı Eğitim Bağlamında Bazı AB Ülkeleri ile Türkiye’nin Girişimcilik Eğitimi Uygulamaları”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:13 Sayı:1, s. 25-41.
- MEB, (2004). “Millî Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi”, Tebliğler Dergisi: EYLÜL 2004/2564.
- MEB, (2009a). “MEB 2010-2014 Stratejik Planı”. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2009b). “Ortaöğretim Girişimcilik Dersi Öğretim Programı”, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, s. 37.
- MEB, (2011). Coğrafya Dersi Öğretim Programı. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2011). “Halkla İlişkilerde Yazılı Araçlar”, Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri, Ankara.
- MEB, (2013). “Okul Öncesi Eğitimi Programı”. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MEB, (2018a). “Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye: 2023 Eğitim Vizyonu”. Ankara: MEB.
- MEB, (2018b). “Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi”, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB.
- MEB, (2020). “Veli- Ortaokul Çocuklarımız İçin Bilinçli İnternet Kullanımı”, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: MEB.
- MEB, (2020b). “Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı: Pilot Çalışma Sonuçları”, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi 11, Ankara, MEB.
- Mete, F., Dağ, M., (2019). “5. Sınıf Türkçe ders kitabında saygı ifade kalıpları”, Değerler Eğitimi Dergisi,17 (38), s. 333-355.

Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973). T.C. Resmî Gazete. 14574, 24 Haziran 1973.t

Morris, M. H., Davis, D. L., (1994). “Fostering Corporate Entrepreneurship: Cross-Cultural Comparisons of the Importance of Individualism Versus Collectivism”, Journal of International Business Studies, Vol. 25, Iss.1

Müftüoğlu, T., (2004). “Girişimcilik”, Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yay.

Ocak, G., Didin, M., (2018). “Ortaokul Öğrencilerinde Girişimcilik Becerisi Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, International Journal of Social Science Research, 7 (1), s. 1-18.

Okur, A., Göçen, G., Süğümlü, Ü., (2013). İkna Edici Yazma ve Karşılaştırmalı Bir Araştırma/Persuasive Writing and a Comparative Study (Example of Australian Native Language Teaching Materials and Turkish). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (21), s. 167-197.

Osborn, A. F., (1957). “Applied Imagination Principles and Procedures of Creative Thinking” Internet Archive Erişim Adresi: Open Library

Önel, A., (2018). “Girişimci Öğrenciler ve Öğretmenlerle Girişimci Türkiye'ye”, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 7(2), s. 256-286.

Ören, K., Biçkes, M., (2011). “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma)”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.16, S.3, s.67-86.

Özbay, M., (2003). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık

Özcan, A., Şentürk, G., (2017). “Etkili Broşür Tasarlama ve Basımının İncelenmesi”, Fine Arts (NWSAFA), 12(1):1-16.

Özdaşlı, K., Özkara, B., (2011). “İş Fikri Bulma Yöntemleri: Isparta Girişimcileri Üzerinde Bir Araştırma”, Akademik Bakış Dergisi, S. 24

- Özdemir, P., (2016). “Girişimci Üniversiteler ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi” (Doktora Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, B., Mancır, H., Yılmaz, M., (2011). “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Belirlenmesi”, 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu, Sivas.
- Özgen, N., (2011). “Fiziki Coğrafya Dersi Öğretim Metoduna Farklı Bir Yaklaşım: Gezi- Gözlem Destekli Öğretim”, Marmara Coğrafya Dergisi, 23, s. 373-388.
- Özgül, E., (2019). “Girişimcilikte Temel Kavramlar”. Erdoğan, (Ed.) *KOSGEB Girişimcilik El Kitabı*.
<https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Bagimsiz/GEK.pdf>
- Özkanal, Ü., Bayrak, E., (2016). “İlkokul Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Dinleme Etkinliklerinin Zihinsel Becerilere Göre Dağılımı”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 17 (1), s. 201-220.
- Pazarcık, Y., (2016). “Üniversitelerimiz Girişimci Yetiştirebiliyor mu?: Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Algısını/Eğilimini/Özelliklerini Ölçen Araştırmaların Sonuçsal Bir Değerlendirmesi”, Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, Bahar/Spring 2016-Cilt/Volume 17-Sayı/Issue 37, s. 140-169.
- Peker, Ö., Aytürk, N., (2000). “Etkili Yönetim Becerileri”, Ankara: Yargı Yay.
- Razon, N., (t.y.). “Meslek Seçiminde Gençlere Yardım”,
<https://www.ekipnormarazon.com/makalelerimiz/meslek-secimi/meslek-seciminde-genclere-yardim>
- Sarıkaya, B., (2019). “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi”, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 64, s. 563-580.

- Sarioğlu Uğur, S., Devcar, M.A., (2018). “Girişimcilik Özellikleri ile Holland’ın Kişilik Tipleri Arasındaki İlişki Üzerine Nitel Bir Çalışma”, Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 2(4), s. 98-110.
- Saygun, A. A., (1982). “Atatürk ve Musiki”, Ankara: Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları (1)
- Scarborough, N., (2014). “Girişimciliğin ve Küçük İşletme Yönetiminin Temelleri”. Çev. Gamze Sart. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Selanik Ay, T., Acar, Ş. (2016). “Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmaya Yönelik Görüşleri”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:15 Sayı:58
- Semerci, N., Yelken Y., T. (2010). “İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elâzığ İli Örneği)”, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 8(2), s. 47-54.
- Şirin, E., (2020). “Girişimcilik Odaklı Stem Etkinliklerinin 7.Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerine ve Stem Tutumlarına Etkisi”, (Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Van.
- Soysal, A., (2010). “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65-1, s. 83-114.
- Sönmez, Ö. F., Akıncan, N. (2013). “Ortaokul Öğrencilerinin “Yardımseverlik” Değeri ile İlgili Metafor Algıları”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi, (7), s. 95-110.
- Sünbül, A. M., Yılmaz, E., (2008). “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik ve Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, 2. Uluslararası Girişimcilik Kongresi, 7-10 Mayıs, Bişkek, 494-498.
- Tanrıverdi, H., Bayram, G. N., Alkan, M., (2016). “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi”, Journal Of Entrepreneurship & Development/Girisimcilik ve Kalkınma Dergisi, 11(1).

- Taş, H. Y., Mentеше, B., (2016). “Sosyal Girişimciliğin Gelişimi: “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Sosyal Girişimciliğin Boyutları”, 2. Uluslararası Çin’den Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi Kitabı, İktisat- Turizm- İşletme Bilimleri Özel Sayısı, Hatay, s. 305-321.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, (2006). “İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı”, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: MEB Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, (2019). “Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)”, Ankara: MEB Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, (2019). “Millî Eğitim Bakanlığı Kurumlarının 2018 Yılında TÜBİTAK Bilim ve Toplum Destek Programlarına Katılımı”, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi 4, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Tarhan, M., (2018). “Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması”, (Doktora Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Tarhan, M., (2019). “MEB 2023 Eğitim Vizyonu Çerçevesince Türkiye’de Girişimcilik Eğitiminin Geleceğine Yönelik Bir Değerlendirme”, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19 (2), s. 667-682.
- Tarhan, N., (2009). Makul Çözüm Aile İçi İletişim Rehberi, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Tekin, M., Soba, M., İlter, B., (2018). “Girişimcilikte İş Ahlâkı ve Sosyal Sorumluluk Algısı: Afikad Örneği”, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18 (36), s. 131-146.
- Temizkan, M., (2014). “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temel Beceriler Açısından İncelenmesi”, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 2(1), s. 49-72.
- Temur, T., (2014). “Türkçe Öğretim Programları”. Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol (Ed.) *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, s. (431-476) Ankara: Pegem Akademi.

- Tuğluk, M. N., Altın, G., (2018). “Liderlik ve Sorumluluk”. Ayşe Dilek Öğretir Özçelik ve Mehmet Nur Tuğluk (Ed.) *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri*, s. (187-204) Ankara: Pegem Akademi.
- Tuğluk, M. N., Özkan, B., (2019). “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Analizi”. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(4), s. 29-38.
- Tuncer, B., (2015). “Okul Öncesi Eğitimdeki Çağdaş Yaklaşımların İncelenmesi ve MEB Okul Öncesi Programıyla Karşılaştırılması”. *International Journal Of Field Education*, 1(2), s. 39-58.
- Tutsak, S., Batur, Z., (2011) “Cumhuriyetten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Ders Kitabı: İki Örneğin Karşılaştırılması”. *Turkish Studies* 6 (3), s. 355-389.
- Türkmen, F., (2002). “Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması”, DPT Uzmanlık Tezleri.
- Türkoğuz, S., Cin, M., Kaçak, Y., Zule, B., Tuştaş, O., Bilkay, E., (2018). “The parents’ view on the impact of the entrepreneurial capacity of 8th grade secondary school’ students social activities”, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), s. 134-142.
- Uçar, C., (2018). “Argümantasyon Tabanlı Öğretimin Öğrencilerin Bilimsel Yaratıcılıkları, Girişimcilikleri ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Üzerine Etkisi” (Yüksek Lisans Tezi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.
- Uğur, B., (2015). “Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi” (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uyar, F., (2020). “Bir Efemera Türü Olarak Hatalı Kâğıt Para ve Hatalı Kâğıt Para Koleksiyonculuğu.”, *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 13, 33–54. <https://doi.org/10.26650/bba.2020.13.02>

- Uygun, M., Güner, E., (2016). “Girişimcilik Eğiliminin Gelişiminde Girişimcilik Eğitiminin Rolü”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 5 (5), s. 37-57.
- Uygun, M., Güner, E., Mete, S., (2018). “Girişimcilik Eğitiminin Gençlerin Girişimcilik Motivasyonlarının Gelişimindeki Rolü”, Yönetim ve Ekonomi, Cilt:25 Sayı:3, s. 879-894.
- Ünal, F., Kalçık, C., Saltuk, M., (2016). “Halk Eğitim Kurslarının, Kadın Katılımcıların Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerine Katkısının Değerlendirilmesi”, Turkish Studies, Volume 11/9, p. 905-930.
- Vesper K. H., Gartner W. B., (1997). “Measuring progress in entrepreneurship education.” Journal Of Business Venturing. 12 (5). s: 403-421
- Yaghoubi, N. M., Salehi M., Eftekharian, A., Samipourgiri E., (2012). “Identification of the Effective Structural Factors on Creating and Developing Digital Entrepreneurship in the Agricultural Sector”, African Journal of Agricultural Research, Vol 7, No 6; 1047-1053.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., Özer, E., (2010). “Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (19): s. 51-59.
- Yıldırım, A., Şimşek, H., (2008). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. S., Günel, Ö. D., (2011). “Üniversite Eğitimi ve Girişimcilik: Bireyleri Girişimciliğe Yönlendiren Etkenler Üzerine Bir Araştırma”, Akademik Bakış Dergisi, 26, s. 1-20.
- Yiğit, S., (2014). "İnovasyona Davranışsal Yaklaşımın Bir Yansıması: Kurumsal Girişimcilik", The Journal of Academic Social Science Studies, s. 411-428.

- Yurt, G., Arslan, M., (2014). “7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Şekil-İçerik-Metin Yönünden İncelenmesi: Zambak ve Pasifik Yayınları Örneği”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 31, s. 317-327
- Yurtseven, R., Ergün, M., (2018). “Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanterinin (ÇGEE) Geliştirilmesi”, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, s.125-145.
- Yüksel, H., Cevher, E., Yüksel, M. (2015). “Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma” Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1), 143-156.
- Zampetakis, L. A., Manios T., Moustakis V., (2006). “Greening the Entrepreneurship Syl- labus: An Exploratory Approach”, Environmental Engineering and Management Journal, 5 (2), pp. 135-144.
- Zevfi, R., (2015). “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel Beceriler Açısından İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.
- Wieman, C., (1993). “Road Work Ahead: How to Solve The Infrastructure Crisis”, Technology Review, 96 (1).

İnternet Kaynakları

- Anonim, (t.y.)<https://www.etu.edu.tr/tr/bolum/uluslararası-girişimcilik/ders-icerikleri>
- Anonimb, (t.y.) <http://www.isfikirleri-girisimcilik.com/para-kazandiracak-is-fikirleri>
- Cumhuriyet Gazetesi, (2011). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kosgeb-ile-yok-arasinda-isbirligi-protokolu-imzalandi-224084> Erişim Tarihi: 31.10.2020
- Ekinci, H., (2016). <https://www.hursitekinci.com/2016/03/08/değerler-egitimi-saygi/> Ulaşım Tarihi: 18.10.2020
- GEM, Global Entrepreneurship Monitor, “Executive Report (2019), <https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=50443> Ulaşım Tarihi: 25.10.2020

GİSEP, Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, <http://www.sp.gov.tr/tr/> Erişim Tarihi: 29.10.2020

KOSGEB, (2015). “Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018”, https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf Erişim Tarihi: 27.10.2020

OECD, (2005). Education at a Glance, OECD Indicators. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2005_eag-2005-en Erişim Tarihi: 24.10.2020

OECD, (2009). 21 st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. Ananiadou, K., Claro, M., Education Working Papers 41. https://read.oecd-ilibrary.org/education/21st-century-skills-and-competences-for-new-millennium-learners-in-oecd-countries_218525261154#page1 Erişim Tarihi: 25.10.2020

TDK, (2020). <https://sozluk.gov.tr/>

TÜSİAD, (t.y.). <https://tusiad.org/tr/tusiad/tarihce> Erişim Tarihi: 23.10.2020

<https://www.etu.edu.tr/tr/bolum/uluslararasi-girisimcilik/ders-icerikleri> Erişim Tarihi: 11.10.2020

<https://girisimcikafasi.com/girisimcilik-turleri/> Erişim Tarihi: 24.10.2020

https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Giri%C5%9Fimcilik/22.02_UYGULAMALI_GI%CC%87RI%CC%87S%CC%A7I%CC%87MCI%CC%87LI%CC%87K_EG%CC%86I%CC%87TI%CC%87MI%CC%87_PROTOKOLU%CC%88.doc Erişim Tarihi: 27.10.2020

<https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1514-girisim-sermayesi-destekleme-programi-tech-investr> Erişim Tarihi: 27.10.2020

<http://www.meb.gov.tr/15-bin-yonetici-ve-ogretmene-liderlik-ve-girisimcilik-egitim-verilecek/haber/5919/tr> Erişim Tarihi: 23.10.2020

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kosgeb-ile-yok-arasinda-isbirligi-protokolu-imzalandi-224084> Erişim Tarihi: 31.10.2020

<http://www.isfikirleri-girisimcilik.com/para-kazandiracak-is-fikirleri> Erişim Tarihi: 19.11.2020

<https://www.ysk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.11.2020

<https://www.dw.com/tr/%C3%A7ocuklar-da-oy-kullanmak-ister/a-17790150> Erişim Tarihi: 21.11.2020

